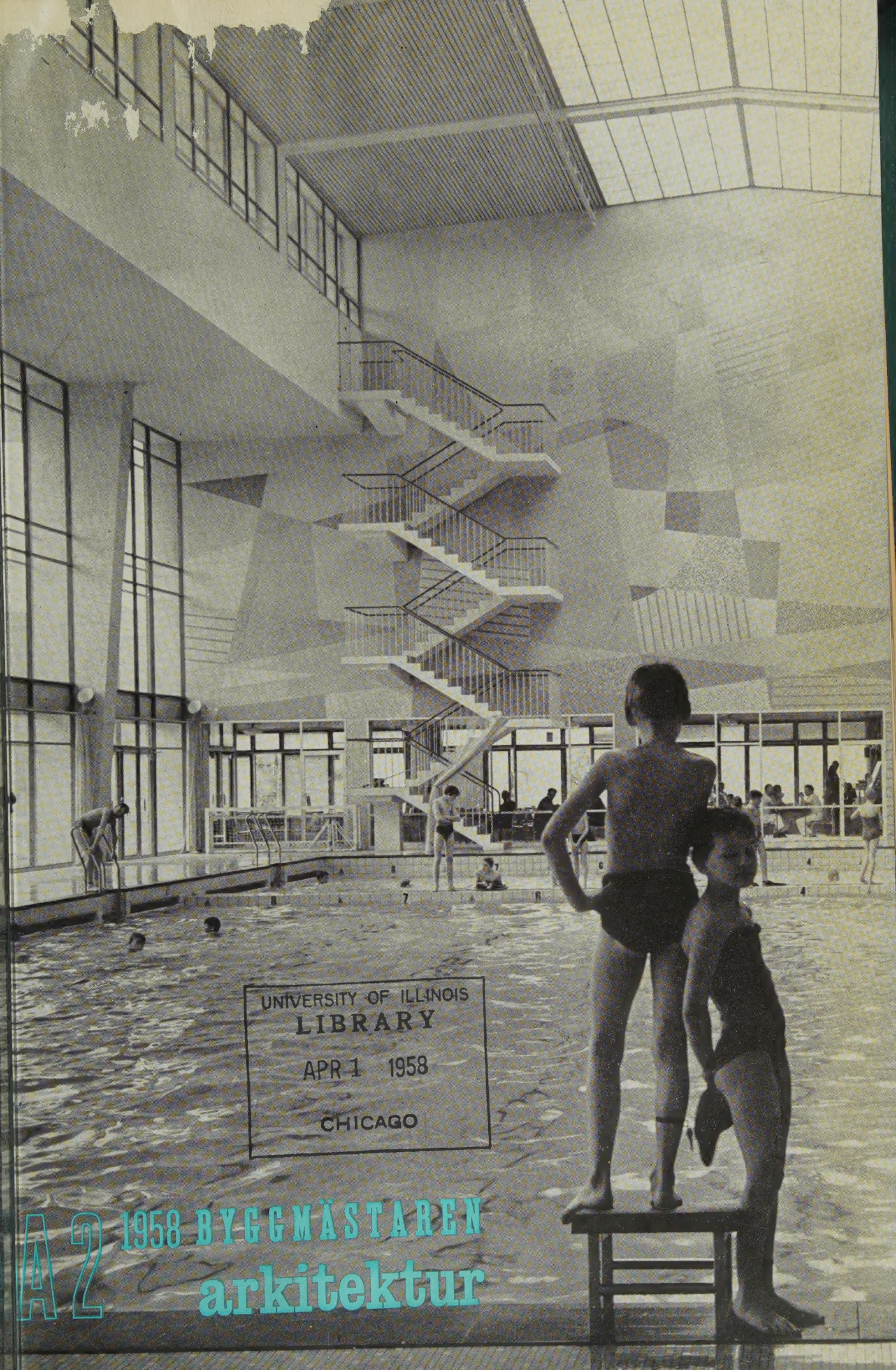

UNIVERSITY OF ILLINOIS
LIBRARY

APR 1 1958

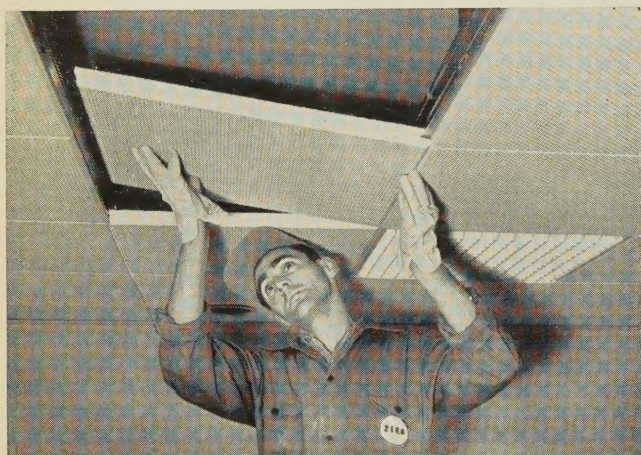
CHICAGO

A2 1958 BYGGMÄSTAREN
arkitektur

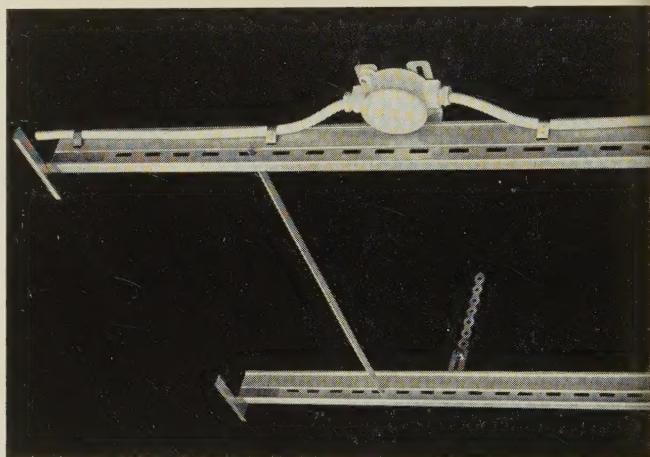
NYHET!

SOUNDEX

— den obrännbara plattan
för akustik och ventilation

SOUNDEX typ T under montering på den nya lättmetallkonstruktionen. Varje platta kan monteras och demonteras oberoende av de andra plattorna.

Detaljbild av den nya patentsökta upphängningskonstruktionen av lättmetall. På denna konstruktion kan också armaturer upphängas och elektriska ledningar dragas.

flera starka skäl att välja SOUNDEX

- Obrännbar konstruktion
- Separata hål för luft och ljud
- Exakthet i mått och vinklar
- Vacker färdigbehandlad yta
- Plastbehandlat utförande
- Sveriges mest sålda akustikplatta

SOUNDEX monteras just nu hos:

Ströms Herrekipering,
Ströms Herrekipering,
Karolinska Sjukhuset,
Försäkrings AB Ansvar,
Konsum Union,
Folkets Hus,
Lasarettet,

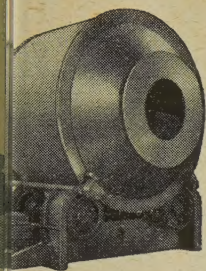
Göteborg
Stockholm
Stockholm
Stockholm
Huskvarna
Svanskog
Skellefteå

ZERO

AKTIEBOLAG

Huvudkontor: St. Nygatan 38 Tel. 23 27 05 · Postbox: Stockholm
Avdelningskontor i Göteborg, Malmö och Gävle · Licensstillverkare
Australien, Beneluxländerna, Danmark, Finland, Frankrike, Italien,
Mexiko Norge och Spanien. Egen tillverkning i Schweiz och Tyskland

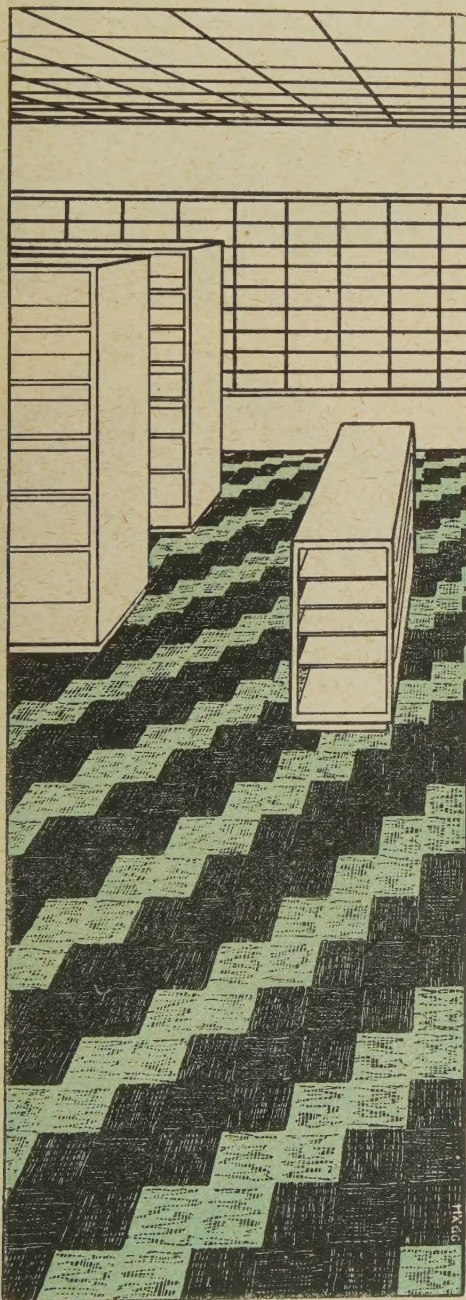

Betongblandare TORNO-K 3600

En Torno-K blandare för större betongstationer med gummiklädda bär- och drivrullar. Tack vare speciell differentialväxel ger var och en av bärrullarna lika stor drivkraft till trumman.

Med sin automatiserade drift är Torno-K en avancerad maskin, som fyller höga anspråk. Tag kontakt med oss för val av blandare redan på planeringsstadiet.

71

TILE-TEX

Inreg.
varum.

det moderna golvet
som följer med i utvecklingen

Under 35 års tid har TILE-TEX intagit en ledande ställning vid utvecklingen och tillverkningen av moderna golvplattor på asfalt-, konstharts- och vinylbas. Det senaste framsteget inom detta område är en avsevärt förbättrad konsthartsplatta

— TILE-TEX HMW —

i vilken ingår ett nytt bindemedel uppbyggt på högmolekylära konstharter

Den nya TILE-TEX HMW golvplattan har bl. a. följande förbättrade egenskaper:

- större slitstyrka och alkaliresistens
- större elasticitet och seghet
- exaktare mått och skarpare kanter
- tätare och jämnare yta

TILE-TEX golvplattor tillverkas i flera specialtyper och prislägen, vilket gör det möjligt att lösa golvproblemen för de flesta lokaler på ett rationellt och ekonomiskt sätt.

För bostäder, kontor, butiker TILE-TEX HMW
köks- och livsmedelslokaler TILE-TEX Vitachrome
industrier och verkstäder TILE-TEX Tufftex

[AUKTORISERADE HUVUDFÖRSÄLJARE:]

Ing.firma **PEHR ENGWALL AB**
Nybrokajen 7, Stockholm]

DICKSON & SJÖSTEDT KB
Östra Hamngatan 16, Göteborg]

HERBERT BJÖRLING AB
Kalendegatan 17, Malmö

PHILIPS NEON

**neon som syns
neon man minns**

Till PHILIPS NEON AB • BOX 44 • ASPUDDEN 2

Undertecknad önskar närmare upplysningar om neon och/eller
plastschildarna.

Firmanamn

Adress

Postadress

Telefon

BM

Bygger Ni så det lönar sig?

Intresset bland byggfackfolk och allmänhet för nya byggmaterial och nya byggmetoder är större i dag än någonsin tidigare. Man vill ha bättre byggnader och rationellare bygge men framför allt: sänkning av byggnadernas årskostnader på lång sikt.

För cirka 30 år sedan introducerade Ytongbolagen ett nytt väggmaterial, den anghärdade lättbetongen, Ytong.

Detta material förenar i sig de bästa egenskaperna hos de båda klassiska byggnadsmaterialen, stenen och träet.

Det har stenens beständighet och brandsäkerhet och träets låga vikt och lätthet att bearbeta och hantera.

Sin dominerande position i svenskt byggväsen har lättbetongen vunnit till stor del på grund av sin ypperliga värmeisoleringsförmåga.

Då vi sålunda under lång tid arbetat för att skapa vidgad förståelse för värmeisoleringens betydelse, har vi också ansett det riktigt att nu söka bidra till att ge denna byggekonomiska faktor dess rätta proportioner.

Betydelsen av ytterväggars värmeisolering synes nämligen på senare tid ha fått en övervärdering ur bygg- och bostadsekonomisk synpunkt. Med andra ord: det lönar sig inte alltid att kosta på en ökad värmeisolering även om den kan finansieras genom ökade lån.

Vi har låtit utarbeta och trycka nomogram och kalkyler, varmed det är möjligt att på ett enkelt sätt beräkna olika väggtypers ekonomi. Utnyttja dessa utredningar och bygg så det lönar sig!

**Bygg
så det
lönar
sig**

YTONGBOLAGEN

Försäljningskontor i Hällabrottet - Stockholm - Göteborg - Malmö - Sundsvall - Örebro

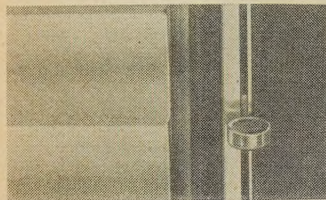
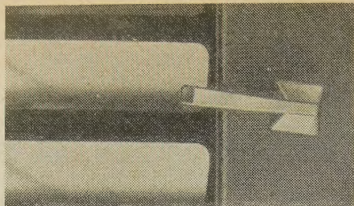
Återförsäljare över hela landet

Vi sänder Er gärna önskat antal exemplar av denna skrift och av kalkyler för olika väggtyper. Skriv eller ring till våra försäljningskontor eller ombud eller direkt till Informationsavdelningen, Ytongbolagen, Hällabrottet, tel. Örebro 720 70.

LUXALUM-persiennen först i världen

med epok-
görande nyhet

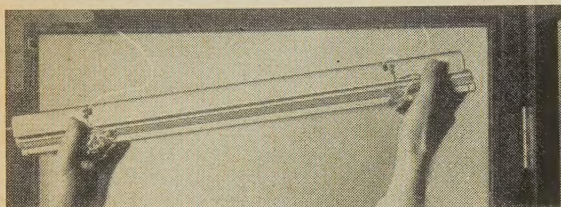
Inställning och upp-
hissning med för-
nicklad knapp

LUXAFLEX-lameller

Nytt solsäkert steg-
band

Lätts med ett hand-
grepp vid fönsterputs-
ning

Begär kostnadsfritt broschyr och tekniska data

Luxalum AB

Gävle tel. vx 026/150 65

I samarbete med Sundsvalls Fönsterfabrik — Sv. Cellulosa AB.

GYPROC

SVENSKA GIPSSKIVOR
AV INTERNATIONELL TOPPKVALITET

Dimensioner:

Gyproc-skivor tillverkas
i 9 mm tjocklek för flamm-
skyddande beklädnader
samt 13 mm tjocklek för
brandhårdiga beklädnader
samt med raka eller
fasade långkanter i 4
olika standardstorlekar.

Standardformat:

2000 × 1200 mm
2400 × 1200 mm
2500 × 1200 mm
2700 × 1200 mm

Vikt per kvm:

9 mm ca 7,5 kg
13 mm ca 10,0 kg

SVENSKA AB GYPROC VARBERG

VARFÖR GÖRA ONÖDIGA MISSTAG VID BADBYGGANDET DÅ TEKNISK EXPERTIS FINNS?

Då det gäller sjukhus och skolor, anlitar man i regel arkitekter med erfarenheter på dessa områden, men för varmbadhus med dess svåra fuktighetsproblem anlägger man mycket sällan den synpunkten. Trots att de flesta varmbadhus sålunda är vederbörande arkitekters förstlingsverk, så har man ofta lyckats åstadkomma vackra och ändamålsenliga anläggningar.

Detta är alltså ett bevis för våra arkitekters yrkes-skicklighet. Man skulle bara önska, att de i ännu högre grad än vad som är fallet anlidade expertis för vissa detaljer. I verkligheten har det gjorts och görs horribla misstag då och då, vilka misstag i allmänhet är alldeles onödiga. Simfrämjandet tillhandahåller nämligen teknisk expertis för granskning av ritningar, men om det beror på bristande vetskap om den möjligheten eller på attityden sig »self nok», att man inte i än större utsträckning anlitar expertis, vet vi ingenting om. Vi skall i korthet referera några fall av sådana onödiga misstag under de senaste åren.

På en ort brydde man sig inte om att följa den standardritning, som efter många och långa överväganden utarbetats för bottenprofilen i bassänger av olika längd. I stället använde man sin egen — tydligen utan all hänsyn till det praktiska behovet och ändringar i bestämmelser om hoppdjup — utformning av bottenprofilen. Effekten blev i sanning förbluffande. Den djupa delen av bassängen gjordes för grund för att tillåta hoppning och den grunda delen gjordes så djup att barnen i den för simundervisning lämpligaste åldern inte bottnade! Att bygga om bassängen till ändamålsenlighet är allt för dyrt för att kunna komma i fråga. Orten får nu i 35–40 år framåt dras med en högst olämplig bassäng, därför att arkitekten inte brydde sig om att slå upp i skrifter eller att fråga.

I en stad byggde man upp betongpelare för tremeterssvikten för nära bassängkanten. Hoppning från en svikt, upplagd på den pelaren, skulle ha varit livsfarlig. Kort tid före invigningen fick man riva ned pelaren och sätta upp den igen cirka en halv meter längre från kantlinjens förlängning. Det var en onödig utgift på cirka 4 000 kronor. Härtill kan sägas, att vid invigningen, då en känd hoppare gjorde ett skämthopp, tog denne av misstag avsats endast på sviktplankans ytterkant med påföljd, att han hoppade snett in mot bassängkanten. Det såg ytterst obehagligt ut, innan det visade sig, att han vid nedslaget hade cirka 10 cm vatten »till godo» mellan sig och kakelväggen.

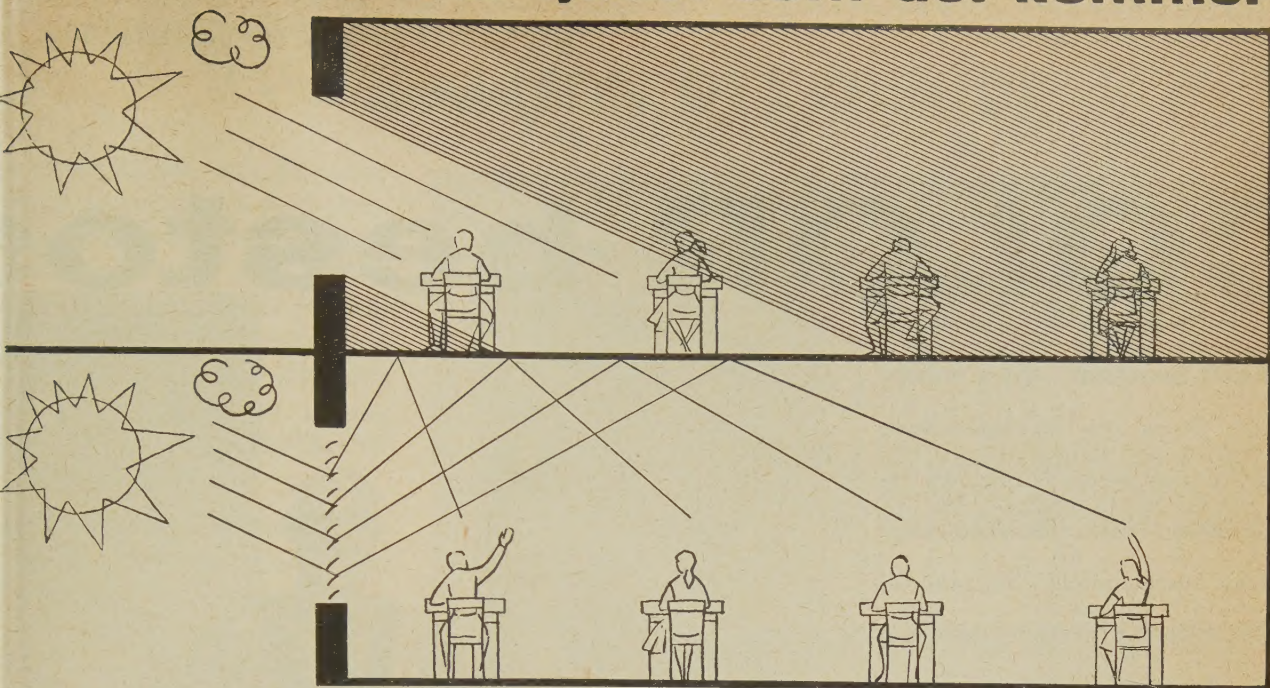
Underlaget för tremeterssvikten gjordes i en annan hall så kort att det måste provisoriskt skarvas före invigningen. Precis som befarat blev genom denna förlängning utåt bassängen påfrestningen på pelaren vid hoppningen så starkt, att den sprack!

Det allra grövsta misstaget, som dock mera är slarv än något annat, gäller en simhall i en medelstor stad. Förslaget var noga utarbetat i samarbete med en expert på varmbadhus. Kostnadsberäkningen skulle senare underställas samma expert. Men då sammanställningen i sista stund blev färdig, skickades den direkt till vederbörande myndigheter, som med ledning av beräkningen beslöt bygga ett varmbadhus med simhall av viss storlek. När småningom den i stadsfullmäktiges tryck intagna kostnadsberäkningen kom under expertens ögon, konstaterade denne genast, att man »glömt bort» kostnaderna för vissa nödvändiga mycket dyrbara maskiner och därtill — sina egna arvoden! Det var en felräkning på flera hundra tusen kronor. Badbyggnadskommittén skämdes för att ånyo gå till fullmäktige med frågan utan byggde i stället en bassäng med för simidrott olämpliga dimensioner. Det nästan otroliga slarvet får alltså stadens ungdom lida för så länge simhallen existerar. Alldeles i onödan.

Swall

(Ur »Simfrämjaren», juni 1957)

Ta inte ljuset som det kommer

fördela och reglera det med

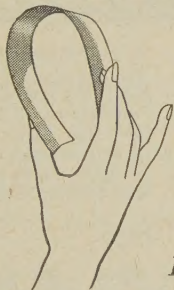
Luxaflex persienner

Nu kan Ni med hjälp av aluminium-persienner reglera och fördela det infallande ljuset i rummet. När ljuset träffar lamellerna sprids det till alla delar av rummet. Undersökningar har visat att ett rums mörka delar kan få 34 % mer ljus om Luxaflex-persienner användes. Dessutom har de ett lugnt, attraktivt utseende med möjlighet till 165 olika färgkombinationer. Materialet i en Luxaflex-persienn är så tåligt att all skötsel praktiskt taget är onödig.

LUXAFLEX THERMOFORT-LAMELLER

Ta gärna och syna en Luxaflex-lamell. Ni kan vrida och böja den gång på gång — den behåller ändå sin fantastiska spänst. Tack vare en helt ny värmeprocess är Luxaflex Thermofort-lameller de enda i världen, som ständigt behåller sin fjädrande spänst.

LUXAFLEX aluminium-persienner

Endast Luxaflex kan erbjuda Er dessa fördelar:

- Luxaflex Thermofort-lameller med brännlackerad emaljyta
- tvättbara, färgbäständiga plastband — varken sträcks, krymper eller bleks
- perfekt arbetande persienn-mekanism

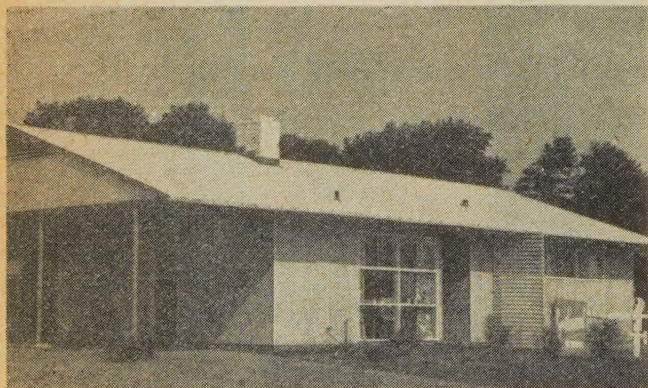
Ring eller skriv efter vår utförliga broschyr

LUXAFLEX · HAGAGATAN 14 · STOCKHOLM VA · TEL. 32 9149

*Herrar arkitekter,
konstruktörer, byggmästare —
vi presenterar:*

COLOR bestos

COLOR bestos — den senaste nyheten ifråga om fasadbeklädnad är en i många avseenden helt ny asbest-cementprodukt, tillverkad enligt den s. k. "torrmetoden". Slutprodukten är en icke arbetande skiva i 6 standardfärger och med en ytstruktur, som är materialets egen. Tjocklek ca 5 mm och största format 800×2800 mm

Eternit[®] OCH Invarit[®]

*Till Skandinaviska Eternit AB, Lomma
eller Svenska Invarit AB, Köping*

Postadresser till ovanstående kontor även Kungsgatan 32, Stockholm eller Västra Hamngatan 24, Göteborg. Adressera kupongen till den adress som är närmast.

Jag önskar besök av Er representant omkring den / för närmare informationer.

Namn

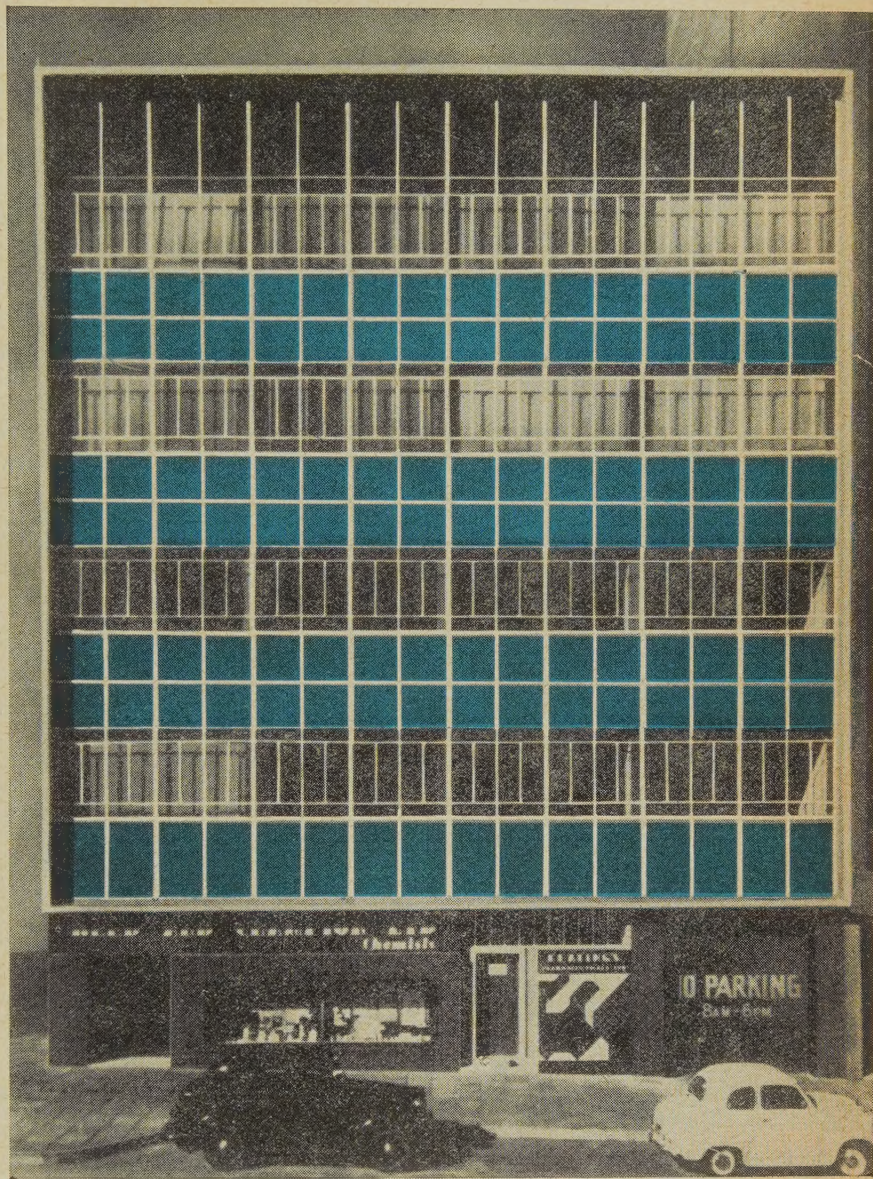
Adress BM 5/2

Pilkingtons glas för fasadbeklädnad av moderna byggnader

... att kombinera stora dekorativa
...gheter med värdefulla skyddsegen-
...er har fasadbeklädnad med glas
...t allmänt erkänd inom modern
...nadsteknik. För att möta de varie-
...e önskemålen från arkitekter och
...struktörer tillverkar Pilkington
...ners två produkter för nämnda
...mål, nämligen "MUROGLASS"
..."ARMOURCLAD".

"MUROGLASS" har utarbetats för
...nöta kravet på ett beklädnadsma-
...l mellan fönstren i moderna stom-
...struktioner. Glasets nominella tjock-
...är $\frac{1}{4}$ " (6/7 mm). För varaktig-
... smältes färgpigmenten in i rågla-
...undersida vid tillverkningen och
...erna påverkas därför icke av svåra
...atförhållanden. En serie av nio
...a nyanser finns tillgänglig.

"ARMOURCLAD" är ett speciellt
...betat keramiskt emaljerat och **HÄR-**
...glas för användning som fasad-
...ädnad i byggnader. Det stora an-
...färgnyanser och den varierande
...strukturen medger ett omfattande an-
...ningsområde, varhelst ett tilltalan-
...tseende i förening med varaktighet
...låga underhållskostnader är önska-
...a. Färgen, som smältes in i glasets
...er tillverkningen, påverkas icke av
...nsamma klimatförhållanden, och
...m noggrann kontroll av härdnings-
...peraturerna erbjuder "ARMOUR-
...D" ökad resistens mot stötar och
...sliga temperaturväxlingar. Glasets
...s i sexton tilltalande färgnyanser
...i tjocklekarna $\frac{1}{4}$ " (5,5/7 mm) eller
..." $\frac{3}{8}$ " (8/10 mm) och i två olika
...randen:

Keatings Pharmacy Limited, Johannesburg. Arkitekt: Cyril Stoloff, Johannesburg.

"ARMOURCLAD" spegelglas, som är ett polerat spegelglas, keramiskt emaljerat på ena sidan. Det är ett klart glas, där färgen lyser igenom utan diffusering.

"ARMOURCLAD" gjutglas, som är ett rågjutglas, keramiskt emaljerat på den jämna sidan och en mönstrad yta på andra sidan, som sprider färgen utifrån sett.

Leveranser av "MUROGLASS" och "ARMOURCLAD" samt övriga Pilkington-produkter sker genom de vanliga handelskanalerna. Uppllysningar kan även erhållas av generalagenten i Sverige:

K. ÅSANDER AKTIEBOLAG

V. Trädgårdsgatan 19 B, Stockholm C. Tel. 10 11 58, 10 11 59.

"ARMOURCLAD" är av Pilkington Brothers Ltd., England, inregistrerat varumärke.

PILKINGTON BROTHERS LIMITED
ST. HELENS, LANCASHIRE, ENGLAND. Tillverkare av alla slags byggnadsglas.

klär väggarna

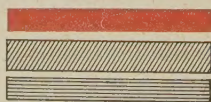

i det personliga kontoret

Nytt kontor — i gammalt eller nytt hus — representativt och personligt med PANELA.

Behaglig och lugn »bakgrund» till effektivt arbete.

Fanér
Board
Spärrfanér

PANELA är en färdigbehandlad fanérplatta, som kombinerar konstharisplattans hållbarhet med det äkta träets ursprungliga lyster och färgton.

PANELA är helt underhållsfri och mycket motståndskraftig mot så väl mekanisk som kemisk påverkan. Kontaktvärme upp till 185°!

PANELA är trä — och bearbetas som trä. Ni kan såga, skära, borra, limma, spika och skruva i PANELA. PANELA fästes enklast på **ribbgaller** — väggar behöver alltså inga dyrbarare underbehandlings!

PANELA är därför det idealiska materialet för alla slags inredningar — väggar — dörrar — tak, och bord och bänkar! Plattornas standardformat är 225 × 122 eller 122 × 225 cm.

- mottagningsrummet
- väntrummet
- affärslokaler
- hotellet
- restauranten
- teatern
- biografen
- toaletterummet
- hemmet

Alla vidare upplysningar får Ni från

A. R. APPELQVIST AB

Regeringsgatan 5 - Telefon 23 82 80 - Stockholm

Grythytte Skiffertak

(typ T1)

äro absolut underhållsfria och levereras färdigt lagda med 25 års garanti. Standardformaten variera mellan $20'' \times 10''$ och $8\frac{1}{2}'' \times 4\frac{1}{4}''$ och utväljas med hänsyn till takets storlek, form och lutning. Infällda bilden visar exempel på hoptäckning av snednock med zinkinskott.

AB GRYTHYTTE SKIFFERVERK • GRYTHYT TAN

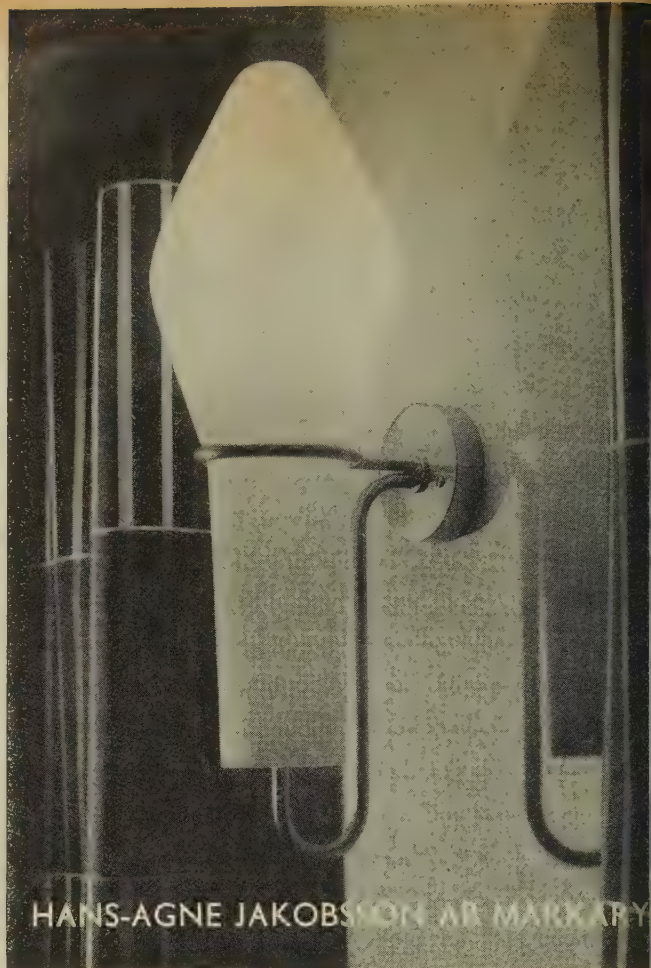
CIVILINGENJÖR

(avd. V) eller

BYGGNADSINGENJÖR

med motsvarande kompetens

Anställningen	avser att leda och samordna konsultlag (arkitekter och konstruktörer) för projektering av i huvudsak hus- och industribyggnader.
Erfarenhet	önskvärd från konstruktionsarbete och praktisk byggnadsverksamhet.
Personliga egenskaper	Intelligens, företagsamhet, representativt uppträdande och förmåga att "kunna ta folk".
Löneförmånerna	äro goda och innefatta lön, tantiem, pension och ersättning för hållande av egen bil i tjänsten.
Skriftligt svar	med referenser samt uppgifter om tidigaste tillträdesdag och löneanspråk ställes till "självständig uppgift under ansvar" Tidskriften Byggmästaren, Kungsg. 32, Stockholm C.

signerad
BRUNO MATHSSON

Försäljning
endast direkt
till kunden

NYHET

Hopfällbar skrivpulpet i komb. med arbetsstol mod. 41. Skiva i bok på stålro'sunderrede, format 40x70 cm (60x70 cm). Användbart för hemmabruk och offentliga lokaler såsom:

- skrivpulpet
- läsbo'rd
- rit- och skissbord
- skrivmaskinsbord etc.

FIRMA KARL MATHSSON • Tel. 100 95 • Värnamo

NORDISK BYGGNADSDAG VI

Publikationen med föredrag och diskussioner vid Nordisk Byggnadsdag VI i Helsingfors 1955 har nu utkommit. Den har tillställts deltagarna i kongressen och kan nu erhållas även av dem som ej hade tillfälle deltaga men ändå vill följa med i en mångsidiga belysning av byggnads- och teknisk utveckling under de senaste åren, som kongressen gav.

Pris kr. 28: —

Säljes i Sverige av

BYGGMÄSTARENS FÖRLAG

Kungsgatan 32, Stockholm C

Postgiro nr 3124

A2 1958 BYGGMÄSTAREN arkitektur

Organ för Stockholms Byggnadsförening och Svenska Arkitektföreningen, avd. av Svenska Teknologföreningen.

Adress: Byggmästaren, Kungsgatan 32, Stockholm. Tel. 23 31 05. Postgiro 3124.

Redaktörer: Civilingenjör SVR Börge Algers och arkitekt SAR Erik Thelaus. Redaktionssekreterare: Arkitekt SAR Hillevi Svedberg.

Redaktionskommitté: Civilingenjör SVR Boris Blomgren, civilingenjör Carl Knutsson, arkitekt SAR Leif Reinius, civilingenjör SVR Georg Schackne, arkitekt SAR Tore Webbjörn och arkitekt SAR Torsten Westman.

Redaktionsombud: Dir. Victor Bährner och länsarkitekt Ebbe Borg, Malmö, samt arkitekterna SAR Gunnar Hoving och Per-Olof Klang, Göteborg.

Ansvarig utgivare: Arkitekt SAR Moje Bergström. I tidskriften gjorda uttalanden står för författarnas räkning och är endast om så anges att anse som uttryck för ståndpunktstagande av någon av de föreningar, som utger tidskriften.

Byggmästaren utkommer med 24 nummer om året. 12 nummer behandlar arkitektur och 12 nummer byggnadsteknik.

Prenumerationspriser för helår (gällande från den 1/7 1956):	Sverige		Övriga utlandet
	Danmark Finland Norge		
Endast lösnummer upplaga A + B (24 nummer)	40:—		50:—
Endast lösnummer upplaga A (12 nummer) Arkitektur	30:—		40:—
Endast lösnummer upplaga B (12 nummer) Byggnadsteknik	30:—		40:—
Lösnummer + klotband upplaga A + B	60:—		70:—
Lösnummer + hfr.band upplaga A + B	70:—		80:—

För halvårsprenumeration (endast lösnummerupplagorna) gäller hälften av årspriset med tillägg av kr 3:—.

37 ÅRGÅNGEN

INNEHÅLL

5 FEBR. 1958

DK 725.83

LARSSON, SIXTEN: *Bygg inte ihjäl föreningslivet!* Byggmästaren 37 (1958) nr A 2, sid. 25

Artikeln behandlar frågorna kring samlingslokaler på landsbygden. Många lokaler som den moderna kommunen håller sig med skulle kunna användas också av föreningslivet. Skolsalar i bygdeskolor t. ex. kunde genom en mindre tråkig och traditionell utrustning bli trivsamma klubb- och föreningslokaler

DK 728.2.011.26/27:301:3-058.8

LINDQVIST, NILS och ODQVIST-BARK, EVA: *Barnfamiljer i höghus och trevåningshus.* Byggmästaren 37 (1958) nr A 2, sid. 26-30

Presentation av en sociologisk undersökning utförd av docent Edmund Dahlström samt av en liknande undersökning utförd av fil. kand. Lillemor Landström. Undersökningarna har gjorts på uppdrag av Statens nämnd för byggnadsforskning. Den första är publicerad som rapport nr 38. Artikeln illustreras med diagram och fotografier

DK 725.74 (485)

THELAUS, ERIK: *Några nya badhus.* Byggmästaren 37 (1958) nr A 2, sid. 31

Några reflexioner kring badhusbygandet i Sverige under de senaste åren

DK 725.74 (485 Luleå)

ERICSON, JAN, GYNNERSTEDT, TORGNY och ÅGREN, BENGT: *Badhus i Luleå.* Byggmästaren 37 (1958) nr A 2, sid. 32-36

Presentation av badhuset som är ett resultat av en allmän arkitektävling 1953, där författarna erhöill 1:sta pris för sitt förslag. Badhuset invigdes 1957. Artikeln illustreras med situationsplan, plan, sektion och fotografier

DK 725.74 (485 Malmö)

ÖDEEN, KJELL: *Simhallsbadet i Malmö.* Byggmästaren 37 (1958) nr A 2, sid. 37-40

Presentation av badhuset. Byggnaden är resultatet av en arkitektävling 1940 där författaren erhöill 1:sta pris tillsammans med arkitekt Gunnar Wejke. Badhuset invigdes 1956. Artikeln illustreras med planer, sektioner och fotografier

DK 725.74 (485 Göteborg)

SAMUELSSON, GUSTAF: *Valhallabadet i Göteborg.* Byggmästaren 37 (1958) nr A 2, sid. 41-44

Presentation av badhuset. Till grund för badhusets utformning ligger det förslag till bad- och idrottshus för vilket arkitekt Nils Olsson erhöill 1:sta pris i en inbjuden arkitektspristävling 1948. Efter arkitekt Olssons bortgång har författaren fortsatt arbetet. Badhuset invigdes 1956. Artikeln illustreras med planer, sektion och fotografier

Höghus i kvarteret Slätskivlingen 1, Borås. Taket om 400 m² är täckt med HARNESK-CU, som klistrats på underlag av Evridur asfaltmineralfiberfilt. Byggnaden har uppförts av AB Byggnadstjänst i Borås och är ritad av arkitekt SAR Nils Nordmark, Borås.

HARNESK[®]-CU ger

koppartak på nytt sätt

Ett arkitektoniskt intressant material

HARNESK-CU, en asfaltburen kopparplåt i kulpräglad specialmönster, ger koppartak till lägre kostnad utan att ge avkall på den skyddsförmåga, hållbarhet och skönhet, som motiverade koppartak enligt den gamla metoden.

HARNESK-CU ger Er många fördelar

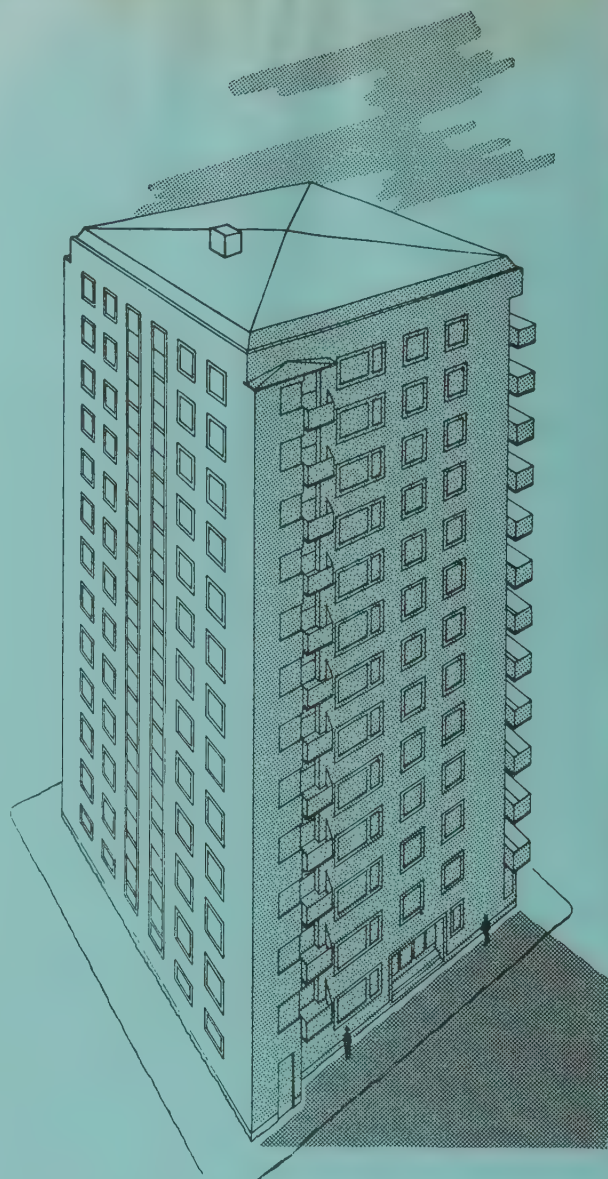
HARNESK-CU helklistras i specialasfalt. Banden fogas samman antingen med stående eller liggande falsar beroende på takets konstruktion. Även falsarna klistras — en avsevärd fördel jämfört med koppartak av gamla typen.

HARNESK-CU är absolut tät.

HARNESK-CU är korrosionsbeständig.

HARNESK-CU är underhållsfri.

Det kulpräglade specialmönstret tar upp rörelser i materialet i alla riktningar och ger dessutom stor motståndskraft mot mekanisk åverkan.

Lätt, smidig, formbar och beständig är HARNESK-CU ett tacksamt material på offentliga och andra byggnader av representativ karaktär samt större villor, där koppar ofta utgör ett tacksamt element.

HARNESK-CU ger vackrare och hållbarare tak — koppartak till lägre kostnad.

EVERS

EVERS & CO AB
HÄLSINGBORG
Göteborg Stockholm Örebro

Till Evers & Co AB, Hälsingborg

Sänd mig närmare upplysningar om HARNESK-CU

Namn

Adress

Postadress

BM A 2

omslaget: Interiör av simhallen i Göteborgs badhus. Arkitekt Gustaf Samuelsson.
Sune Sundahl

ENGLISH SUMMARY

It build community life to death

S Larsson

p. 25

Community life, in the form of membership of associations, clubs etc, is of prime importance to our democracy and there are many reasons to consider it of social importance to ensure that community life does not become a thing of the past. Much money has been invested in general assembly premises since the war. But is everything as it should be? Both associations and the municipalities are beset with a kind of allusion of grandeur. A loan is obtained from the state, at a low interest-free and not subject to repayment, and further funds are generally available from the municipality. A cinema hall, for one or more evenings a week is booked as a source of income. But what happens to large assembly rooms used for cinema shows and other entertainment when television and motoring come into the picture.

The premises must, irrespective of who owns them, be viewed in a more regional context. The municipality's need for premises must be co-ordinated with community life. School rooms, for example, should be available for use in the evenings as comfortable clubrooms and meeting places. Faulty localization and dimensioning of assembly rooms is an economic problem in which both the state and the municipality are concerned. But, first and last, it is a problem which concerns the future of community life. Poor finances are little incentive to community life.

Families with children in high buildings and three-storey houses

N Lindqvist and E Odqvist-Bark

p. 26—30

In the debate on the high building for housing purposes versus the three-storey building, it has often been maintained that the former has grave drawbacks particu-

larly with regard to families with small children. This contention is not supported by the result of two recent investigations: "Families with children in high buildings and low three-storey houses at Vällingby" and "High and low housing in small towns".

As a rule people prefer the type of housing they are accustomed to, whether they live in high or low multi-family buildings. Those who want to move have other causes than the alternative high building — three-storey building. Only in exceptional cases this alternative is mentioned as the motive for the wish to move.

In the three-storey house it is easier to watch over the children from the flat when they are out playing. The investigations have not tried to obtain an answer to the question how much this slightly facilitated contact means to the children from a psychologic point of view. The Vällingby investigation shows, however, that, the slightly deteriorated contact between mother and child in the high buildings does not cause the children to stay out for shorter periods or less often. Neither need the housewives organize their workday differently in the two types of housing.

The problem "families with children and high buildings" is of immediate interest only for a relatively short period after the housing district has been completed and under present conditions in the housing market. Added to this is now the actual situation from a sociological point of view as presented by these two investigations. The differences between high houses and three-storey houses are not essential to the dwellers. The high building for housing purposes does not seem to be considerably less suitable for families with children than the three-storey buildings. Consequently the assertion that the high building is unsuitable for families with children, should be ready to be eliminated from the discussion about high or low multi-family houses. Thus the discussion can again be concentrated on the technical-economical, esthetic and town-planning qualities of the various types of housing.

A couple of new swimming halls

By E Thelander

p. 31

A great number of our swimming halls were planned and built in the thirties, but World War II witnessed a complete stop and no new swimming halls were built until 1951. At present building activity in this field is brisk in our country but many of the halls that have subsequently been completed were planned in the thirties. A growing interest in bodily hygiene and swimming among the public and among school authorities has also called forth projects. Another cause is the greatly deteriorated facilities for arranging open-air baths owing to the pollution of water. In this issue the three largest baths built in this decade are presented.

What is least convincing from an architectural point of view is the external construction and design of the complicated organisation of the great mass of surfaces. On the other hand the large swimming halls have been well designed and have a beautiful concept of space.

Swimming hall at Luleå

By J Ericson, T Gynnerstedt and B Ågren

p. 32—36

The establishment will mainly consist of three sections. A central building housing

the through-going café and cloakroom on the ground floor and flanked by two entrance halls, the west one leading to the baths building and the east one to the future sports hall. The locker rooms are situated behind the swimming hall, parallel and staggered. A pool for children has been placed in its own room, which serves also as entrance and communication between the locker rooms and the large swimming hall. The walls in this room for the children's pool are faced with glass mosaics. In the swimming hall the pool is surrounded by spectator stands on three sides, on account of which the number of tiers could be restricted in height to three. The room is entirely faced with spruce panelling, treated with a colourless wood preservative. The swimming hall communicates direct with an outside sun terrace surrounded by granite walls.

The buildings consist of a concrete skeleton partly cast on the site and partly factory made and mounted direct. All the windowframes are made of teak and paneled with 3-glass Thermopanes. The building resulted from a public competition open to all architects, held in the summer of 1953.

The Swimminghall bath at Malmö

By K Ödeen

p. 37—40

The swimming hall encloses three pools: one for competitions, one for children and one for those who cannot swim and for invalids. In the swimming hall 810 seats and 250 standing places are provided for spectators. The bathing department is divided into three sections: the swimming hall, the Turkish bath and the section with tubs.

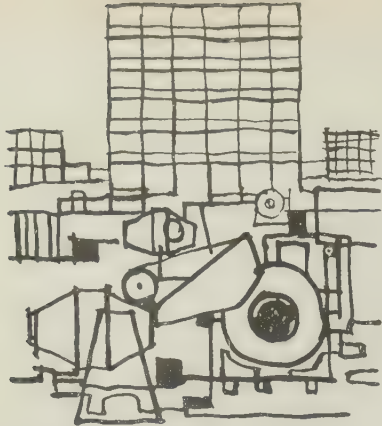
The swimming hall section is constructed entirely in concrete with external insulation. The façade is outwardly faced with a shield of light-blue enamel steel plates. The bathing section and other parts have walls of red façade-brick. The roof over the swimming hall is supported by initial-stretched concrete beams (Freysinet). The water in the pools is taken from the sea (Öresund) and is cleaned through a coagulation process. Heating is obtained through the urban heating system at Malmö, completed with a gas heated boiler for the sauna.

The Valhalla bath at Göteborg

By G Samuelsson

p. 41—44

The bath is intended to be used in summer as a combined outdoor and indoor bath. The locker rooms, the "wet" section and the swimming hall are all on one level and are partly embraced by the foyer, from which also the spectator stands, office, barber's, café, caretakers' flats and the ordinary hot baths section in the basement are reached. For grown-ups separate locker rooms have been provided. Connected to the barriers of the "wet" section are placed a light-treatment room and on an upper floor a small gymnasium. The swimming-pool measures 33 1/3 by 16 2/3 m. The spectator stands hold 1,187 seats, 450 standing spectators and 18 seats for the press. The stairs at the end-walls lead to sun balconies with showers and the floor where the pool is situated communicates through three exits with a large sun beach, occupying about 3,000 m² facing south.

Att bygga i cementåldern

Det är fullt med hus. Man kan inte låta bli att tycka det om man gör ett besök i de allra nyaste stora bostadsområden som håller på att växa upp i den stora stadens allra västraste och södraste utkanter. Det är inte den nya bebyggelsens gruppering jag tänker på och inte exteriörernas proportioner och detaljer och allt sådant jag menar — nej, det är den besynnerliga döda grå ton som präglar allt det nyaste och som inga s. k. färgaccenter rår på. Men varför besynnerligt — cement är ju grått.

Den nya bygglådans klossar är förvisso gjorda av många material, men den grå cementen och eterniten dominerar. Och den grå betongen och den grå eterniten är inte några vackra material. Absolut inte. Påståendet att betong är ett vackert byggnads-material, ett vackert ytmaterial har upprepat så många gånger att det vunnit en viss tilltro. »Béton bruté» — det är nästan som poesi. Och påståendet görs med hänvisningar till ett par sköna betongkyrkor och några eleganta broar. Och med tillägget »rätt använt». Däremot går det inte så bra att hänvisa till den nya bygglådans senare skapelser med dess råa betongytor.

När en ny byggnadsteknik tills vidare endast haft att erbjuda den nakna betongen och den billiga eterniten som lämpliga material har det varit bäst att göra en dygd av vad som anses vara en nödvändighet och bestämma sig för att det även är vackert.

Det hela är en mycket gråtrist historia. En materialverkan hos nya bostadshus som endast skulle verka naturlig i fortifikatoriska sammanhang. Långa rader av grå-grönbruna balkongväggar och skärmar och hela betongfasader som är fläckiga och skäckiga, rostiga och blåsiga, ojämna och trasiga. Kallas sådant byggnadskultur?

Men vad kan man göra åt allt detta då? Ja, man kan börja med att tänka efter om själva ändamålet med att bygga är att skapa trivsamma bostäder eller att skapa gynnsamma konjunkturen för cementindustrin. Som betongen vanligen används är den inte något yt- eller fasadmaterial. Men som ytmaterial låter sig betongen villigt behandlas på många sätt — det enklaste är målning (jo, det går bra i dag, det har förflutit flera år sedan det var omöjligt). Som ytmaterial finns dessutom vitcement att tillgå (javisst, det är dyrare, men de flesta andra material som kommer ifråga är ännu dyrare). Och som ytmaterial kräver betongen en helt annan formbyggnadsteknik (ett självklart faktum som alltid ter sig lika motbjudande för verkstärtare och arbetschefer). Det är på tiden att arkitekter och konstnärer skiljer på betong som ytmaterial och som konstruktionsmaterial. Kraven på underhållsfria fasadmaterial är inte någon ursäkt för den fränstötande cementarkitekturen i de nyaste bostadsområdena.

E Th

BEHOVET AV EN ARKITEKTURKRITIK

Referat av ett radioinlägg av arkitekt Alf Folmer i radions Tidsspegel 3 dec. 1957. De följande debattinläggen av arkitekt Lennart Holm, redaktör Eva von Zweigbergk och arkitekt Alf Folmer gjordes 14 dagar senare i samma programpunkt. Referaten är förkortade.

Arkitekt Alf Folmer:

Arkitekturen har nu i Sverige en högkonjunktur som aldrig förr. Tekniska högskolornas utläkningsanstalter för arkitekter arbetar för högttryck. Men majoriteten av de utlämnade arkitekterna är utan all konstnärlig begåvning. Dessa blir i framtiden endast goda hantverkare och strama kommunaltjänstemän.

Det behövs i dag personer som positivt kan bedöma vad som är vackert eller fult, gott eller dåligt bland all den arkitektur som produceras. Det behövs en aktiv arkitekturkritik, som har till uppgift att kritisera och vägleda yrkesmännen.

Varje medveten arkitekt måste inför framtiden verkligen djupt skämmas för den arkitektoniska vanvård och den förfuling av landskapen som nu pågår som bäst, som om vårt långsträckta land skulle vara en avstjälpningsplats för något slags arkitektonisk hötorgskonst?

Men skulden är inte endast arkitekternas. Skulden till detta bär delvis myndigheter, markägare, byggherrar och politiker. Tyvärr är ofta arkitekten ett redskap i händerna på politiker, som prompt skall bygga så många lägenheter som möjligt endast för att göra den personliga och politiska idrottsprestationen att uppnå högsta möjliga antal lägenheter i den kommunala årsberättelsen utan något som helst anspråk på den konstnärliga kvaliteten. Stadens planering bör vara stadsbyggnadskonst och huset arkitektur. Man får inte någonting gratis, men ändå har de flesta den naiva uppfattningen, att skönheten inte får kosta ett öre. Produktionskostnaden för en stad eller ett hus är en konkret kostnad, och skönheten räknas som något extra och anses därigenom onödig. Men det är tyvärr ofta detta lilla »extra», som sätter touch och gör staden eller huset till ett arkitektoniskt konstverk. Det behövs inte vara några avancerade byggnads-material, men som oftast är det en avvikelse i rationella arbetsmetoder, som är nödvändig, och detta kostar lite extra.

Arkitekt Lennart Holm:

Jag är helt enig med Folmer om behovet av en arkitekturkritik, men jag anser att han undervärderar den arkitekturkritik som redan bedrivs i pressen, både av kunniga journalister och av fackmän.

Folmer vill ha arkitekturkritiker som går i närkamp med arkitekterna — av vilka majoriteten enl. Folmer är »utan all konstnärlig begåvning», och som går i närkamp mot de kommunala förtroendemännen. Kritikerna skall se till, att

de små extraslantar kommer fram, som »sätter touch och gör staden eller huset till ett arkitektoniskt konstverk» och som gör, att hyreshusen inte behöver se likadana ut i Malmö som i Kiruna.

Är det verkligen just detta som är det mest angelägna? Kan vi inte istället vara tacksamma att vi nu i stort sett sluppit ifrån det fasadpynt som Folmer kallar »konstnärlig arkitektur» och att både arkitekterna och deras kritiker i press och radio tar sikte på de mer väsentliga frågorna att inom vår pressade investeringsbudget skapa samhällen och byggnader som fungerar väl och som ger en god miljö för män och kvinnor, barn och vuxna. Att det inte alltid har lyckats, varken i Malmö, Stockholm eller Kiruna, det vet vi. Och att en offentlig kritik och debatt där är nödvändig och önskvärd, det tror jag kanske just samhällsplanerarna och arkitekterna är helt ense om. Men det är naturligtvis ganska svårt att föra ut dessa problem till allmänheten. De är komplicerade: den lite kultursnobbiga kverulans över sovstadens fattiga miljö som vi ganska ofta mött i pressen är nog ofruktbar, därför att den aldrig har några möjliga alternativ att bjuda. En insiktsfull journalist kring samhällsbyggnadsfrågorna är det som jag skulle vilja sätta som första önskemål för en arkitekturkritik.

Syftet med en fortlöpande kritik av nya byggnader kan inte bli detsamma som med övrig konstkritik — den vill ju vägleda allmänheten i dess val av konst, böcker eller bioprogram. En byggnadskritik, som skulle engagera allmänheten i samhällsbyggnadsfrågorna, måste i stort sett vända sig till arkitekterna och deras beställare. Frågan är om detta i första hand är en uppgift för dagspressen eller radion. Vad dagspress och radio — och kanske ännu mer TV — kan göra är att förklara och skapa förståelse för den levande arkitekturs förutsättningar och strävanden. De utgör ett lika viktigt inslag i den moderna kulturbilden som de mer debatterade konststarterna — och som, vill jag tillägga, tekniken. Och dessa strävanden kan inte beskrivas som »detta lilla extra som sätter touch och gör huset till ett arkitektoniskt konstverk».

Redaktör Eva von Zweigbergk:

Visst behövs det arkitekturkritik. Det är också därför som de flesta stockholms-tidningarna har det. Jag tror inte att dagspressen i något annat land har så mycket reportage kring det som byggs och inte heller så mycket ren kritik. Och det gäller inte bara monumentalbyggnader. Jag tycker att det skrivs ofantligt mycket om både arkitektur och inredningskonst utanför fackpressen i Sverige. Och jag tror att det blir läst också i ganska stora kretsar, även om arkitekt Folmer inte har fått syn på det.

Det är möjligt att dagstidningarna inte innehåller så många arkitekturfilosofiska artiklar av specialister på området. Men gör de så mycket nytta, hur livlig blir debatten? Jag har åtminstone inbillat mig att det har en viss betydelse att man

skar det nya som byggs också i skap av konsument. land annat tror jag att det är ganska vändigt att pressens kvinnor tar steget från en snäv bedömning av all interiörkonst, konstindustriella småvar, hemslojd, köksinredning och annat nyttigt och husligt ut till hela den skliga miljön. Jag tror att kvinnliga kurskribenter har en del synpunkter ge, som inte uppställer sig lika självt för de kanske mer ensidigt teorefostrade manliga kritikerna. Vi nor begagnar den arkitektoniska milminst lika mycket som männen, och gör våra barn också. Det är vi som i husen, ja umgås med dem mycket än männen. Vi sitter mest på konvi går mest i butiker, vi går oftare i kan, undervisar mest i skolor, vi är t i föredragslokaler, konserthus och trar, ja vi är nog flest på sjukhus och erdomshem också. Fler kvinnliga arakter kommer det väl också att bli. man kan alltid hoppas på fler na och bestämda kvinnor i de komhala byggnadsnämnderna. Men det ju alltid lång tid innan kvinnorna insyn i eller medbestämmanderätt ett område, som anses helt masku-

Det måste vara ruskigt osäkert att arkitekt, just i vår tid som är så giftad av byggregleringar och annat regel och där nya material och nya tsmetoder avlöser varann på löpband. Ännu osäkrare känner sig förkritikern, som blir långt efter i agarna med sina gamla konsthistoriska kunskaper, man får ideligen läsa och sätta sig in i och använda sin asi.

Det förargliga är också att även om n riktigt har klämt till ett dumt och bostadsområde, så står det ju där i fall och har kostat hur många miler som helst. Och även om kritikern allt vad han orkar om hur vanvetet är att slå sönder hela Sveriges dsbygd och fina låga städer med klaga höghus, så alltid finns det knea kommunalgubbar med försummade splaner och vanskötta tomtaffärer n övertygar en okunnig majoritet om det är enda riktiga sättet – det bästa billigaste – att skaffa bostäder för as ort.

Jag för min del efterlyser en mycket re lokalpatriotism på alla orter. Varstad eller mindre tätort bör ta itu d att verkligen studera sin egen miljö att göra klart för sig vad man verken bör sätta värde på i den, och hur n kan sanera eller utvidga orten utan förstöra de finaste värdena.

arkitekt Alf Folmer:

an får vara ytterst tacksam för de få tiker som finns, men jag anser, att det sta inte är arkitekturkritik utan »arkitekturbeskrivning».

Nej, här som inom andra konstområen behövs aktiv kritik. Arkitekturprottet skall analyseras, form och inne-ll provas mot varandra. Personlig insyn får inte tagas.

Lennart Holms anmärkning mot »extraslantarna», som skall sätta »touch» på staden eller huset, har han fullständigt fått om bakfoten. Jag yttrade beträffande denna »extraslant»: »Det behöver inte vara några dyrbara avancerade material, men som oftast kan det vara en fråga om en avvikelse i rationella arbetsmetoder. Det betyder att t. ex. få göra långa, svängda hyreshuslameller eller en svängd fasad. Det kan ofta vara välgörande och mjuka upp stadsbilden i vår stilperiod med sitt triangelmakeri.

Lennart Holm anser, att samhällsbyggnadsfrågorna bör vara det första önskemålet för en arkitekturkritik. Det är ju samma sak som jag menar. Jag talar om landskapsvård, stadsbyggnads-konst, staden och bostaden som miljö, och huset. Allt detta är ju samhällsbyggnadsfrågor. Men man kan ju inte bara behandla helheten, utan samtidigt behandla detaljen.

Fru von Zweigbergk tangerar direkt problemets kärna, när hon säger: »Om

man har kritiserat ett dumt och fult bostadsområde, så står det ju där i alla fall, och har kostat hur många miljoner som helst.» Ja, det är just här arkitekturkritiken skall sätta in för full kraft, för att man i fortsättningen skall slippa göra samma misstag.

Till ovanstående inlägg vill jag endast foga kommentaren, att jag inte tror att arkitektonisk kvalitet av något slag kan köpas för »extraslantar», vare sig de används till finare material eller ett krokigt byggnadssätt. Atminstone när det gäller hyreshus. Dessa har ju den egenheten (som numera är ordentligt lagligen reglerad) att de kostar ungefär lika mycket vare sig de är bra eller dåliga. Men det kan man väl anse vara något som gör en arkitekturkritik verkligt meningsfull.

När det gäller offentliga byggnader förefaller det däremot möjligt att köpa fulhet för pengar. Förutsatt bara att man satsar tillräckligt mycket på dyra material. Jag tänkte närmast på ett stadshus under uppförande som jag råkade se häromdagen.

Red

OLYMPISKA SPELEN 1960

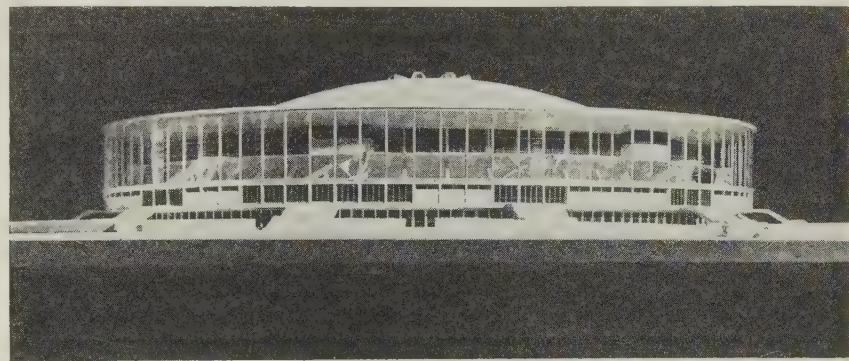
De olympiska spelen år 1960 kommer som bekant att äga rum i Rom. Bland de nybyggnader som man ansett sig behöva uppföra för att kunna genomföra spelen märkes det stora sportpalats, som skall hysa flertalet av inomhustävlingarna. »Palazzo dello sport», som byggnaden skall heta, ligger ungefär en mil utanför Rom i precis motsatt riktning från den friidrottsarena som kommer att användas. Arbetet på denna sporthall skall inom kort igångsättas, då ritningarna nu godkänns. Byggnaden har ritats av Marcello Piacentini och Pier Luigi Nervi.

Den stora hallens dimensioner är följande: yttre diameter 122 m, inre diameter 100 m, arens diameter 45 m, hallens minimihöjd 32,5 m, yta 11 500 m². Den rymmer 15 000 åskådare.

Fotografiet nedan visar modellen till sportpalatset.

Foto: United Press

K E

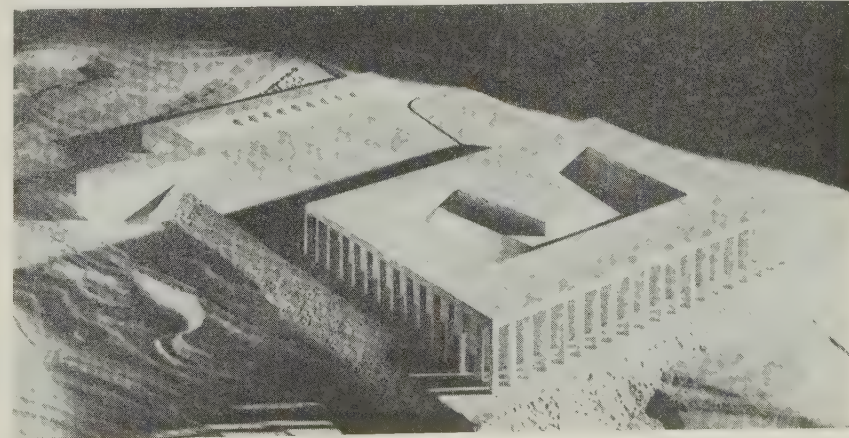
EN PARLAMENTSBYGGNAD FÖR ISRAEL

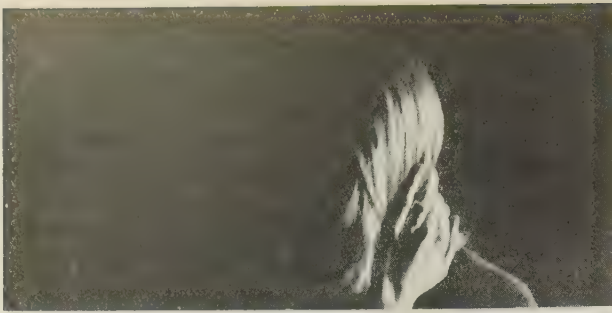
En arkitektävling rörande en ny byggnad för Israels parlament har nyligen avgjorts. En 64 år gammal arkitekt från Jerusalem, Josef Klarwein, segrade i tävlingen och gipsmodellen av hans förslag syns på fotografiet nedan.

Tävlingen hade samlat många deltagare från hela Israel, däribland åtskilliga arkitekter som utbildats i Europa och som säkerligen har andra arkitektoniska ideal än segraren. Starka invändningar har också rests mot det neoklassiska förslaget, med dess associationer till Partenon, och livliga diskussioner har förts efter tävlingen om hur den byggnad egentligen bör se ut, som skall hysa de 120 parlamentsmedlemmarna. För att göra saken värre har det vänstersocialistiska partiet protesterat mot tanken att parlamentet skall byggas med gåvomedel. Den ifjol avlidne James Rothschild donerade nämligen 3,3 miljoner dollar för en ny parlamentsbyggnad. Dessa pengar, menar socialisterna, har knappast Rothschild tjänat på ett sätt som är acceptabelt ur socialistisk synpunkt. Det vore därför mycket bättre om en byggnadsfond kunde skapas genom att pengar togs ut skattevägen.

Foto: United Press

K E

En foto- utställning

Under december månad 1957 hade fyra arkitekturstuderande på eget initiativ anordnat en fotografiutställning i den nya arkitekturbyggnaden vid KTH i Stockholm. De visade där ett urval av sina arbeten.

Fotoundervisning ingår inte som ordinarie läroämne i arkitekturundervisningen. Men de nya lokalerna innefattar även ett fotolaboratorium där det finns rika möjligheter för de fotointresserade studerande att bedriva fritidsstudier och göra egna experiment.

Här invid visas några bilder från denna utställning.

Fotografier (uppifrån och ned): Sören Thurell, Lennart Dahl, Lennart Johansson och Hans Thunell

Småkyrkan söker sin form

Det viktigaste, som står att utläsa ur den lilla uppsatssamlingen *Småkyrkan i funktion* rör teologiska och kyrkopolitiska spörsmål. De skall nu inte behandlas närmare i detta sammanhang, det kan räcka med påpekandet, att småkyrkorörelsen inte alls är något nytt utslag av det vagt optimistiska samlingslokaltänkande, som är så vanligt inom politiska och ideella folkrörelser. Det är snarare fråga om kyrkliga förnyelsesträvanden, krav på organisatoriska förändringar, kombinerade med vad man närmast vill kalla en inomkyrklig väckelse. Man vill bygga nya kyrkor för att ge rum åt hemlösa församlingar och grupper av aktiva, men man inbillar sig inte, att nya byggnader, om än aldrig så vackra och dyrbara, i och för sig har någon väckande och stimulerande förmåga.

Ett program för nya kyrkobyggnader har efter hand utkristalliserat sig inom småkyrkorörelsen. Det är av mycket allmänt slag, förmodligen ännu alltför odeciderat. Viktigast är kravet på hög estetisk kvalitet. Kyrkan skall med sin form ange allvaret och högheten i det religiösa budskapet. Då denna till synes ganska självklara tankegång betonas så starkt, innebär den en kritik av de präster, som vill bygga nya kyrkor så fort, billigt och enkelt som möjligt. Vilka medel har använts för att nå denna verkan av högtidlighet? Givetvis har det för många arkitekter legat närmast till hands att följa den traditionella vägen och t. ex. bygga höga, spetsiga tak och valv, därmed anknyttande till gängse föreställningar om hur en kyrka bör se ut. Det skall inte förnekas, att goda resultat har nåtts på detta sätt, men det är sannerligen inget lockande perspektiv, om hundratals nya småkyrkor åter och åter varierar denna av tidigare generationer skapade formvärld. Av allt att döma tycks något nytt befinna sig i långsam framväxt. Dess innebörd är än så länge svår att tolka, kyrkorna befinner sig under byggnad eller har ännu inte nått längre än till ritningar och modeller, t. ex. Peter Celsings kyrka i Vällingby, Sven Ivar Linds tävlingsförslag för Farsta eller Borgströms och Lindroos' projekt för samma församling. Så mycket kan i varje fall sägas, att det rör sig om en arkitektur på långt avstånd från de tekniskt demonstrativa lösningar av problem i statik, belysning eller ytterbeklädning, som spelar så stor roll inom

Höganäs "3V-standard"

ger mervärden i ett bygge

Tack vare nya metoder för industrialiserad byggproduktion har Studenthemmet i Lund vackra, hållbara fasader av Höganäsklinker till betydande besparingar i tid och kostnader.

Höganäsklinkern — vacker, varaktig och variationsrik — har den treklängsmaterialegenskaper, som betyder högt standard, "3V-standard", i ett bygge.

ACKER: Höganäsklinkern finns i ett stort flertal format och ytstrukturer och i över 200 nyanser, varav 14 st överkas i löpande produktion. Den stora färgrikedom i förening med klinkermaterialets estetiska egen-

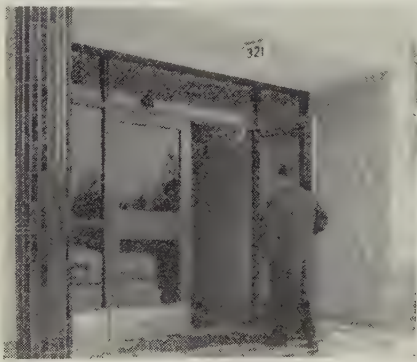
värde ger nästan obegränsade möjligheter att uppnå dekorativa effekter.

VARAKTIG: Som intet annat material har den brända leran visat sig kunna motstå tidens tand. Höganäsklinkern är klimatsäker, krakeleeringsbeständig, tål stötar och slag och behåller alltid sin ursprungliga fräschör. Med Höganäsklinkern vinner man underhållsfrihet.

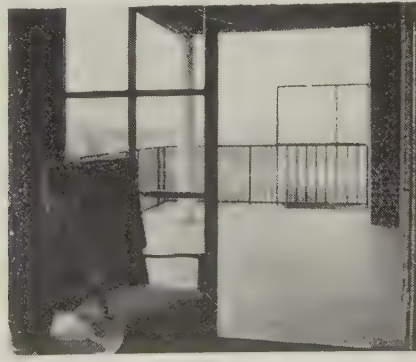
VARIATIONSRIK: Tack vare modulformatet kan plattsättning med Höganäsklinkern förutom på traditionellt sätt även ske enligt nya, banbrytande metoder för elementbyggeri, med kortare byggtider och sänkta byggkostnader som vinst. Diskutera med Höganäs' Byggmateriälservice hur Höganäs "3V-standard" kan hjälpa Er till mervärden i Ert bygge.

Studenthemmet färdigställdes byggelementen separat elementfabrik på "löpande band" att därefter inmonteras i fasaden.

För fasader och portaler är Höganäsklinkerns rika färgskala, klimatbeständighet och tålighet mot stötar och slag uppskattade fördelar.

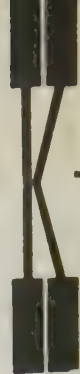

Altangolv i Höganäsplattor ger lugna, vackra ytor, som blir absolut beständiga mot klimatets påfrestningar.

HÖGANÄS

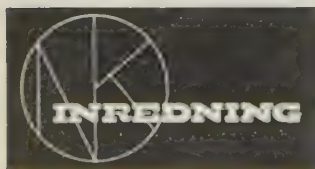
HÖGANÄS-BILLESOLMS AKTIEBOLAG

För det representativa kontoret K-serien

K-serien har bl. a. använts i Elektriska Svetsnings AB:s kontor, Göteborg

För alla upplysningar
om K-serien — besök
våra utställningslokaler
eller kontakta

STOCKHOLM Hamngatan 5 Tel 23 00 00 Riks 23 63
GÖTEBORG Parkgatan 21 Tel 11 17 17
MALMÖ Djäknegatan 28 Tel 315 30 315 31

BYGG INTE IHJÄL FÖRENINGSLIVET!

Av generaldirektör Sixten Larsson

DK 725,83

Föreningslivet i alla dess mångskiftande former är av omisteligt värde för vår demokrati. Det är en så självklar sak att det är banalt att säga det. De många av oss som är så att säga uppfödda i föreningar av olika slag, tycker att det är en viktig samhällelig angelägenhet att se till att vårt föreningsliv inte blir husvilt. För landsbygdens vidkommande har med de självklara klyschorna nu införlivats talet om att kommunen måste bidra till att öka trivselen för att man skall få ungdomen att stanna kvar i bygden. Till trivselsanordningarna hör goda samlingslokaler. Det har också satsats mycket på allmänna samlingslokaler under efterkrigstiden. Är då inte allt detta bra och riktigt? Nej, inte helt, tror jag.

Här har vi ett av de många detaljområden, där den snabba ekonomiska utvecklingen tvingar oss att tänka om, och ju förr vi gör det desto bättre. Var och en som deltagit i föreningsliv vet vad den egna lokalen, den egna föreningsbyggnaden betyder. Den är i all sin enkelhet eller i all sin pompighet en symbol för sammanhållningen. Det är det, tror jag, som kan komma att dra föreningarna ner på knä. **Varje huvudgrupp av lokaläggande föreningar skall ha sitt.**

Till detta kommer att den moderna kommunen håller sig med lokaler, som inte används överdrivet mycket och som skulle kunna användas också av föreningslivet i en helt annan omfattning än vad som nu sker. Vi har skolmåltidslokaler med finfin köksutrustning, som används ett par timmar per dag under vissa delar av året, och dessa utrymmen borde kunna vara idealiska lokaler för vissa samkväm inom föreningslivet. Vi får aulor i centralskolorna. Vi börjar nu också att få bygga gymnastiksalar — det är endast att befara att golven i dessa fortfarande skall bli något av heligt rum för andra än sådana som är iförda vita gymnastikskor.

När man i en kommun bygger ett nytt kommunalhus, blir fullmäktiges sammanträdesal gärna det största och mest påkostade rummet. Det används kanske ett dussintal gånger per år och på sådana tider då lokalerna i till exempel det närbelägna Folkets Hus kanske står tomma. Kommunen anser sig, liksom föreningslivet, vara i behov av symboler, även om det kostar en hel del. Kunde man inte tänka sig att man skulle få flera åhörare vid fullmäktigesammanträdet, om sammanträdet hölls i ett rum som var något mindre värdigt än den fina sessionssalen, i ett föreningsägt hus i närheten, där folk ändå är vana att gå och där de trivs?

Både föreningarna och kommunerna är gripna av en slags monumentalitet. Det föreningsägda huset av idag är något helt annat än 1920-talets enkla ordenshus eller Folkets Hus. Man får lån av staten, varav en del ränte- och amorteringsfritt, och kommunen brukar också skjuta till en del.

Bio en eller flera kvällar i veckan förutsättes bli till hjälp med finansieringen, likaså en del andra tillställningar av nöjeskaraktär. Det blir emellertid mer och mer vanligt att en sådan lokal redan från starten måste ha kommunalt bidrag till driften. Lokalerna konkurrerar på åtskilliga håll hårt om själar. Här kommer så televisionen och bilen in i bilden. Hur skall det gå med de litet större samlingslokaler för bio och andra nöjen ute i de mindre orterna när vi får ett utbyggt televisionsnät? Hur blir det nu om några år, när den ungdom som frekventerar nöjeslokalerna blir helt bilburen? Då kan de stora och kostnadskrävande utrymmen, som kommit till mest för att finansiera de egentliga föreningslokalerna bli en black om foten. Föreningslokalerna kan, trots ökade kommunala bidrag, lätt bli förslummade.

Här måste det enligt min mening bli en samordning. Hur svårt det än är, måste det i första hand bli en samordning mellan olika slag av lokaläggande föreningar. **Lokalerna måste, oberoende av ägarna, ses i ett mera regionalt sammanhang.** Man får inte bygga sönder sig själva och bygga sönder vad som redan finns. Kommunerna måste in i bilden också på ett annat sätt än som mer eller mindre frikostiga bidragsgivare. De kommunala lokalbehoven måste samordnas med föreningslivets. Det gäller kanske i första hand skolan. Varför skulle t. ex. inte en skolsal i en bygdeskola kunna ges en mindre tråkig och traditionell utrustning, så att den på kvällarna kan bli en trivsam klubb- eller föreningslokal?

Det är ett rätt så invecklat men ändå inte särskilt rationellt verkande maskineri, som sätts igång när en ny samlingslokal skall komma till. I de kommunala församlingarna är som sig bör föreningsfolket väl företrätt. Det skulle vara överdrift att påstå att det här är motsättningar mellan de olika huvudgrupperna av lokaläggande föreningar — det rör sig i stor utsträckning om samma människor. Men finns det inte i stället något av artig neutralitet, som gör att man på det kommunala planet gärna tillstyrker statslån och ger kommunala anslag också till sådana projekt, som vid en realistisk prövning kanske inte skulle te sig som nödvändiga? Och kan man i så fall inte befara att något av samma artiga hänsynstagande skall göra sig gällande i Statens nämnd för samlingslokaler, där de lokaläggande huvudorganisationerna är företrädade? — I landskommuner med flera byar eller tätortsbildningar kommer till en annan irrationell faktor: om en by eller kommun del fått en fin samlingslokal, måste det bli något minst lika stort och lika fint på andra håll inom kommunen.

Fellokalisering och feldimensionering av samlingslokaler är naturligtvis ett ekonomiskt problem, där både stat och kommuner blir berörda. Men först som sist är det en sak, som angår föreningslivets framtid. Trasslig ekonomi måste som regel bli klen stimulans för föreningsliv.

Ovanstående artikel är en bearbetning som författaren gjort av ett inlägg i radions »Tidsspegel» 17 dec. 1957.

BARNFAMILJER I HÖGHUS OCH TREVÅNINGSHUS

Inom Statens nämnd för byggnadsforskning arbetar en »hustyps-grupp» med att jämföra olika typer av flerfamiljshus. Den har bl. a. tagit initiativ till två sociologiska undersökningar som haft till huvudsaklig uppgift att behandla frågan om höghusets och trevåningshusets lämplighet för barnfamiljer.

Den första undersökningen utfördes av docent Edmund Dahlström under hösten 1956. Den har nyligen publicerats som Rapport nr 38 hos SNB med titeln »Barnfamiljer i höghus och trevånings låghus i Vällingby». Den andra undersökningen utfördes i Flen, Enköping, Fagersta och Hagfors under våren 1957 av fil. kand. Lillemor Landström och kallas »Höghus och låghus i småstadsmiljö». Denna undersökning kommer inom kort att publiceras i sin helhet av Statens nämnd för byggnadsforskning.

DK 728.2.011.26/27:301:3-058.8

Det påstås ofta att höghuset är olämpligt för barnfamiljer. Även om detta påstående vore riktigt skulle det under normala förhållanden på bostadsmarknaden inte behöva inverka på fördelningen av bostäder i höghus och trevåningshus i produktionen. Antalet familjer med barn i åldern 0—6 år är ju relativt litet. Det kan antas vara ca 20% av totala antalet hushåll. Eftersom nu trevåningshuset nästan helt dominerar i det befintliga bostadsbeståndet skulle det knappast finnas någon risk för att barnfamiljer skulle tvingas bo i höghus. Förutsättningen för ett sådant resonemang är emellertid att man har en rörlig bostadsmarknad. Tyvärr medför den nuvarande bostadsbristen att valfriheten vid lägenhetsanskaffning är mycket liten. Unga familjer hänvisas huvudsakligen till nybyggda bostadsområden. Efter några år kan det därför vara 70—80% av lägenheterna i dessa områden som bebos av familjer med små barn. När nu dessa lägenheter i allt högre grad inryms i höghus blir frågan aktuell om denna hustyp verkligen är lämplig för familjer med små barn.

I de båda här refererade undersökningarna har därför huvudvikten lagts vid barnfamiljernas förhållanden. Man har prövat huruvida det innebär några skillnader att bo i höga resp. låga flerfamiljshus i fråga om trivsel, flyttningvilja, föredragen hustyp, kontakt mellan hushållen och mödrarnas tillsyn av sina barn.

Materialet utgjordes i Vällingbyundersökningen enbart av familjer med minst ett barn i förskoleåldern. I de mindre samhällena bestod materialet till ena hälften av dylika familjer och till den andra av familjer med större barn eller inga barn alls. I båda undersökningarna var det uteslutande husmödrar utan förvärvsarbete eller på sin höjd med halvtidsarbete som intervjuades.

Man har i alla väsentliga delar använt samma metoder i båda undersökningarna. De tillfrågade familjerna har utvalts på så sätt att man för varje höghusfamilj valt ut en motsvarande familj i ett trevåningshus. Betingelserna var så lika som möjligt för dessa »parfamiljer». Sålunda var de båda hustyperna belägna i närheten av varandra, familjerna hade samma antal förskolebarn etc.

I Vällingbyundersökningen studerades förhållandet mellan mor och barn, dels genom en muntlig intervju, dels genom en tidsbudget som mödrarna fick föra själva under

Bild från Vällingby med ett av de undersökta punkthusen

en veckas tid. I småstadsundersökningen använde man enbart intervjumetoden.

Undersökningsområden och antal intervjuade familjer

	Vällingby	Flen	Enköping	Fagersta	Hagfors
	enbart förskolebarnsfam.	både förskolebarnsfamiljer och andra fam.			
Höghus.....	138	35	56	38	40
Trevåningshus	142	32	57	37	36
Summa fam.	Vällingby 280		I småstäderna 331		

Tillgången på mindre orter med höghus var ganska begränsad eftersom en del krav måste ställas även på den omgivande bebyggelsen, t. ex. att det fanns trevåningshus i närheten, att husen blivit inflyttningssklara ungefär samtidigt och att de hade ungefär samma befolkningsstruktur och lägenhetsstorlekar. Det var vidare önskvärt att orter med olika karaktär och huvudnäringar skulle finnas representerade i undersökningen. Slutligen måste man förutsätta en viss boendetid för att de intervjuade skulle kunna ha erfarenhet av de problem man var intresserad av att undersöka.

Trivsel, preferencer och flyttning

Över hälften av de tillfrågade husmödrarna uppgav att de vid inflyttningen inte hade någon bestämd uppfattning om vilken hustyp de föredrog att bo i. Flertalet av dem som hade haft ett bestämt önskemål i endera riktningen hade emellertid fått den hustyp de önskat. I viss utsträckning hade de alltså kunnat välja.

För att se vilka åsikter de sedermera fått ställdes frågan »Skulle Ni nu helst vilja bo i höghus eller trevåningshus?», diagram 1.¹

¹ Där ej annat anges redovisas svaren från husmödrar i familjer med förskolebarn. Med »övriga» avses svar från husmödrar i familjer med större barn eller inga barn alls.

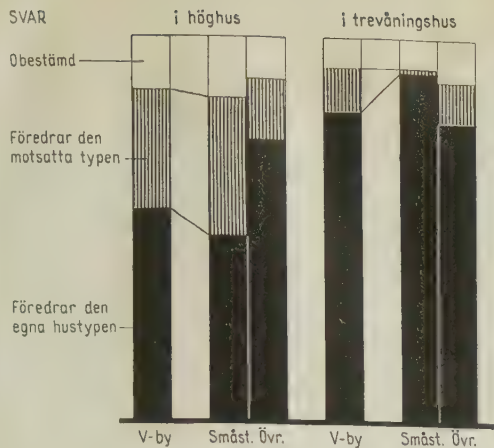

Diagram 1. Skulle ni nu helst vilja bo i höghus eller trevåningshus?

Som synes föredrar husmödrarna i allmänhet den egna hustypen. Av mödrarna i barnfamiljerna är det emellertid påtagligt fler i höghusen än i låghusen som föredrar det motsatta alternativet. De familjer i småstäderna som har stora barn eller inga barn alls föredrar det egna alternativet i lika hög grad i båda hustyperna.

Motiven till att man föredrar den egna eller den motsatta hustypen erhöles från frågor som ställdes något olika i Vällingby och småstäderna. De redovisades därför separat, diagram 2 och 3.

Diagram 2. Höghusets fördelar och nackdelar i Vällingby

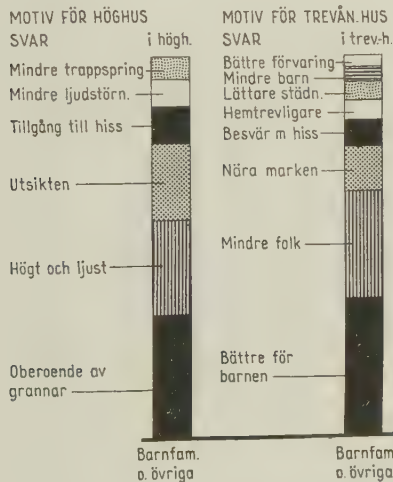
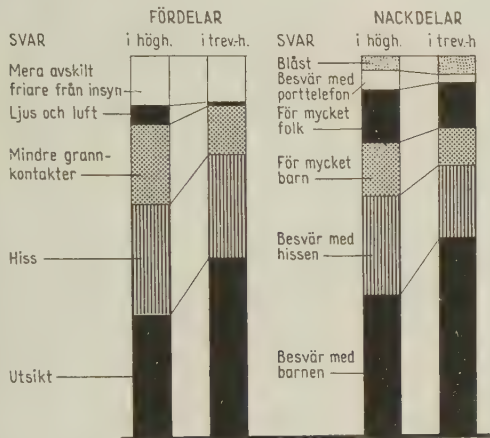

Diagram 3. Motiv för hustyppreferencer i småstäderna

I stort sett är det samma fördelar som återopas för höghuset både i Vällingby och småstäderna. Det är främst utsikten, ljus och luft samt förekomsten av hiss som uppskattas men också oberoendet av grannar, mindre ljudstörningar, mindre insyn o. d. Till trevåningshusets fördelar räknas att det är bättre för barnen, inte rymmer så många barn och vuxna i samma uppgång och att det är mindre opersonligt och hemtrevligare. En del nämner också närheten till marken och inget besvär med hissen.

Om det vore sämre för barnfamiljer att bo i höga än i låga flerfamiljshus borde man kunna vänta sig att det i höghusen skulle finnas en mer utbredd flyttningstilja. Motiven för att vilja flytta borde i så fall också hänföra sig till förhållandena

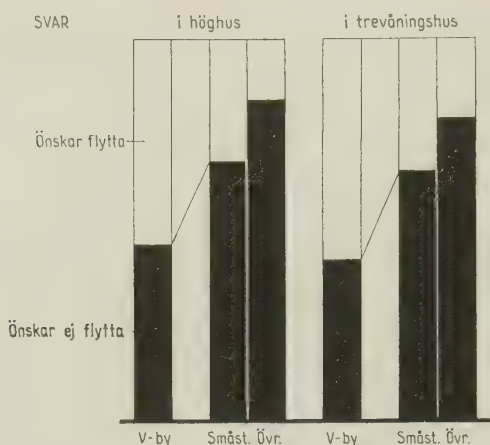

Diagram 4. Flyttningsberedskap (från lägenheten)

i höghuset. Detta prövades i båda undersökningarna, diagram 4.

Ingenting tyder på att önskan att flytta är olika i de båda hustyperna. Alternativet höghus-trevåningshus spelar inte heller någon väsentlig roll som motiv för dem som vill flytta. Det är andra faktorer som ligger bakom, t. ex. att man vill ha större lägenhet, att man vill bo i egna hem, att man vill (i Vällingby) bo i annan stadsdel för att komma närmare vänner eller kända trakter.

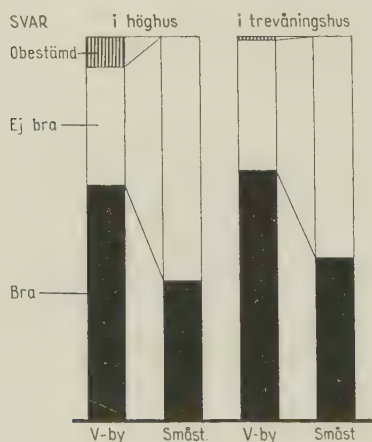

Diagram 5. Vad anser ni om barnens lekmöjligheter häromkring?

Mödrar och förskolebarn

I intervjuer och tidsstudier behandlades det dagliga umgänget mellan mor och barn, t. ex. mödrarnas tillsyn av barnen när dessa leker ute, barnens lekplatsförhållanden och kontaktmöjligheterna mellan bostaden och lekplatsen.

På frågan om vad man ansåg om barnens lekmöjligheter utomhus, erhöles svarsdiagram 5.

Det var betydligt fler i småstäderna än i Vällingby som var missnöjda med lekanordningarna. Detta beror dock sannolikt på att lekplatserna och planteringarna runt husen i småstäderna i många fall ännu ej var färdigställda. Man måste därför tyda småstadssvaren med stor försiktighet.

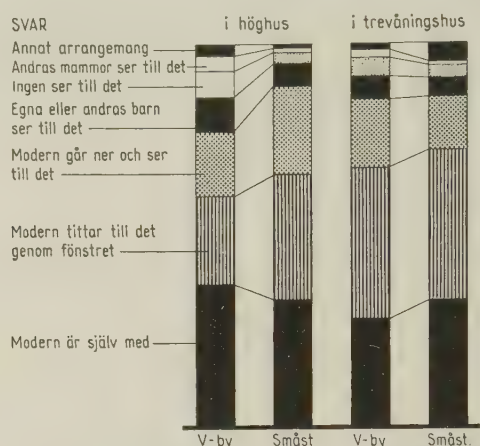

Diagram 6. Hur ordnar ni med tillsynen av ert barn, när det är ute och leker?

I Vällingbys höghus förekommer kritiska kommentarer beträffande bristen på lekplatser i närheten av husen. Det förefaller inte som man vid stadsplaneringen tagit tillräcklig hänsyn till att det finns ett större antal barn per uppgång i höghusen och att dessa bör kompenseras med en rikligare tillgång på lekplatsutrymmen och lekredskap. I trevåningshusen klagar man oftare på trafikrisken och på att bilparkering får förekomma i närheten av lekplatserna.

Mödrarna tillfrågades också hur de ordnar med tillsynen

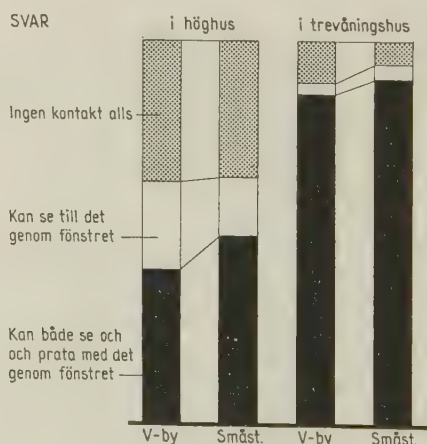

Diagram 7. Har ni någon möjlighet att från lägenheten hålla kontakt med barnet när det är ute och leker, t. ex. se till det genom fönstret eller prata med det genom fönstret?

barnet utomhus, diagram 6, och om de har någon möjlighet till kontakt med barnet från bostaden då det är ute och leker, diagram 7.

Det är som synes väsentligt lättare för mor och barn att ha kontakt via fönstret i låga hus. I höghusen blir det delvis fler och fler som saknar kontakt med barnet ju längre upp de bor.

Förhållandet att mödrarna i höghusen har sämre kontakt med lägenheten med barnen kunde tänkas leda till att de bor utelängre tid med dem. En sådan tendens framträder tydligt i intervjumaterialet nästan bara för mödrar med barn i 3-års åldern och speciellt då för barn på höga våningsplan.

Möjligheterna att släppa ut barnen ensamma antogs vara beroende förutom av kontaktförhållandena även av barnens förmåga att klara sig upp och ned från lägenheten via trappor eller hiss.

I småstadsundersökningen tillfrågades mödrarna: »Kan barnet klara sig ut och in på egen hand?» Svaren tyder inte på att barnen skulle ha nämnvärt svårare att själva ta sig om de bor i höghus än om de bor i trevåningshus. Drygt hälften av dem kunde gå ut själva i båda hustyperna. Någon påtaglig skillnad framträdde endast i den åldern då de börjar vara ute och leka på egen hand. Då hade barnen från de lägre våningsplanen lite lättare att ta sig själva.

I Vällingby undersöktes om barnen använder hissen när de går ut, och om hissens utformning har någon betydelse för detta. Man har nämligen i en del hus där installerat hissar som gjorts speciellt lämpade för barn. Som exempel kan nämnas att manöverknapparna är lågt placerade, hissdörarna är ovanligt lätta att öppna och hisskorgen är så utformad att barn ej bör kunna skada sig. Det visar sig att barnen har betydligt lättare att använda dessa hissar än de vanliga typerna. Särskilt stor är skillnaden för barn i 5-6 års åldern. Redan 5-6 åringarna kan emellertid även använda hissar som ej är utformade med speciell hänsyn till barn.

I Vällingby studerades även hur hustypen inverkar på hemarbetets organisation. Husmodern fick under en vecka föra protokoll och för varje kvarts timme anteckna var hon och barnen befann sig. I veckoboken fick hon också uppge hur många gånger hon och barnen passerade ut och in, hur många gånger hon tittade till dem genom fönstret och hur många gånger hon gick ut och såg till dem.

Enligt vad som framgår av veckoboksmaterialet finns det knappast någon skillnad mellan hustyperna vad beträffar hemarbetets organisation eller barnens utevistelse. Det framträder ingen tendens till att mödrarna i höghus skulle vara ute längre tid, att de skulle låta barnen vara ute kortare tid, att de skulle koncentrera sin utevistelse till färre perioder eller att barnen skulle vara ute färre perioder. Inte heller förekommer några skillnader i dessa avseenden mellan olika våningsplan. Den enda påtagliga skillnaden är att barn som bor längre ned i såväl trevåningshus som höghus något oftare passerar ut och in än barn som bor högre upp.

Undersökningarna visar sålunda att mödrar som bor på låga våningsplan har bättre möjlighet att se till barnen från lägenheten men att detta förhållande inte inverkar på organisationen av hemarbetet, ej heller på barnens vistelse utomhus.

Förhållandet till grannarna

Förutom beträffande barnens vård hade man väntat att de två olika hustyperna skulle motivera skillnader i förhållandet till grannarna.

Inte heller i detta avseende finner man emellertid några större skillnader. Visserligen har de som bor i höghus flera bekanta i den egna trappuppgången vilket naturligtvis sammanhänger med att det finns så många familjer per uppgång där. Någon betydelse för tillfredsställelsen med bekantskapsförhållandena i allmänhet har detta dock inte. För båda hustyperna gäller att flertalet bekanta bor i annat hus.

Antagandet att man i höghus oftare skulle vara besvärad av insyn, ljudstörningar eller andra besvärande förhållanden som härrör från grannarna bekräftas inte av svaren. De klagomål som förekommer rör oftast ljudisoleringen. I höghus är det speciellt slammer från hissen som man klagat på medan familjerna i trevåningshusen i stället störs av buller från porten och markplanet.

Slutledning av undersökningarnas resultat

I debatten kring bostadshöghuset har man ofta påstått att det i jämförelse med trevåningshuset har stora nackdelar, främst för familjer med små barn. Detta påstående får inget egentligt stöd av undersökningarna.

Man föredrar i allmänhet den hustyp man redan har vare sig man bor i höga eller låga flerfamiljshus. De som vill flytta har andra skäl därtill än alternativet höghus—trevåningshus. Det är endast undantagsvis som det alternativet nämns som motiv för önskan att flytta.

I trevåningshuset kan barnen lättare övervakas från lägenheten när de är ute och leker. Undersökningarna har inte försökt besvara frågan om hur mycket denna något lättare kontakt ur psykisk synpunkt betyder för barnen. Vällingbyundersökningens tidsredovisning av husmödrarnas hemarbete och barnens utevaro visar dock att den något sämre kontakten mellan mor och barn i höghus inte för med sig att barnen är ute kortare tid eller färre perioder. Inte heller behöver husmödrarna organisera sin arbetsdag på olika sätt i de båda hustyperna.

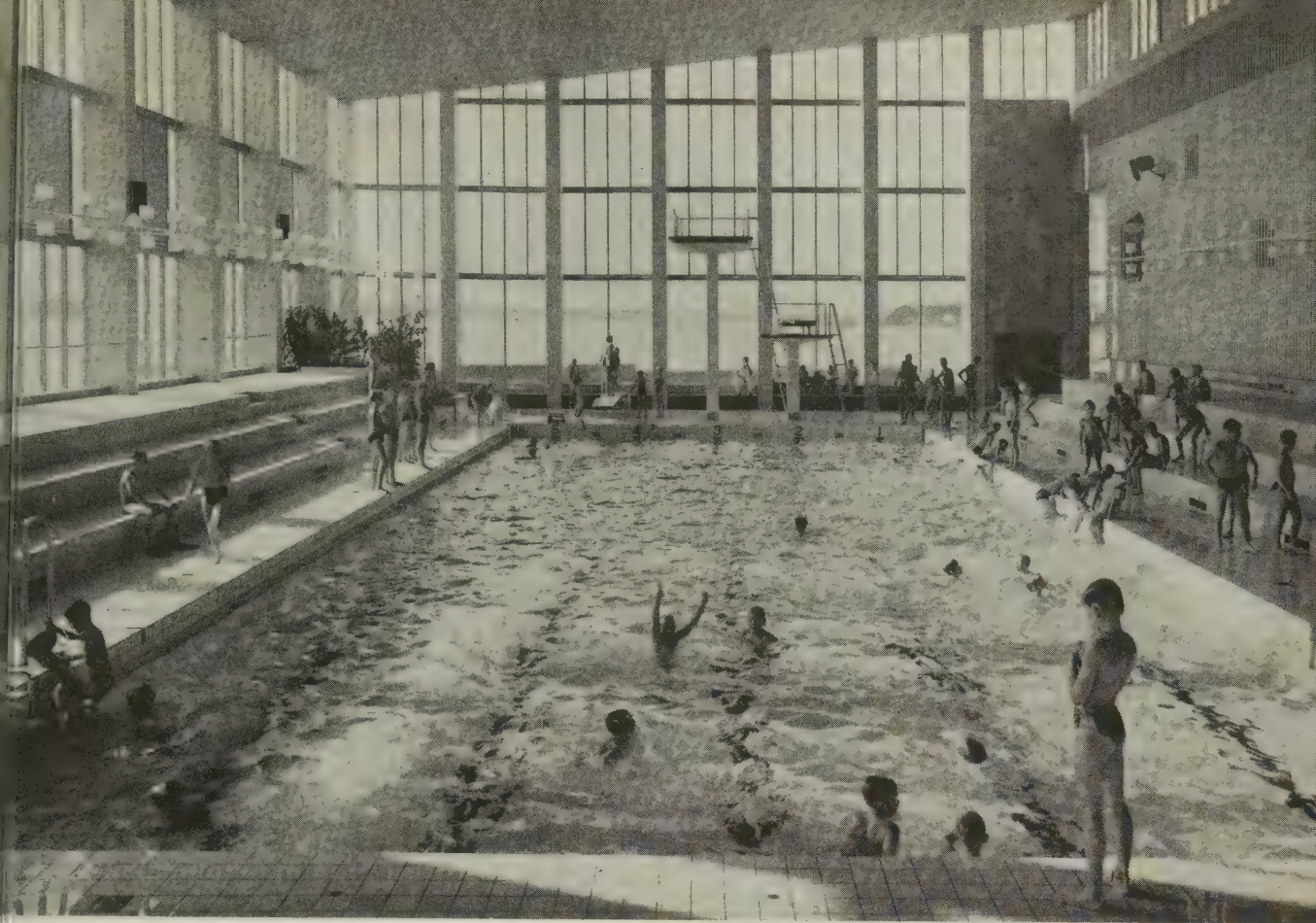
Inledningsvis påpekades att problemet »barnfamiljer och höghus» är aktuellt endast under en relativt kort period efter ett bostadsområdes färdigställande och under nuvarande förhållanden på bostadsmarknaden. Därtill lägger nu de två refererade undersökningarna ett resultat om saken ur sociologisk synpunkt. Skillnader mellan höghus och trevåningshus ter sig inte som väsentliga för de boende. Bostadshöghusen synes ej vara väsentligt mindre lämpliga för barnfamiljer än trevåningshusen.

Påståendet att höghuset vore olämpligt för barnfamiljer borde därför kunna rensas bort ur diskussionen om höga eller låga flerfamiljshus. Så kan diskussionen åter koncentreras kring de olika hustypernas tekniskt-ekonomiska, estetiska och stadsplanemässiga egenskaper.

Nils Lindqvist

Eva Odqvist-Bark

T. v.: Några av de undersökta punkthusen. Överst punkthusgrupp vid Torggatan i Enköping. I mitten punkthus i Enköping. Nederst punkthusgrupp i Flen

NÅGRA NYA BADHUS

DK 725.74 (485)

Under de senaste åren har ett flertal nya badhus byggts och tagits i bruk i vårt land. Ytterligare några varmbadhus är för närvarande under byggnad och dessutom har på sistone flera konstgjorda friluftsbad projekterats.

Anledningarna till den nuvarande livliga byggnadsverksamheten på detta område är flera. På trettioalet planlades och byggdes ett mycket stort antal av våra badhus. Det andra världskriget innebar emellertid ett fullständigt avbrott för badhusbyggandet och något nytt badhus tillkom inte förrän år 1951 (Bodens badhus, ritat av arkitekt Edvin Bergenudd). Många av de bad som sedan blivit färdiga är sådana som planlagts redan under trettioalet. Ett stegrat intresse för simsport och kroppshygien hos allmänheten och skolmyndigheterna har också bidragit till aktualiseringen och realiserandet av flera projekt. Likaså har de starkt försämrade möjligheterna till friluftsbad på grund av vattenföroreningarna varit en bidragande faktor för tillkomsten både av varmbadhus och ett antal projekt till konstgjorda friluftsbad.

I detta nummer av Byggmästaren presenteras tre av de nyaste badhusen, nämligen Badhuset i Luleå (arkitekterna Jan Ericson, Torgny Gynnerstedt och Bengt Ägren), Simhallbadet i Malmö (arkitekt Kjell Ödeen) och Valhallabadet i Göteborg (arkitekt Gustaf Samuelsson). Dessa tre bad är tillika de största som byggts under 50-talet. Bland andra mer betydande badanläggningar som byggts under denna tid kan här nämnas badhusen i Kristianstad (arkitekt Robert Larsson), Timrå (Länsarkitektkontoret i Härnösand), Skelleftehamn (arkitekt Edvin Bergenudd) och Solna (arkitekt Nils Tesch). Två större badhus är för närvarande under

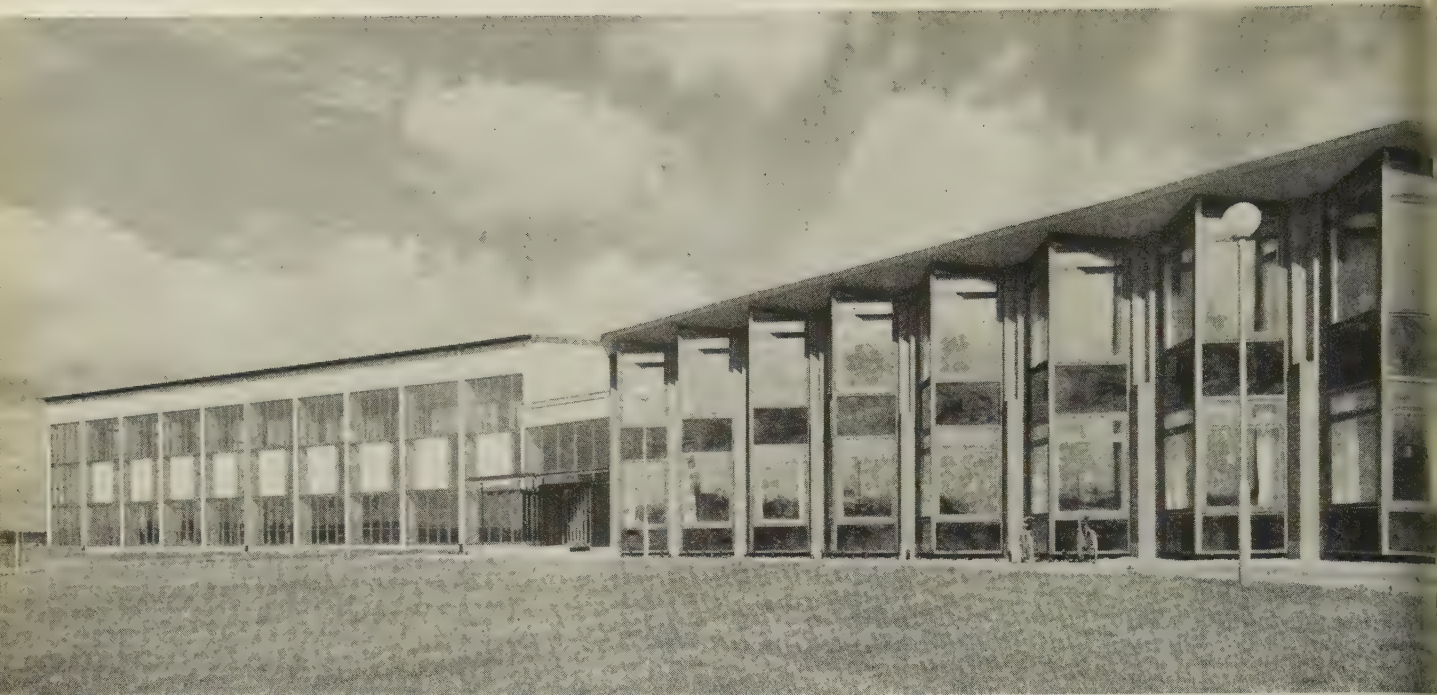
byggnad, i Kiruna (arkitekter Birger och Sten Jonsson) och Norrtälje (arkitekt Bengt Gate).

De badhus som här omnämnts är i nästan samtliga fall relativt stora anläggningar. De utrymmen som är erforderliga i ett modernt bad för omklädningsrum och övriga sekundärutrymmen samt för den växande tekniska apparaturen är mycket betydande och medför i regel vissa svårigheter i planlösning och volymuppbbyggnad. Av de här visade baden är också just den yttre uppbyggnaden och gestaltningen av den komplicerade och ytmässigt omfattande organisationen det som i samtliga fall är minst övertygande ur arkitektonisk synpunkt. Däremot har de stora simhallarna blivit väl gestaltade och mycket vackra rum och i fråga om badhuset i Luleå kan man till och med tala om en interiörkonst av allra högsta klass.

Ur teknisk synpunkt har man som bekant då och då fått höra kritiska anmärkningar, som gjorts av badhustekniska experter. Uppenbart är att fog har funnits för detta i vissa fall och lika uppenbart är att många misstag mycket väl hade kunnat undvikas, då man på få områden har tillgång till en så rikhaltig teknisk dokumentation, som när det gäller badhus. Å andra sidan finns inom arkitektkåren en utbredd skepsis mot dessa tekniska experter, som väl främst har sin grund i de skiftande och motstridiga uppfattningar dessa företrädare. Uppgiften att rita ett badhus är emellertid så pass sällsynt förekommande att veterligt endast ett par svenska arkitekter har medverkat vid utförandet av mer än ett badhus. Det har därför vid badhusprojekterandet endast i undantagsfall varit möjligt att arbeta på den säkra grund som heter den egna erfarenheten.

Erik Thelaus

Vinjetten: Interiör av simhallen i Luleå badhus. Foto: Sune Sundahl

BADHUS I LULEÅ

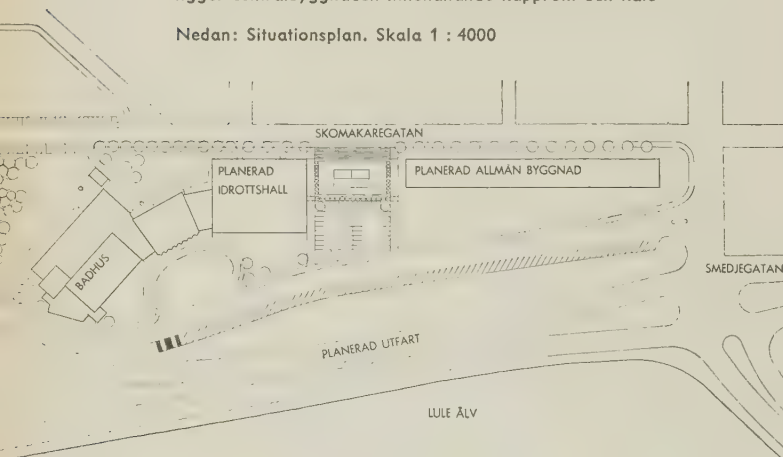
Byggnaden är resultatet av en allmän arkitektävling sommaren 1953 i vilken vi erhöll 1:a pris och uppdraget att fullfölja projekteringsarbetet. I oktober 1954 kunde byggnadsarbetena påbörjas och badhuset invigdes våren 1957. Den utvändiga planeringen beräknas dock inte vara färdig förrän våren 1958.

I tävlingsprogrammet ingick även en anslutande idrotts-hall med plats för 2 000 åskådare. Idrottshallens uppförande är ställd på framtiden, men dess utformning och placering är av betydelse för hela anläggningens idé och totalverkan. Anläggningen skall i huvudsak bestå av tre delar, en centralbyggnad, innehållande genomgående kafé och kapprum i bottenvåningen och omgiven av två entréhallar, den västliga till badhusbyggnaden och den östliga till den kommande idrottshallen.

Beträffande planlösningen har ett system utnyttjats, där omklädningsavdelningarna ligger jämsides med varandra bakom simhallen och förskjutna halvplansvis. Den inre, mindre damomklädningen är försedd med takljus. En begärd barnbassäng har placerats i ett eget rum som sam-

Vinjetten: Badhusanläggningens fasad mot sydost. Närmast åskådaren ligger centralbyggnaden innehållande kapprum och kafé

Nedan: Situationsplan. Skala 1 : 4000

Arkitekter SAR Jan Ericson, Torgny Gynnerstedt och Bengt Ågren

DK 725.74 (485 Luleå)

tidigt är entré- och förbindelserum från omklädningsarna till den stora simhallen. I detta rum med barnbassäng är väggarna klädda med glasmosaik. Färgsättningen är utförd i samarbete med konstnären Pär Andersson, som färgmässigt delat rummet i två varma färgtoner. I övergångarna dem emellan har han arbetat med nonfigurativa mönsterverknings.

I simhallen omgives bassängen av gradiner på tre sidor, varför antalet gradiner i höjd har kunnat begränsas till tre. Detta rum är helt klätt med träpaneler i tak och på väggar. Då ett icke mörknande träslag önskades valdes gran, som behandlades med ett färglöst träkonserveringsmedel. Simhallen har i sitt sydvästra hörn en terrassmässig uppbyggnad av blomsterlådor avsedda för tropiska växter och meningen är att dessa skall kompletteras med den inhemska florans säsongbetonade parkblommor av sådant urval som det stränga klimatet utomhus i Norrbotten omöjliggör. Simhallen har direkt förbindelse med en utvändigt solterras som avgränsas med granitmurar.

Byggnaderna är uppförda med betongstomme, delvis platsbyggnad och delvis fabriksstillverkad och direktmonterad. Utvändigt är hela murpartier utförda med tegelbeklädning och pelare och takbalkar är klädda med vit marmor. Vissa fönsterbröstningar och skivor bakom radiatorer i simhallens fönster är utförda med utv. beklädnad av opaxitglas. Samtliga fönster är av teak och försedda med 3-glas Thermopanerutor.

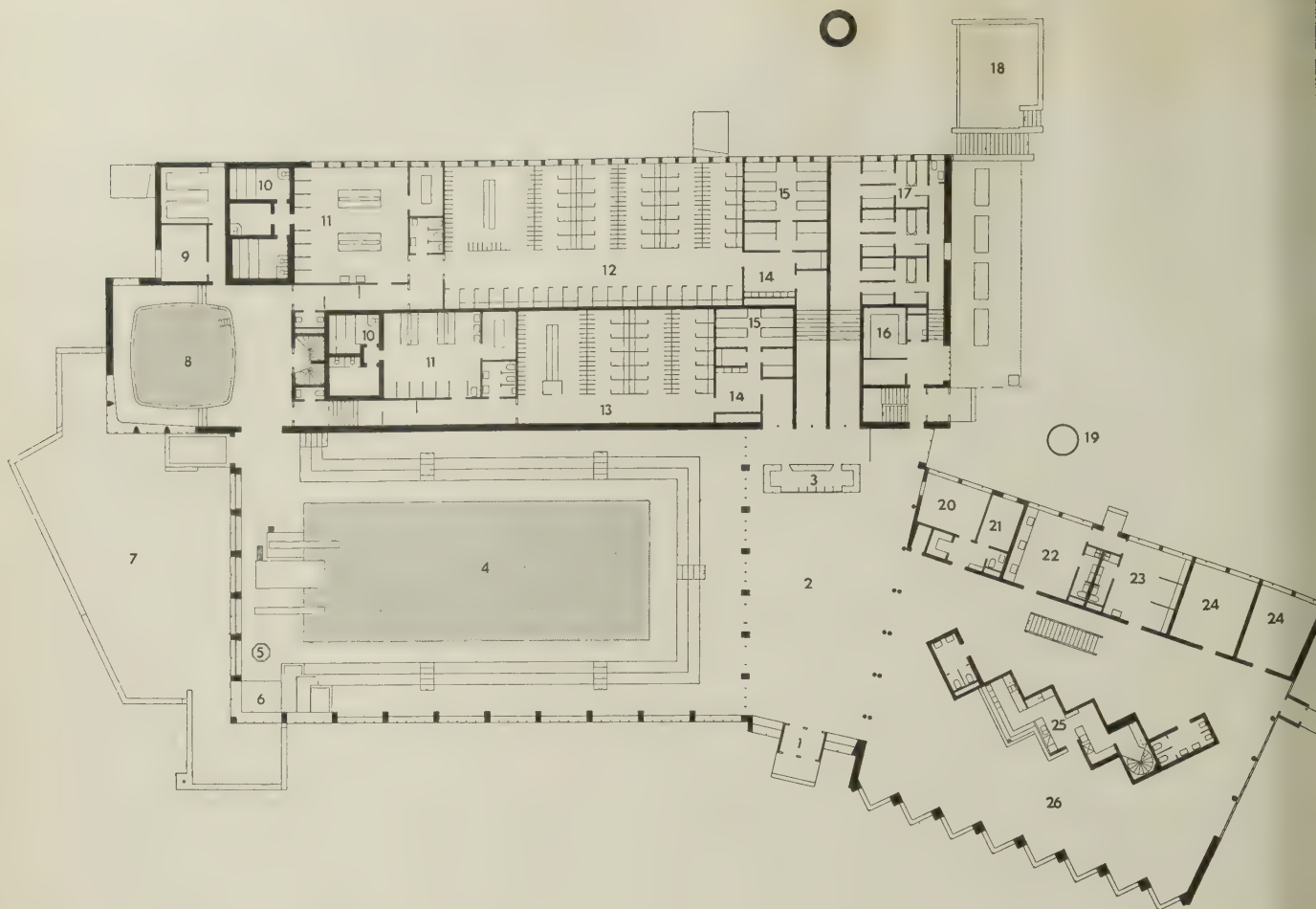
Medarbetare på arkitektkontoret har varit byggnadsingenjör Arne Borg och vissa möbler har ritats av inredningsarkitekt Pelle Åkerlund. Medhjälpare vid trädgårdsplanering, växtval etc. har varit hortonorn Erling Smedberg.

Byggnadskonstruktioner: Civilingenjör Sigvard Nordgård. VVS: Litzberg, Källqvist och Lind, Konsulterande ingenjörbyrå AB. Elkonstruktör: Ingenjör Harry Bäckman, Norrbottens Elförening. Huvudentreprenör har varit Byggnads AB Gunnar Lindqvist i Skelleftehamn.

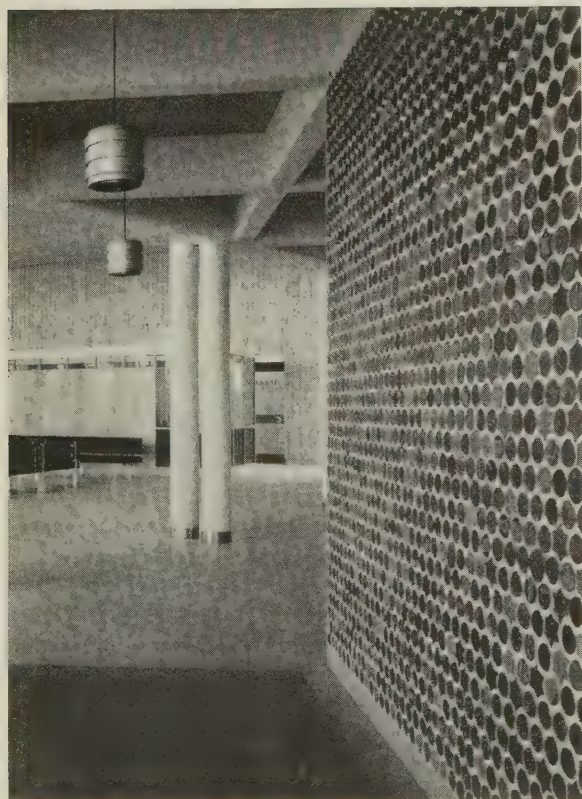

Ovan: Interiör av entréhallen. Nedan: Exteriör av badhuset mot nordväst

Nedan: Interiör av kaféet med inblick i entréhallen. Väggdekoration i stengodsmosaik av skulptör Ivan Jacobson

Ovan: Plan av badhuset. Skala 1: 500

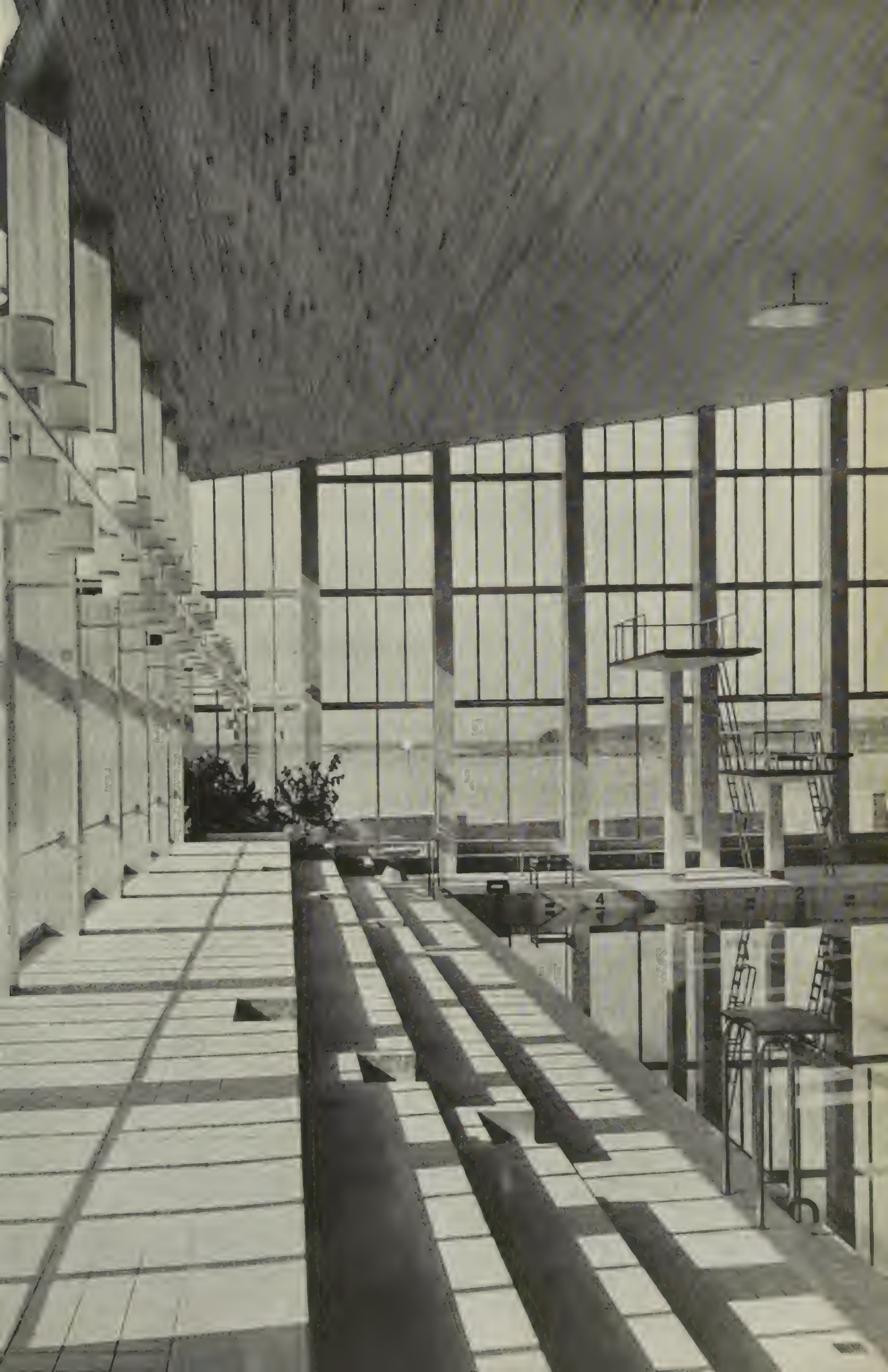
1. huvudentré 2. entréhall 3. kassa 4. stora simbassängen 5. dricksfontän 6. blomlådor 7. solbad 8. barnbassäng 9. simlärare 10. bastu 11. tvagningsrum 12. omklädn. herrar 13. omklädn. damer 14. väntplats 15. vilhytter 16. linne 17. karbad 18. transformatorstation 19. friskluftsintag 20. badmästare 21. kontor 22. herrfrisör 23. damfrisör 24. klubbbrum 25. kök 26. kafé

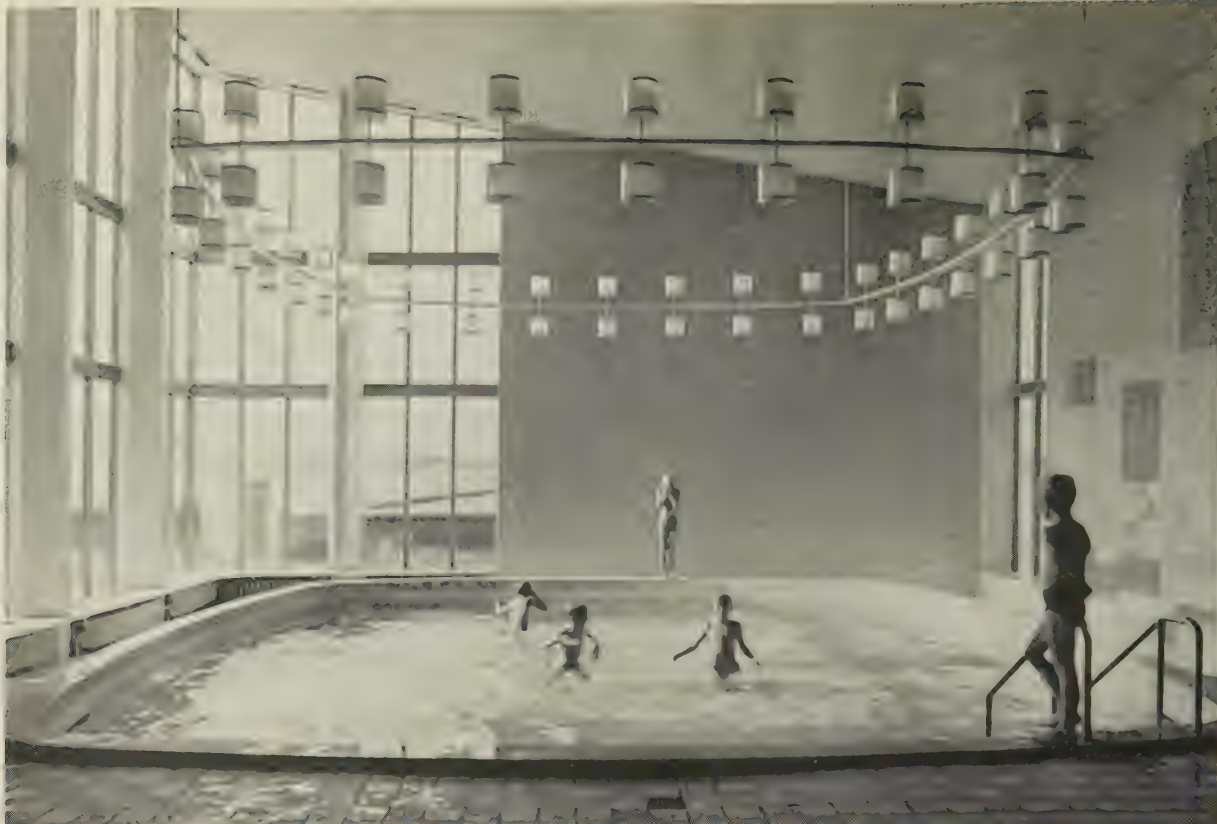
På motstående sida: Interiör av simhallen

Samtliga fotografier: Sune Sundahl

Nedan: Sektion genom badhuset. Skala 1: 500

Ovan: Interiör av simhallen för barn. Färgsättning och väggmosaik av konstnär Pär Andersson

Nedan: Interiör av entréhallen med inblick mot kaféet. Gallret i oregon pine är utfört av skulptör Ivan Jacobson

SIMHALLSBADET I MALMÖ

Arkitekt SAR Kjell Ödeen

DK 725.74 (485 Malmö)

Byggnaden är resultat av en arkitekttävling som hölls redan år 1940, där arkitekt Kjell Ödeen i samarbete med arkitekt Gunnar Wejke erhöll första pris.

Simhallen innehåller tre bassänger. Den stora bassängen, tävlingsbassängen, har måtten 25×14 m och tillåter 7 simbanor vid tävlingar. Bassängen för icke simkunniga och invalider har måtten $14 \times 7,5$ m. Barnbassängen är 12×4 m. Trampolinerna har höjderna 5 och 3 m och sviktarna 3 och 1 m.

Åskådarplatserna i simhallen är 810 sittplatser och 250 platser för stående.

Badet består av tre avdelningar, nämligen: folkbadet, turkbadsavdelningen och karbadsavdelningen. Folkbadet har 80 st omklädningshytter och 148 st skåp i manliga avdelningen och 46 st hytter och 139 skåp i kvinnliga avdelningen. Turkbadet har 31 st vilhytter för manliga och 19 st för kvinnliga gäster. Karbadsavdelningen har 5 badrum och 10 vilhytter för manliga och 4 badrum och 8 vilhytter för kvinnliga gäster.

Simhallsdelen är utförd helt i betong med utvändigt isolering. Fasaden är klädd med en utvändigt kappad av ljusblå emaljerade stålplattor. Badhusavdelningen i övrigt har fasader av rött fasadtegel. Taket över simhallen vilar på initialspända betongbalkar (system Freyssinet).

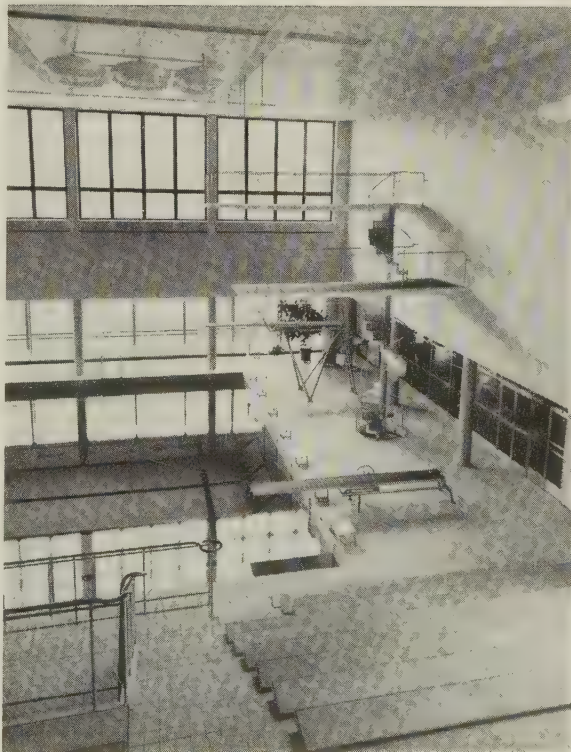
Vattnet i bassängerna är öresundsvatten och reningen sker genom koaguleringsförfarande. Badhusets uppvärmning sker från fjärrvärmeverket i Malmö, för bastun kompletterad med en gaseldad panna.

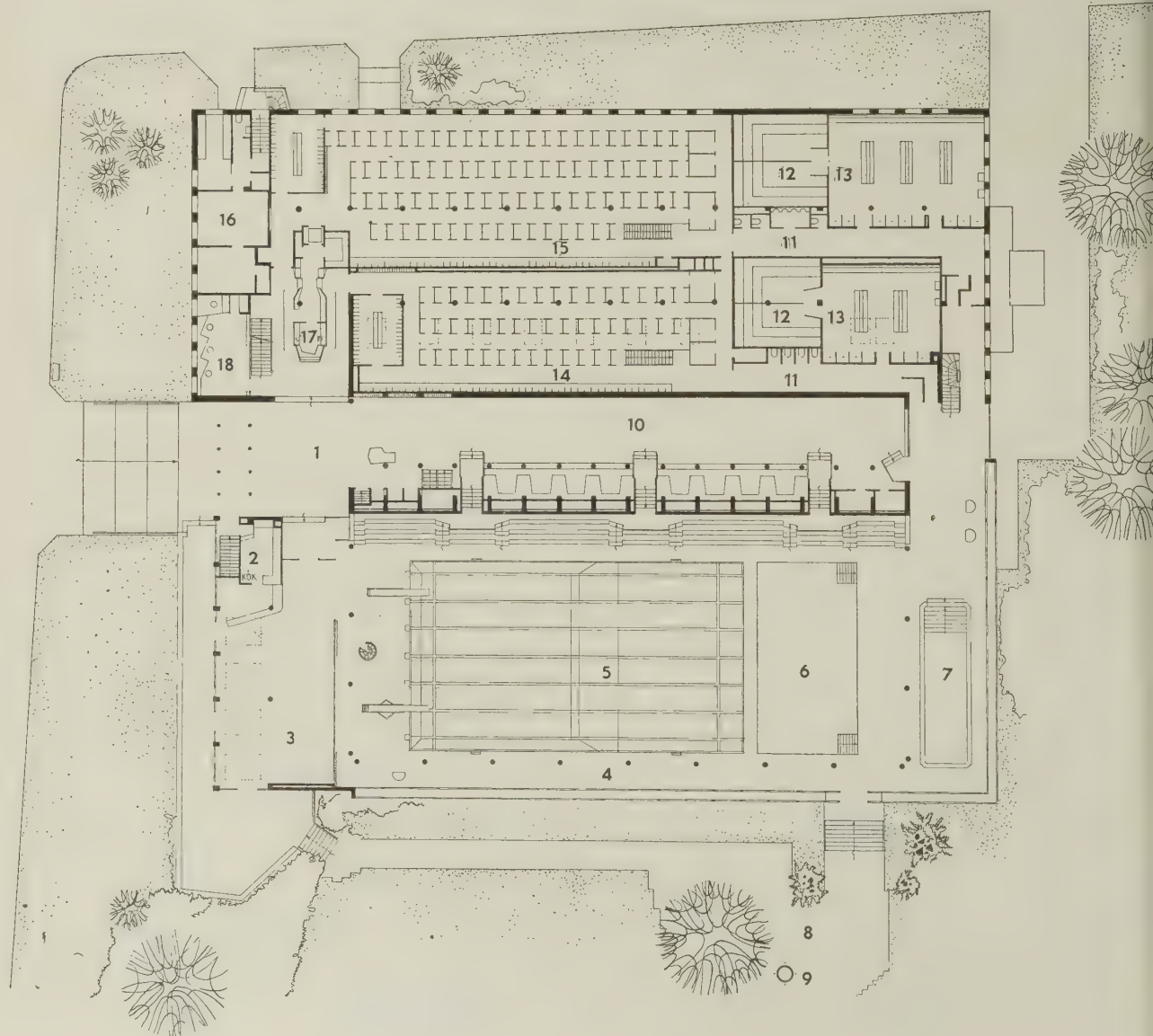
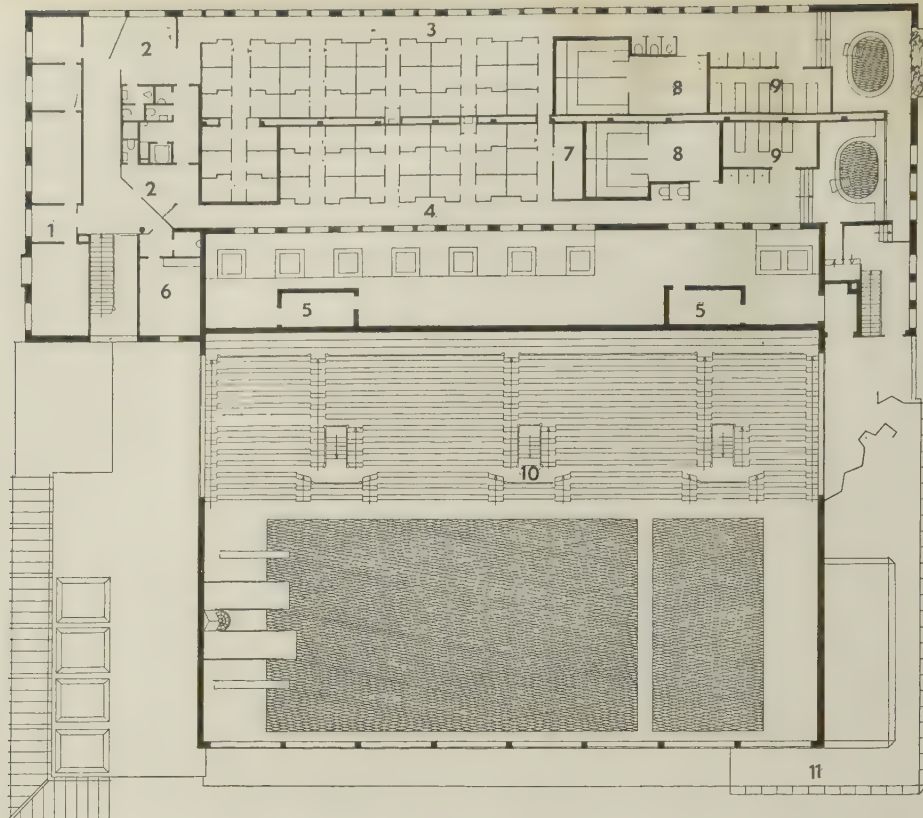
I simhallen har dekorationer utförts av konstnärerna Anders Österlin och Signe Persson-Melin.

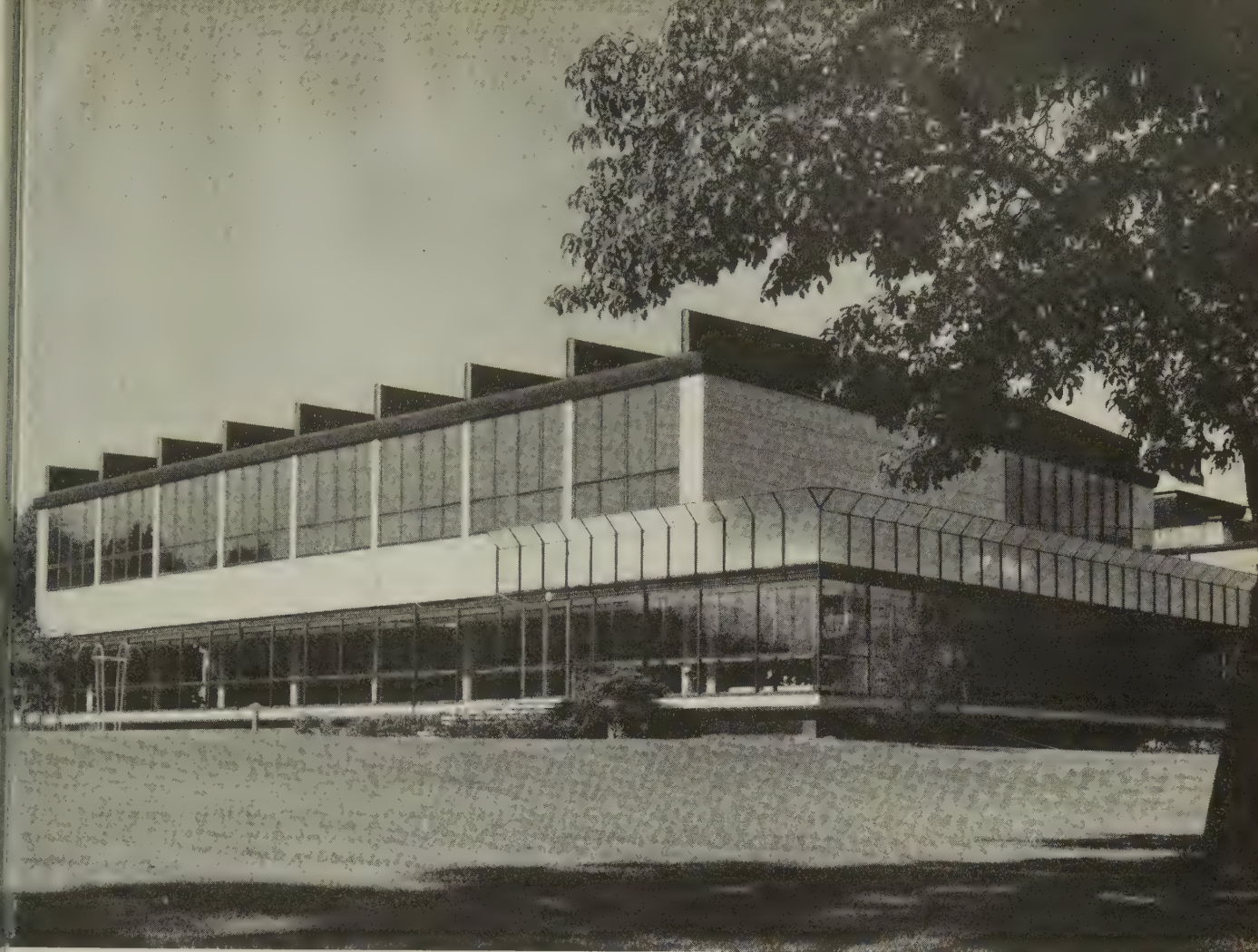
Badet invigdes den 17 mars 1956.

Vinjetten: Exteriör av Simhallsbadet mot nordost med huvudentrén
Foto: Lennart Olson

T. h: Interiör av simhallen med åskådarläktaren i förgrunden
Foto: IWA foto, Malmö

Överst på motstående sida: Plan av vån. 1 tr.
Skala 1: 500

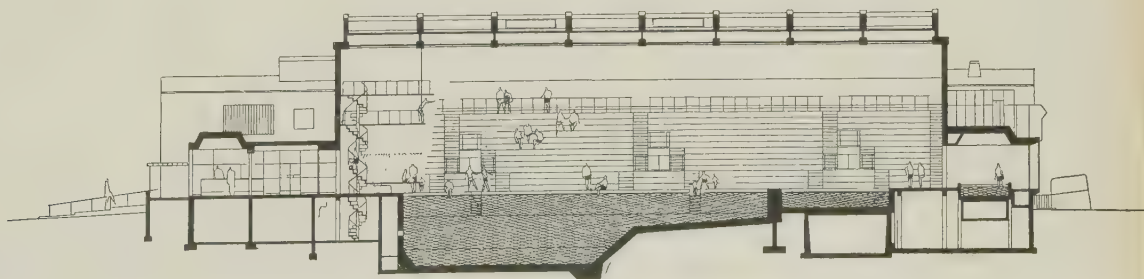
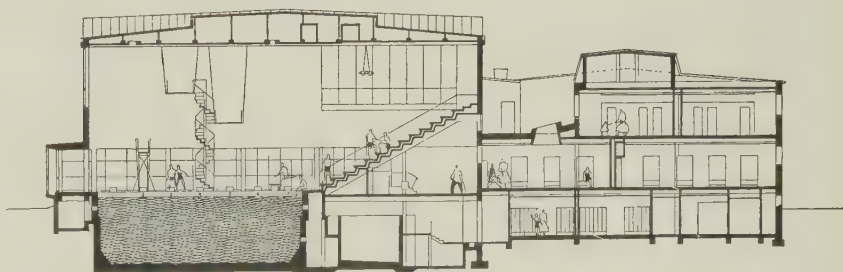
1. kontor 2. väntrum 3. turkbad herrar 4. turk-
bad damer 5. fläktrum 6. badpers. lunchrum
7. app.rum 8. bastu 9. massage 10. åskådar-
läktare 11. solbad

Underst på motstående sida: Plan av bottenvå-
ning. Skala 1: 500

1. huvudentré 2. kök 3. konditori 4. simhall
5. stora simbassängen 6. mindre bassängen
7. barnbassäng 8. solplage 9. dusch 10. kapp-
väntrum 11. forkrum 12. bastu 13. tvagningsrum
14. omklädn. damer 15. omklädn. herrar 16. vakt-
mästarbostad 17. utlämn. 18. herrfrisör

Ovan: Exteriör av badhuset mot väster med sollagen i förgrunden. Foto: Lennart Olson

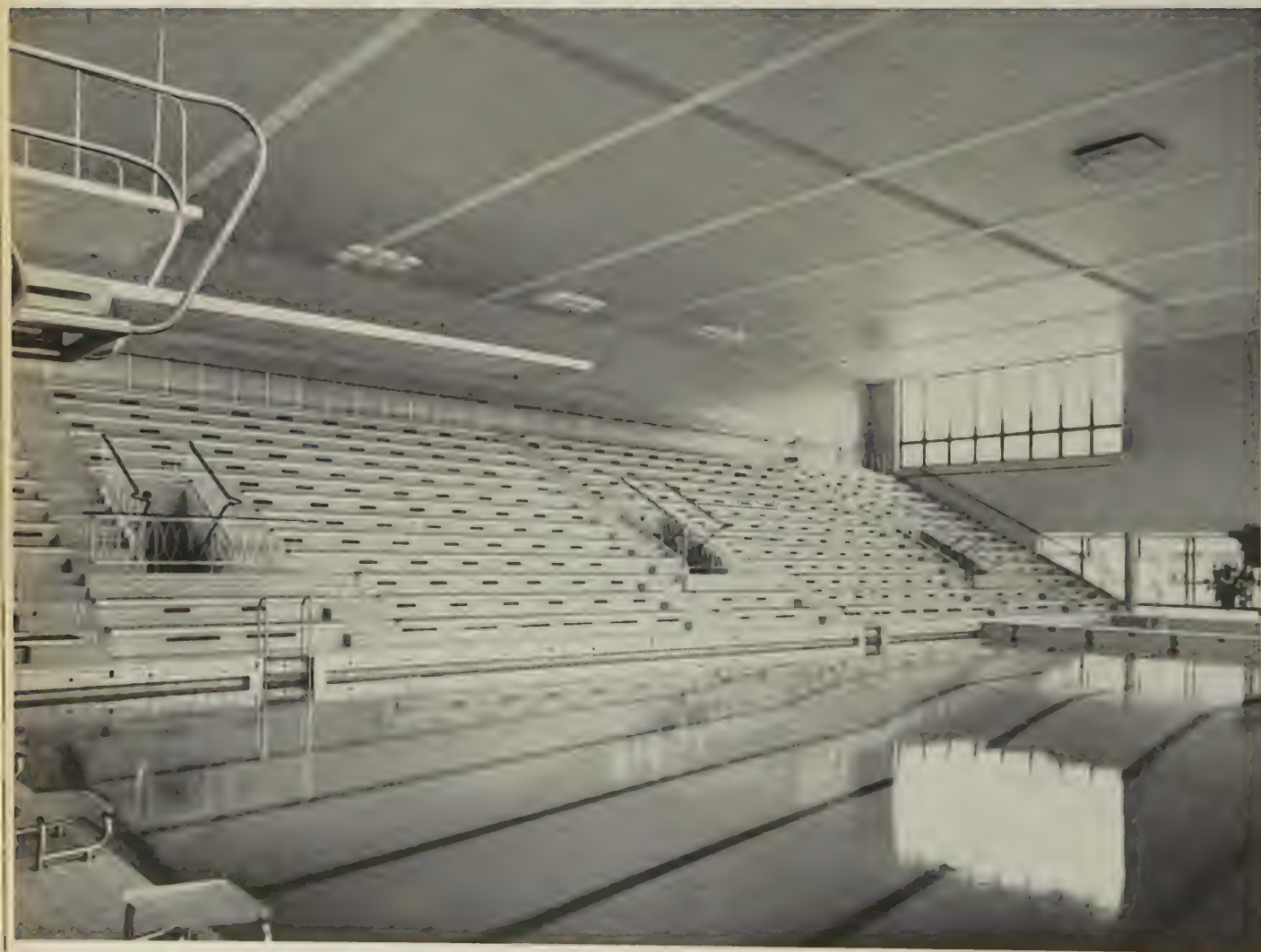
Nedan: Tvärsektion resp. längdsektion genom badhuset. Skala 1 : 500

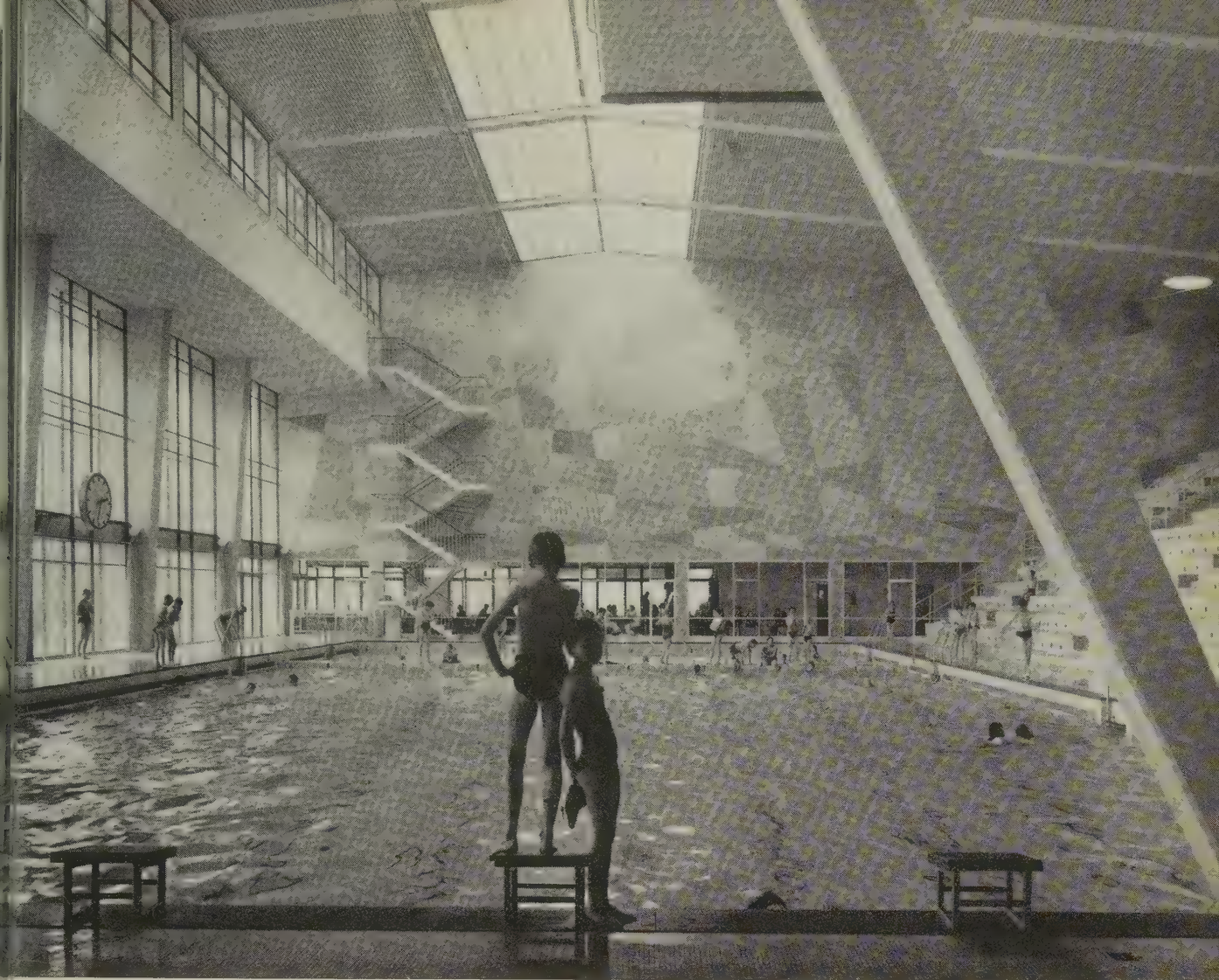

Ovan: Interiör av konditoriet med inblick mot simhallen

Nedan: Interiör av stora simhallen. Fotografier: IVA foto

VALHALLABADET I GÖTEBORG

Arkitekt SAR Gustaf Samuelsson

DK 725.74 (485 Göteborg)

Badet skall sommartid kunna fungera som ett kombinerat inom- och utomhusbad. Det skall tillgodose simsportens behov. Det skall kunna drivas med ett minimum av personal. Detta var några av de önskemål som framfördes vid de diskussioner som föregick utarbetandet av programmet för badet.

Diskussionerna ledde bl. a. till slopandet av gängse klassindelning och inrättandet av ett enhetligt sim- och bastubad — där den badande endast inom omklädningsavdelningen kan välja olika grad av komfort i form av klädskåp, sitthytt eller ligghytt.

Vid utformningen av ett bad kan man icke heller undgå att beakta att badanläggningar numera inte enbart är nöjenhetsinrättningar utan i minst lika hög grad rekreationsskän.

Plantekniskt har programförutsättningarna resulterat i ett sim- och bastubad med omklädningsavdelning, »våt» avdelning och simhall i ett plan, delvis omsluten av foajén

från vilken även simhallens åskådarplatser, kontor, frisör, kafé, vaktmästarbostäder och karbadet i källaren nås.

Inom den »våta» avdelningen har barnen erhållit egna tvagningsrum och toaletter. Inom basturna har varmrums, våt och torrbastu endast åtskilt med glaspartier så att de bildar hela, lättöverbvakade enheter.

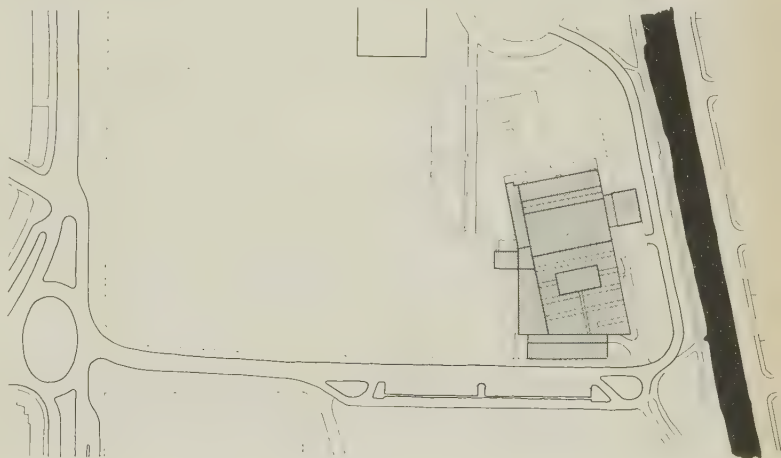
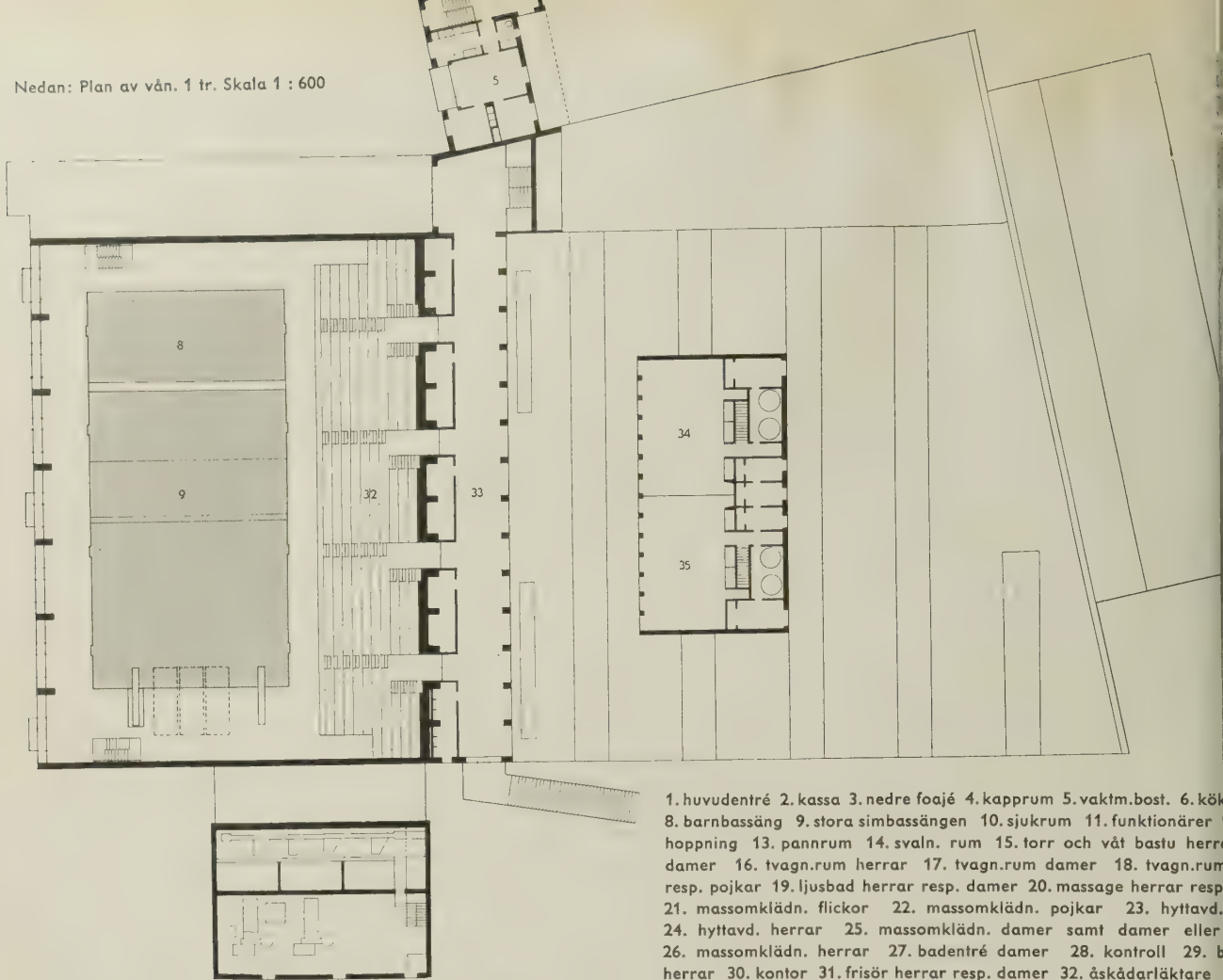

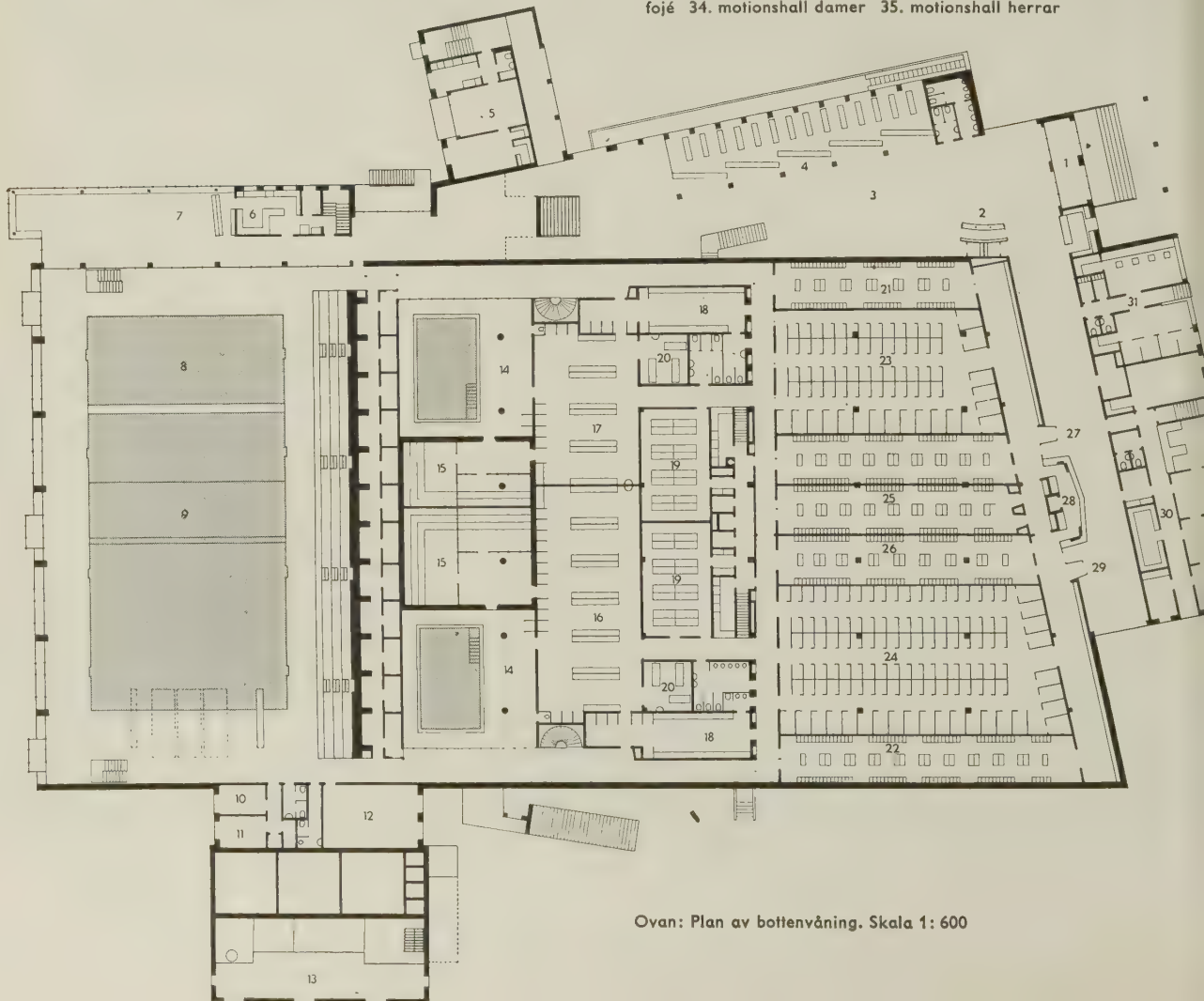
Fig. 1: Interiör av simhallen. Foto: Sune Sundahl

Fig. 2: Situationsplan. Skala 1: 4000. På den obebyggda delen av tomtområdet mellan Skånegatan till vänster och Mölndalsån till höger har man planerat att uppföra ett idrottshus

Nedan: Plan av vån. 1 tr. Skala 1 : 600

1. huvudentré 2. kassa 3. nedre foajé 4. köpprum 5. vaktm.bost. 6. kök
8. barnbassäng 9. stora simbassängen 10. sjukrum 11. funktionärer
hoppning 13. pannrum 14. svaln. rum 15. torr och våt bastu herra
damer 16. tvagn.rum herrar 17. tvagn.rum damer 18. tvagn.rum
resp. pojkar 19. ljusbad herrar resp. damer 20. massage herrar resp.
21. massomklädn. flickor 22. massomklädn. pojkar 23. hyttavd.
24. hyttavd. herrar 25. massomklädn. damer samt damer eller
26. massomklädn. herrar 27. badentré damer 28. kontroll 29. b
herrar 30. kontor 31. frisör herrar resp. damer 32. åskådarläktare
fojé 34. motionshall damer 35. motionshall herrar

Ovan: Plan av bottenvåning. Skala 1 : 600

U: Exteriör av badhuset sett från andra sidan Mölndalsån

Nedan: Interiör av simhallen. Fotografier: Sune Sundahl

anslutning till den »våta» avdelningens kontroller har bad och i ett övre plan en mindre motionshall förlagts. I bassängen i simhallen mäter $33\frac{1}{3} \times 16\frac{2}{3}$ m. Den är omgiven av en hydraulisk höj- och sänkbar brygga avdelbar i 25 m. Vattendjupet i bassängens större del varierar mellan 4,5, 4,8 och 2,1 m och i den mindre delen mellan 0,9 m. Bassängvattnet har en salthalt av 0,8 % och behandlas enligt Magno-klor metoden.

För simhoppning finns ett hopptorn med trampoliner för 5 och 10 m hopphöjder. Dessutom finns sviktar för 1 och 3 m hopphöjder.

Åskådargradinerna rymmer 1187 sittplatser, 450 ståplatser samt 18 pressplatser, varjämte ca 150 åskådarplatser anordnas i bassängplanet.

För skötsel av glasundertak, högtalare, byte av lysrör etc. är en hängtravers anordnats under lanterninen över simbassängen.

Trapporna vid gavelväggarna leder till solaltaner med bänkar. Själva bassängplanet står vidare genom tre utgångar i direkt förbindelse med en ca 3000 m² stor solbalk mot söder. Plagen är utrustad med duschar samt en skubbassäng för barn.

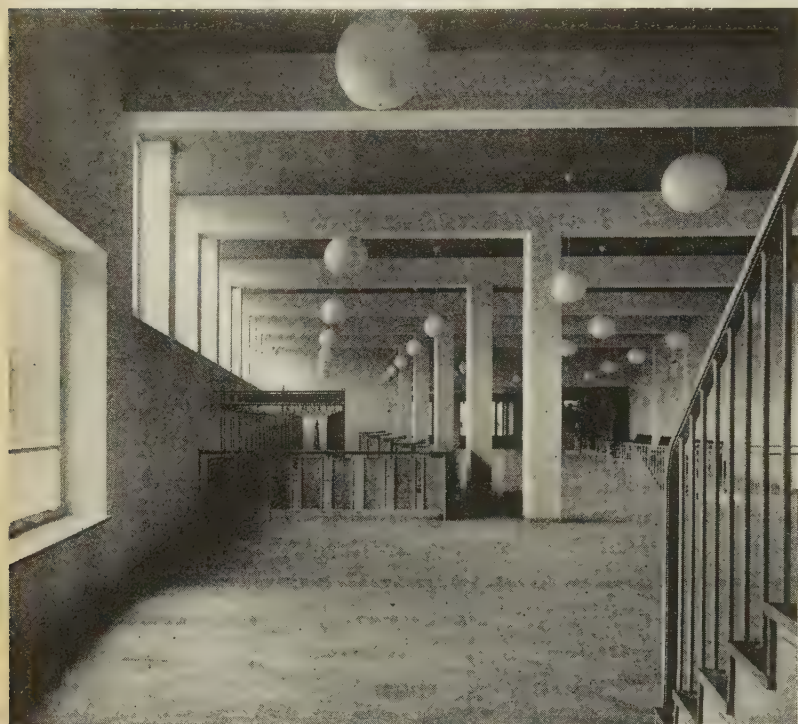
Åskådarvåningen inrymmer en karbadsavdelning med 18 rum, personalutrymmen, förråd, skyddsrum, badets tvättstuga, ett självttvättstuga, ett industritvättstuga, verkstäder, en skinhall samt i anslutning till denna panncentral och en maskinutrymmen med ställverk. Sistnämnda anläggningar kompletterade med viss komplettering av pannor och maskiner kunna utnyttjas som ett idrottshus.

Byggnaden är grundlagd på 35 m långa friktionspälar av betong och uppförd med stomme av betong. Yttertak och takbalkar av betong över simhallen uppbäres av svetsade stålbalkar. Yttertaken är utförda som kalla tak och ventilerade. Fasaderna är klädda med $\frac{1}{2}$ -stens gult fasad-

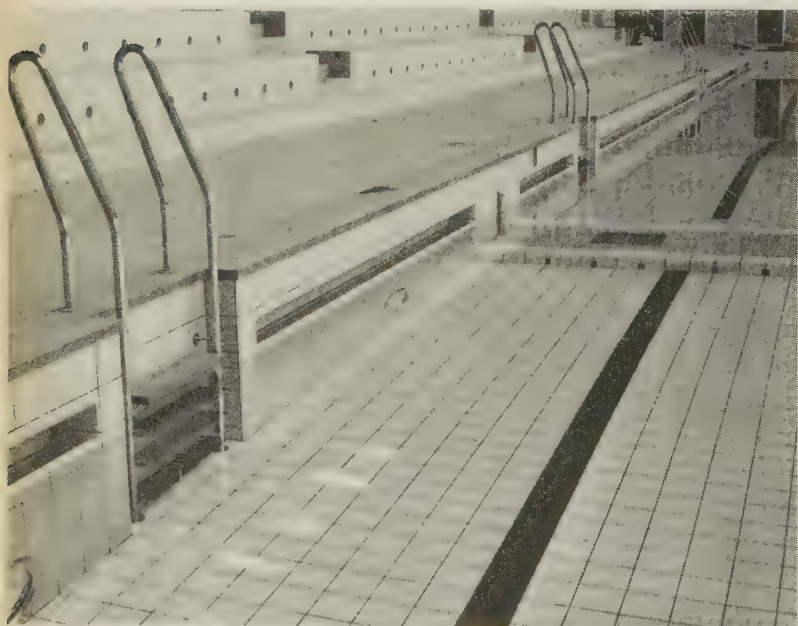

Ovan: Sektion genom simhallen. Skala 1 : 600

Ovan: Interiör av entréhallen med kapprummet. Foto: Sune Sundahl

Nedan: Detaljbild av bassängkanten i stora simhallen. Foto: Allfoto, Göteborg

tegel, i viss utsträckning som utfackning mellan betongramar, vilka målats med plastfärg. Tegelbeklädnaden har skilts från väggen i övrigt med ett ventilerat hålrum. Bassängerna är gjutna med vattentät betong klädd med kakel.

Simhallen har försetts med ett i betongplattan på regeluppfäst undertak av $\frac{3}{4}$ " x 3" finsågade bräder, lagda med drygt 1 cm mellanrum, och ovanpå dessa en 25 mm tjock stenullsmatta i pappershölje. Härigenom har en tillfredsställande lösning av simhallens akustiska problem erhållits. Övriga takytor, som ej utgöres av betong eller undertak av perforerade aluminiumkassetter har putsats. Samtliga takfönster har av säkerhetsskäl innerglas av matt Bonoplex.

Foajé och badlokalerna uppvärms med varmluft och i golven ingjutna värmeslingor, övriga lokaler med radiatorer.

I simhallen inblåses varmluften genom fönsterpartiet i bottenstycke, återsuges till en del genom öppningar i de nedre gradinerna och återföres till fläktrummet där den renas, utspädes med friskluft, värmes och inblåses på nytt. Denna värmeförsel och ventilation kompletteras vid tävlingar eller när så eljest behövs med inblåsning av lämpligt tempererad luft från två varmluftsaggregat över åskådargradinerna. Luftens fuktighet och temperatur i simhallen kan dessutom påverkas genom vattenduschar i taket över bassängen.

Badhuset färdigställdes hösten 1956 och har uppförts på en för detta och blivande idrottshus upplåten tomt mellan Skånegatan och Mölndalsån intill Svenska Mässan och parkeringsplatsen intill denna.

Byggnadsvolymen uppgår till 67 000 m³.

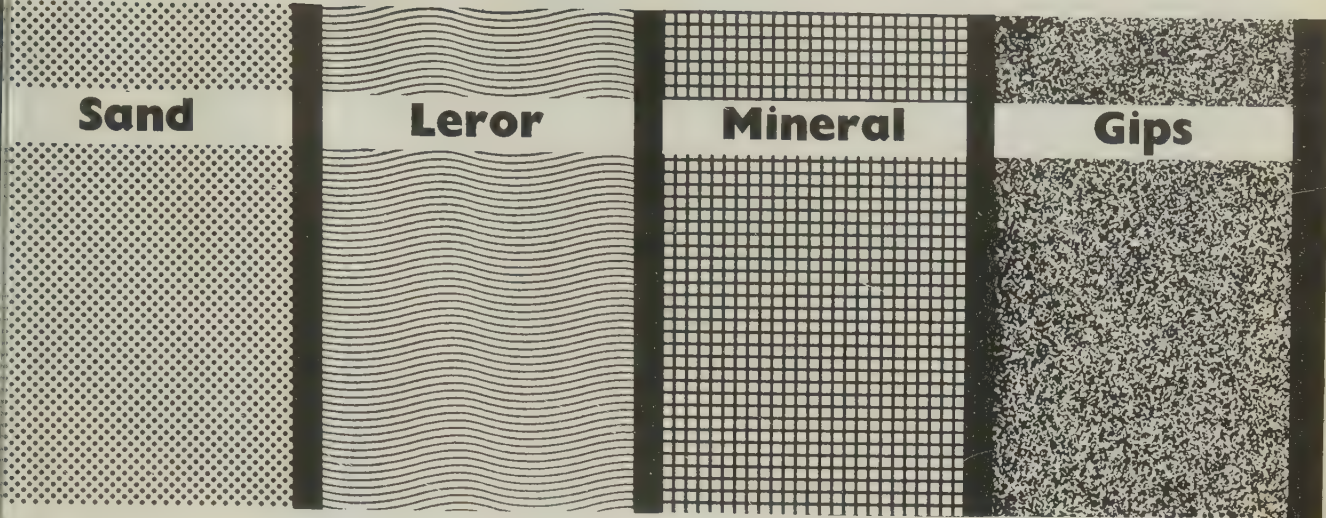
Till grund för badhusets utformning ligger det tävlingsförslag till bad- och idrottshus för vilket arkitekt SAR Nils Olsson erhöll första pris i en inbjuden arkitektpristävling år 1948. Den vidare utarbetning av förslaget till badhus som arkitekt Olsson påbörjade avbröts genom hans bortgång.

När byggnadsfrågan i slutet av år 1952 blev aktuell erhöjdes uppdrag att med hjälp av ett för byggnadskommitténs räkning organiserat arkitektkontor bearbeta förslaget och utarbeta definitiva ritningar till badhuset samt leda uppförandet av detta. Mina medarbetare på kontoret har varit arkitekt MAA Rudolf Christiansen och byggnadsingenjör Jan-Eric Olsson.

Glasmosaikbeklädnaden av simhallens gavelväggar har komponerats av konstnären Nils Wedel. Möbler i foajé, kafé och bastur har ritats av arkitekt SIR Nils Braxell.

Byggnadskonstruktionerna har utförts av professor Hjalmar Granholm; VVS-konstruktionerna av Hugo Theorell; Ingenjörbyrå AB; och elkonstruktionerna av Karl O. Eliassons Konsulterande Ingenjörsfirma AB.

Vänd Er till specialisten när Ni behöver

Sand

Sand i alla kornstorlekar,
tvättad, siktad och torkad,
för alla ändamål
inom byggnadsindustrin

•
Leror av olika slag

•
Mineraler — fältspat,
kvarts, marmor

i kornstorlekar från 0,3 till 60 mm
för tillverkning av
plattor, golv etc.

•
Gips för skilda ändamål.
Som en av landets
största leverantörer
av gips för plattor,
puts, isolering etc.

levererar vi omgående från lager

Mineral

Gips

AXEL H. ÅGREN AB

GÖTEBORG — Tel. 17 20 60 — Telex 22 38

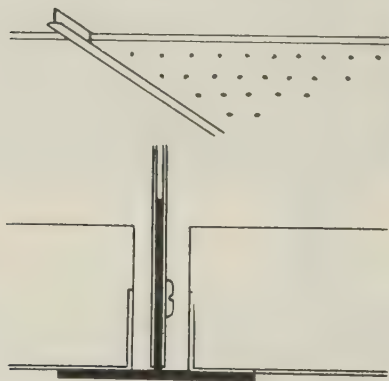
Stockholm — Tel. 23 15 40 — Telex 13 38

ALMA-TAK

— ett överlägset

undertak överallt

ALMA-TAK — rätt innertak för

kontor, sjukhus, restauranger, butiker, bergum, verkstäder, gjuterier, fabriker för konfektion, livsmedel, tobak m.m.

ALMA

ALUMINIUM-MANUFAKTUR AB

Jaktvarvsplan 3 • Telefon 510052 • Stockholm K

Specificera ALMA-TAK på ritningarna

Obrännbart material, ventilation, akustikreglering, underhållsfritt, ingen korrosionsrisk i fuktig luft.

ALMA-TAK är moderna, lättmonterade innertak av mattborstade, eloxiderade, brännlackerade eller blankvalsade al-kassetter som ligger lösa på en bärande stomme av al-profiler — passande för alla typer av takbjälklag — varför elkablar och rörledningar i mellanrummet blir lätt åtkomliga. För luftinblåsning kan hålantalet (standard 5 och 8 mm runda hål med varierande delning) i perforerade ALMA-TAK beräknas med hjälp av Alma-information nr 4 vilken kan rekvireras.

Vi projekterar och monterar ALMA-TAK. Inga ritningskostnader.

aktuellaste profana byggnadskonsten. I tom skyr man allt, som inte tillhör viga byggnadsmaterialen liksom alla er, som alltför tydligt utsäger, att vara tillhör vår tid. Man söker momentaltitet men också ro och enkelhet, intryck av något tidlöst och förbliffligt. Tillfälligheter, som ändrar kyrkomet efter växlande behov, t. ex. viktar o. dyl., anses mindre önskvärt. Även av detta slag behandlas av flera bidragsgivarna i uppsatssamlingen. Estetiska program, som P G Hammar gör sig till tolk för, innebär en återhållsamhet, en förkärlek för enkla, klara rumsformer och en lugn, jämn belysning. Med en viss skärpa talar han sig mot de tendenser att bygga kyrkorum, fyllda av mystiskt ljus, som odlats av en mångfald arkitekter och förfarande har ett starkt upp framför allt om prästerna. Vad han har att säga om gängse restaureringspraxis tycks vara av stort värde – lär som helhet en särdeles klar och skäpsrik uppsats.

Arkitekten Rolf Berghs bidrag har så intresse. Han har just fullbordat kyrka, som visar prononcerat modernformer och som uttrycksfullt demonstrerar betongens och glasets möjligheter. Kyrkan ritades för flera år sedan och det förefaller, av uppsatsen att döma, som om Bergh numera inte är mycket till övers för en kyrkotecktur av denna typ. Med tydlig önskan beskriver han värdena i kyrkor avida mer asketiskt slag. Det är möjligt att en samling så småningom kommer att ske kring ett estetiskt program som ovan antytt innehåll. Här ligger många möjligheter till en efterlängtd, omgripande förnyelse av den svenska kyrkobyggnadskonsten.

Göran Lindahl

Kyrkan i funktion. Redigerad av S. Ridderstedt. Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 1957. 128 sid. Illustrerad. Pris 5 kr

Standardverk om dörrar

Om vissa av byggnadsteknikens ytterråden är sammanfattande framställningar sällsynta, bortsett från speciella handlingar i facktidsskrifter. Detta är ett beklagligt faktum ifråga om omfång av dörrar, portar och rörliga väggar, inom Skandinavien under det senaste 10-talet är endast förekommit ett litet standardverk, nämligen det danska Døre og Vinduer, som för många har varit enkelt kommit att bli »boken» om sitt gebit.

Under senare år har emellertid en av byggnadsteknikens grand old men, professor Adolf G Schneck, i Hoffmanns samlingsverk Die Bauelemente utgitt sina för fackfolk klassiska verk å nytt. År 1953 utkom som band I Fenster

och Türen aus Holz, Metall und Glas. Ett imponerande verk, i stort format, med utsökt reproduktionsteknik och ypperliga ritningar och fotografier.

Efter en orienterande inledning behandlar författaren inom sammanlagt elva avsnitt de olika arterna av dörrar, galler, rörliga väggar, garageportar och industriportar. Verket är uppbyggt som en exempelsamling med underlag av i verkligheten genomförda uppgifter, visade med fotografier och konstruktionsritningar från de aktuella leverantörfirmorna eller arkitekterna. Såväl dessa firmors namn som arkitekten och installationsorten har angivits i varje särskilt fall, och namnen återfinns i det grundliga namn- och sakregister som tillsammans med en tysk-engelsk-fransk fackordlista ytterligare höjer bokens värde som uppslagsverk.

Alldeles bortsett från den bildmässigt och typografiskt höga nivån ligger värdet hos Schneck's bok i den även för ett tyskt verk utomordentligt grundliga tekniska informationen – även i fråga om detaljer – som illustreras genom harmonikaväggarna på sidan 94, låstyperna på sidan 128, de elektriskt manövrerade portarna på sidan 143 och vikporten på sidan 148 för att blott anföra några typiska exempel. Det sistnämnda är ett ytterligare plus för Schneck framför t. ex. Haber och Eichorn's Aussentüren (Stuttgart 1953), som företrädesvis är en vacker bilderbok.

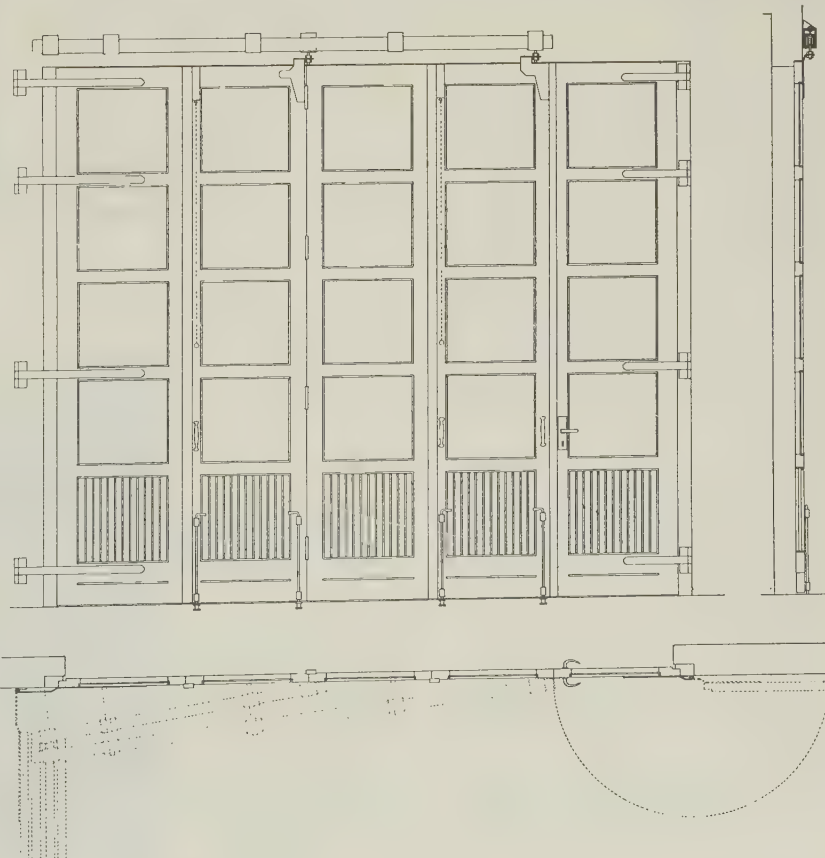
Denna tekniska information med realistiska exempel är så mycket mer värdefull, som presentationen icke är ensidigt tysk utan utpräglad internationell, och då framför allt europeisk. Bland de utvalda exemplen är naturligtvis flertalet tyska, men de kompletteras på ett förtjänstfullt sätt av schweiziska, italienska, franska, engelska, amerikanska m. fl. tillverkare. Endast en skandinavisk firma har medtagits, nämligen Toft-Nielsen & Vallö, men i gengäld har detta företag blivit ett av de i verket mest representerade.

En eller annan av ämnets specialister kommer med all säkerhet att invända att bokens textavsnitt är alltför kortfattat och har alltför mycket av »Einleitung» över sig. Den grundläggande porttekniken behandlas således icke i boken, vidare har man icke närmare gått in på en så viktig fråga som standardiseringen, där just Skandinavien ligger långt framme både teoretiskt och produktionsmässigt. Likaså saknar bokens översiktssuppställningar en sådan systemklassifikation som dock förekom redan i det förutnämnda danska verket Døre og Vinduer.

Schneck's bok är en på europeisk praxis och erfarenhet grundad vägledning vid valet av form, konstruktion och fabrikat, kort sagt ett för arkitekten och konstruktören objektivt verktyg. Verket bör icke saknas i någon teknisk läroanstalts bibliotek och det torde också vara av utomordentligt värde för varje byggnadsfackman.

N

Türen aus Holz, Metall und Glas, av Adolf G Schneck. Julius Hoffmann Verlag, Stuttgart 1956. 194 sid. Rikt illustrerad. Pris 48 DM

En bok om Nordisk Byggnadsdag

Nordisk Byggnadsdag VI försiggick som bekant i Helsingfors 2-4 juni 1955 och detta evenemang berördes i några artiklar i denna tidskrift. Enligt praxis publiceras föredragen och diskussionerna vid byggnadsdagarna i bokform. Meningen är att en sådan publikation skall vara ägnad att i tankarna återuppliva förhandlingarna och på ett beständigare sätt än i minnet bevara sakuppgifter, redogörelser och presentationer av nyheter på byggnadsområdet. Även för dem som ej haft tillfälle att personligen närvara vid byggnadsdagarna, erbjuds således möjlighet att i efterhand taga del av de frågor som behandlades. Utgivandet av den ca 370 sidor tjocka publikationen om Nordisk Byggnadsdag 1955 har, som synes, blivit mycket fördröjd, vilket beror dels på bokens mångspråkighet och svårigheterna med översättningen av det tekniska materialet, dels på grund av en strejk som inträffade i Finland våren 1956.

Bland de föredrag som återges i boken märkes särskilt »Den nya bygglådan» av *Nils Ahrbom*, »De traditionelle byggeris industrialisering» av *P Arctander* och »Høye bolighus» av *F Rinnan* och i de planlagda samtal som återges medverkar bl. a. *Bo Bouvin* (Förtillverkade byggelement), *Erik Dahlberg* (dito), *Ingvar Karlén* (Fasadplattor och andra fasadelement), *Sven Tyrén* (Konstruktionsproblem vid höghus).

Boken kan rekvideras från BYGGMÄSTARENS förlag och kostar 28 kr.

K E

DIVERSE

Väldig, väldigare, värst

Vid årsskiftet kunde man i dagspressen läsa en notis om att man i Norge umgås med väldiga planer på en konstnärlig utsmyckning av den ombyggda, nyinredda och utvidgade byggnad där Stortinget residerar.

Hittills har den gamla byggnaden praktiskt taget inte haft någon konstnärlig utsmyckning men vid ombyggnaden under de senaste åren har det skapats förutsättningar för det största sammanhängande utsmykningsarbetet i norsk konsthistoria, även Oslos rådhus inberäknat, säger man på norskt håll med illa dold stolthet.

Alla former inom den dekorativa konsten skall representeras. Under våren skall alla uppgifter grundligt förberedas och den ekonomiska planen fastställas av Stortinget. Sedan kan konstnärerna skrida till verket i de tävlingar som väntas bli utlysta under året.

För dem som betraktar två av Oslos största s. k. sevärdheter (Frognerparken och Rådhuset) som konstnärliga jättepekor, och det är dessvärre många som tänker så, ter sig planerna mer oroväckande än imponerande. Det är beklagligt att så mycket konstnärlig energi skall koncentreras till vanvettiga uppgifter.

E Th

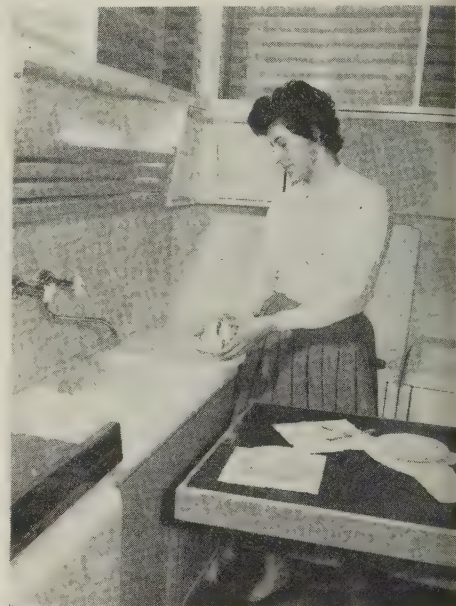
Jordbävningssäkert

Detta enfamiljshus som visas vid den permanenta byggnadsutställningen i München har ritats för export till länder som hemsökes av jordbävningar såsom Grekland, Central- och Sydafrika och Brasilien.

Genom sin konstruktion är huset absolut jordbävningssäkert. Huset som saknar källare har en bottenplatta av armerad betong. Takplattan likaledes av betong uppbäres av två korsande betongväggar, som delar upp huset i fyra rum.

Huset kan byggas på en vecka och kostar 25 000 DM inklusive köks- och badrumsutrustningen. Uppvärmningssystemet ligger i mellanväggarna. Arkitekt: Dr Wilhelm Ludovici.

S T

En inredningsdetalj som är värd att lägga märke till är matbordet vid matplatsen. Bordet har två skivor av vilka den övre kan skjutas in i köket för dukning och avdukning. Vid måltiden skjutes den in i matrummet. Skivan kan skjutas ända fram till diskbänken

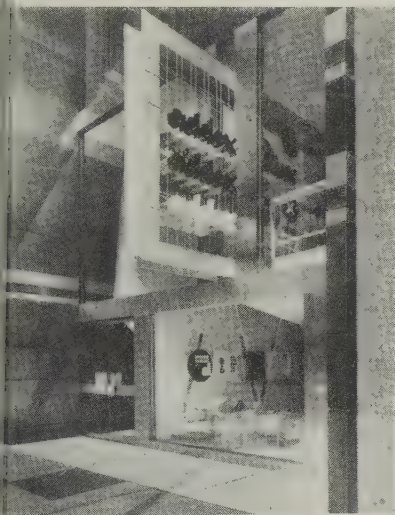
ET SVENSKT HUS I NEW YORK

Den 1 oktober 1957 invigdes en ny byggnad i New York som uppförts för det svenska aktiebolaget Addo. Byggnaden är belägen vid Park Avenue, mitt emellan Hotel Waldorf Astoria. Invigningen skedde i närvaro av representanter för svenska ambassaden samt amerikanskt näringsliv. Addo-X-huset har ritats av den svenska arkitekten Hans Lindblom och hans medarbetare Oscar Nitzschke. Ensidan av byggnaden består helt av stora spegelglasrutor som är prydd med brons och rostfritt stål. En balkonstruktion av blå emalj skjuter ut från byggnaden och utgör ett blickfångande förbipasserande. Golvet är täckt med glasmosaik från Kosta. En av vägarna i utställningslokalen är täckt med spegelglas i vilken finns nischer med reklamglasmontrar för de utställda konformmaskinerna. En friliggande trappa leder upp till en mellanvåning, där förvaltningsledningen har sina utrymmen och till andra våningen där övriga kontor ligger.

Ungefär samtidigt har öppnats ett nytt Addo-hus i Köln, där huvudkontoret för det tyska dotterbolaget är beläget.

KE

En entré och interiör av entréhallen i Addo-huset.

Skopje

29.9.57

N.O.L.

Skopje 29.9.57

N.O.L.

Svenskt i Jugoslavien

Teckningar av arkitekt MAA Nils-Ole Lund

Skopje er hovedstaden i den jugoslaviske republik Makedonien og har fået del i denne landsdels brogede skæbne.

Små, kønne middelalderkirker med sindrige kupler, indvendig dekorerede med fresker og mosaikker, vidner om en rig serbisk-byzantinsk kultur. Moskeer står som monumenter over næste kulturfremstød fra Konstantinopel: tyrkernes march mod Wien. Endnu 50 år efter at det muhammedanske herredømme blev brudt, har befolkningen i syd-Jugoslavien bevaret mere af det gamle tyrkiske særpræg end tyrkerne selv.

Skopje deles af floden Vadar i det nye og i det gamle Skopje. Spadserer man ud gennem den gamle del i retning af markedspladsen skyder pludselig 4—5 stjernehus op i vrirnen af hvidkalkede tyrkerhuse og kuplede moskeer. Bortset fra de forvirrede aftræk og solafskærmningen kunne de ligge i hvilkensomhelst by i Sverige. Til de græske, romerske, byzantinske, serbiske, tyrkiske og franske kulturbidrag må vi føje et svenskt.

INKOMMEN LITTERATUR

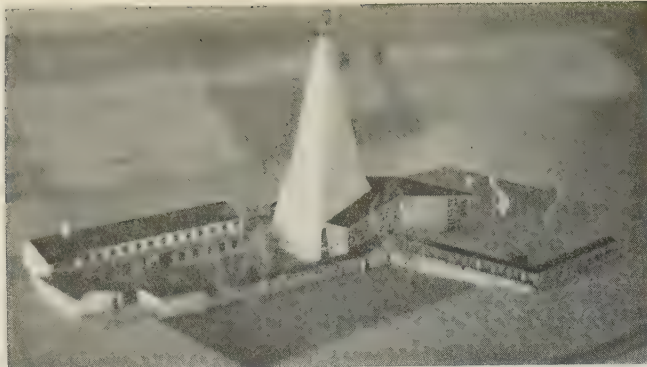
Nedanstående böcker har insänts till tidskriften för omnämnande eller recension och försäljes genom AB Tidskriften Byggmästarens förlag endast där så direkt angives.

Svensk Byggekatalog 1957. Samlingskatalog utgiven av AB Svensk Byggtjänst, Stockholm 1957. 956 sid. Rikt illustrerad. Pris 15 kr

Skola och samhälle. Pedagogiskt forum. Häfte 7-8 1957. Specialnummer: Skolbyggnader. Svenska Bokförlaget-Norstedts. Göteborg 1957. 260 sid. Illustrerad

Meddelanden från Kungl. Akademien för de fria konsterna. Stockholm 1957. 84 sid. Illustrerad

Nordisk Byggnadsdag VI 2- 4.6. 1955. Helsingfors 1957. 372 sid. Rikt illustrerad. Pris 28 kr. I kommission hos Tidskriften Byggmästarens förlag

Modellfotografi av projekt till katolsk kyrka med prästgård i Malmö, 1953. Arkitekt Hans Westman

SSBS 50 ÅR

Södra Sveriges Byggnadstekniska Samfund stiftades den 14 november 1907 och kan alltså se tillbaka på en femtio-årig verksamhet. Intresset för samfundet är glädjande stort: medlemsantalet är ständigt stigande – för närvarande har samfundet över 700 medlemmar – och sammanträdena är genomgående talrikt besökta.

SSBS högtidlighöll sin halvsekelverksamhet med öppnandet av en arkitekturutställning på Malmö Museum, högtids-sammankomst på Palladiumteatern och middag i festsalen på Malmö Rådhus.

I arkitekturutställningen deltog som särskild inbjuden samfundets hedersledamot professor Alvar Aalto med ett

jämförelsevis rikhaltigt material. Dessutom omfattade utställningen ett urval av de senaste årens produktion från ett 20-tal av samfundets arkitektmedlemmar. Vernissagen samlade ca 400 deltagare.

Vid jubileumshögtidligheten på Palladium hade samfundets ordförande, stadsarkitekt Carl-Axel Stoltz, glädjen att bland gästerna hälsa inte bara representanter för myndigheter och broderorganisationer inom landet utan också resenärer från Danmark, Finland, Island, Tyskland, Frankrike och Spanien. Samfundets 1. v. ordf., civilingenjör Sven Gendt, redogjorde för samfundets historia, varefter professor Alvar Aalto jubileumstalade under rubriken »Arkitektoniska problem».

INSÄNT

Professor vid KTH

Arkitekt Magnus Ahlgren har återtagit sin ansökan till den nyinrättade professuren i arkitektur I vid KTH.

AVGJORDA TÄVLINGAR

Kommunalhus i Hallstavik

Tävlingen om förslag till kommunalhus i Hallstavik har nu avgjorts. Vid tävlingstidens utgång hade 91 förslag inkommit.

Prisnämnden beslöt utdela följande pris:

Första pris, 7 500 kronor, till förslag »Bibamus» av arkitekt *Ulrich Huttenlocher*, Stockholm. Medarbetare arkitekt *Martin Michaelis* och arkitekt SAR *Göran Dahlstrand*.

Andra pris, 3 500 kronor, till förslag »Daisi» av arkitekt SAR *Birger Larsson*, Lund.

Tredje pris, 2 500 kronor, till förslag »Går-den» av arkitekt SAR *Gustaf Höök*, Sundsvall. Medarbetare arkitekt *Arne Muhr*.

Dessutom gjordes följande inköp:

Inköp, 2 500 kronor, till förslag »Flexibilitet» av arkitekter SAR *Jarle Osnes* och *Nils Sunnerholm*, Göteborg. Medarbetare teknolog *N Bonna*.

Inköp, 1 000 kronor, till förslag »5

i 3» av arkitekt SAR *Sture Frölén*, Stockholm.

Inköp, 1 000 kronor, till förslag »Septembersol» av arkitekt MAA *Kaj Undall-Behrent*, arkitekt SAR *Sven Vejde* och arkitekt MAA *Nils Lund-Hansen*, Stockholm.

Inköp, 1 000 kronor, till förslag »Proxima» av arkitekter SAR *Jarle Osnes* och *Nils Sunnerholm*, Göteborg.

Inköp, 1 000 kronor, till förslag »Torg och park» av arkitekt *Z V Georg Miskar* och arkitekt SAR *Roland Sandgren*, Stockholm.

Prisnämnden utgjordes av kommunalnämndens ordförande Erik Jansson, och byggnadsingenjör Olov Tjernström, Hallstavik, arkitekter SAR *Viking Göransson*, Uppsala samt *Magnus Ahlgren* och *Jon Ivar John*, Stockholm

Stiftelsen Ekkronans »sparstad» på Lidingö

Den inbjudna entreprenörstävlingen om utformningen av Stiftelsen Ekkronans andra sparstad har avgjorts. Sparstaden skall omfatta 550 egna hem i kedjehus och friliggande villor samt dessutom skola och affärscentrum m. m. på Lidingö.

Förslagsgivningen, som Ekkronan inbjöd till förra våren, bestod av två moment. Det första gällde principplanering av hela området. Därvid vann det förslag som inlämnades av AB Elementhus och utarbetats på Eggers stadsplanbyrå. Detta planeringsförslag lades till

grund för det andra momentet som gick ut på förslag till stadsplan och typer av egnahem samt fullständigt kostnadsanbud avseende vägar, vatten- och avloppsledningar, husgrunder och färdiga egnahem.

Anbudsförslaget från SIAB utarbetat av arkitekter SAR *Gustaf Lettström*, Stockholm och *Fritz Jaenecke* samt *Sten Samuelson*, Malmö, har av Stiftelsen Ekkronan i samråd med Lidingö Tomt AB utvalts som segrande förslag.

Prisnämnden har beträffande stadsplanens utformning inhämtat utlåtande från professor *Sune Lindström* och beträffande bebyggelsen från professor *Nils Ahrbom*.

UTLYSTA TÄVLINGAR

Tävling om nämndhus och polishus i Karlstad

Karlstad inbjuder svenska arkitekter och i Sverige bosatta utländska arkitekter i samarbete med arkitekter SAR till allmän tävling om nämndhus och polishus i Karlstad.

Programhandlingar erhålles från tävlingsfunktionären, rådman *H Jacobson*, Rådhuset, Karlstad, mot deposition av 100 kr. Program utan bilagor lämnas kostnadsfritt.

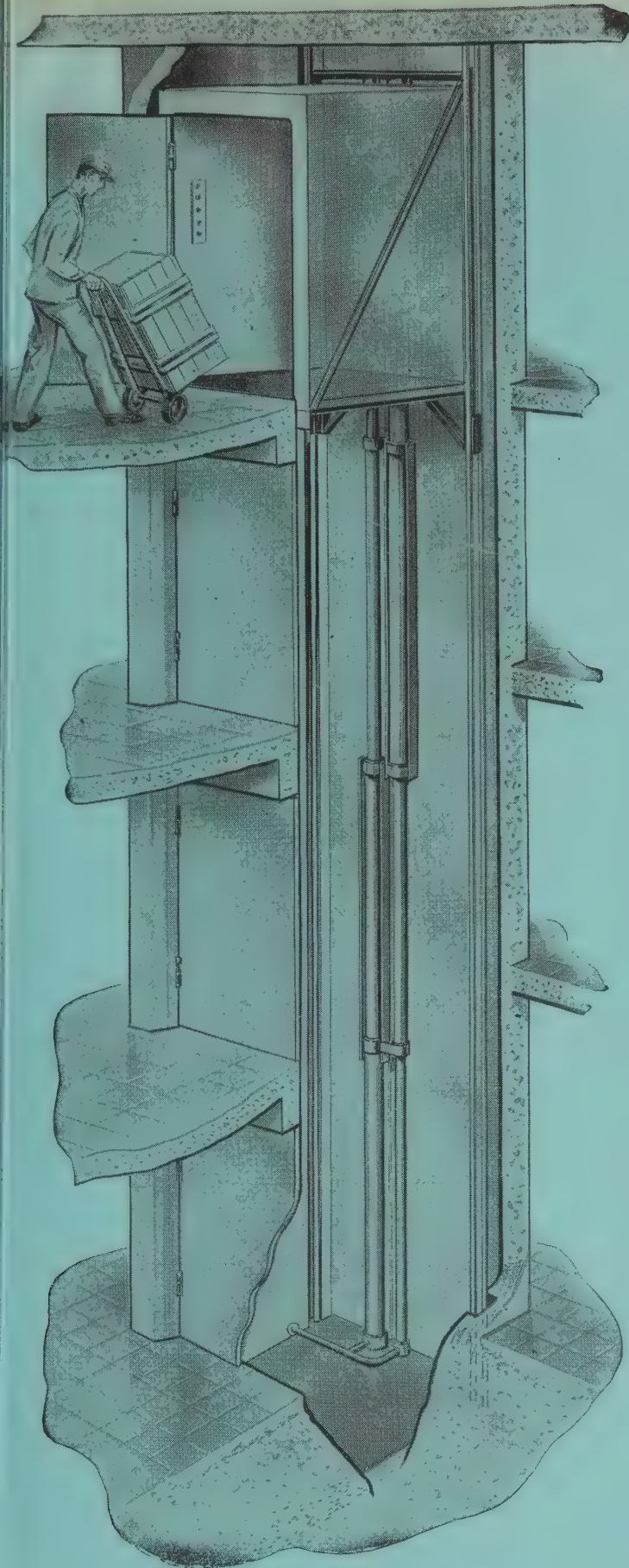
Till prisnämndens förfogande är ställd en summa av 32 500 kronor. Första pris kommer ej att understiga 12 000 kronor. Lägsta inköpssumma kommer ej att understiga 2 500 kronor.

Tävlingsförslag skall vara inlämnat till tävlingsfunktionären senast den 17 maj 1958.

Prisnämnden består av drätselkammarens ordförande, disponent *David Palmqvist*, drätselkammarens vice ordförande, intendent *P G Lundberg*, länsarkitekt SAR *Erik Fernqvist*, stadsplanearkitekt SAR *Carl-Fredrik Holmer* samt arkitekt SAR *Jan Wallinder*. Såsom sakkunniga komma landsantikvarie *Gösta von Schoultz* och stadsarkitekt SAR *Olle Lagergren* att biträda prisnämnden.

Uppgift	Inlämn.-tid	Se Byggm.
Konstmuseum i Aalborg	1 mars* 1958	Nr A 10-57 sid. 80
Krematorium och begravningsplats vid Räcksta i Stockholm	1 mars 1958	Nr A 8-57 sid. I
Trädgårdsutställning i Stuttgart	3 mars 1958	Nr A 1-58 sid. 8
Stadshus och torg i Toronto	28 mars 1958	Nr A 10-57 sid. 80
Stadsplan i Motala	15 april 1958	Nr A 1-58 sid. 8
Hustyper för småhusbebyggelse	2 maj 1958	Nr A 1-58 sid. 8
Nämndhus och polishus i Karlstad	17 maj 1958	Nr A 1-58 sid. VI

Lämna reproduktionsdugliga tävlingsritningar
* Obs! Tävlingstiden förlängd

HYDRAULISKA *hissar*

1. äro icke bundna till bärigheten i byggnadskonstruktionen, eftersom såväl last som hissens egenvikt uppbäres av bottenfundamentet.
2. fordra icke maskinrum ovan hisschaktet.
3. fordra icke schaktning för lyfteylindrarna, som i sitt nya utförande äro placerade vid schaktväggen.
4. ge därför lägre inbyggnadskostnader och större möjligheter att disponera befintliga utrymmen på effektivast möjliga sätt.
5. ge stötfri gång genom den nya patenterade dubbelkolvkonstruktionen samt mjuk igångsättning och instanning.
6. ge låga underhållskostnader på grund av att alla rörliga slitdelar arbeta i olja.

Begär schaktritningar och konstatera själva fördelar DEVES hydrauliska hiss erbjuder.

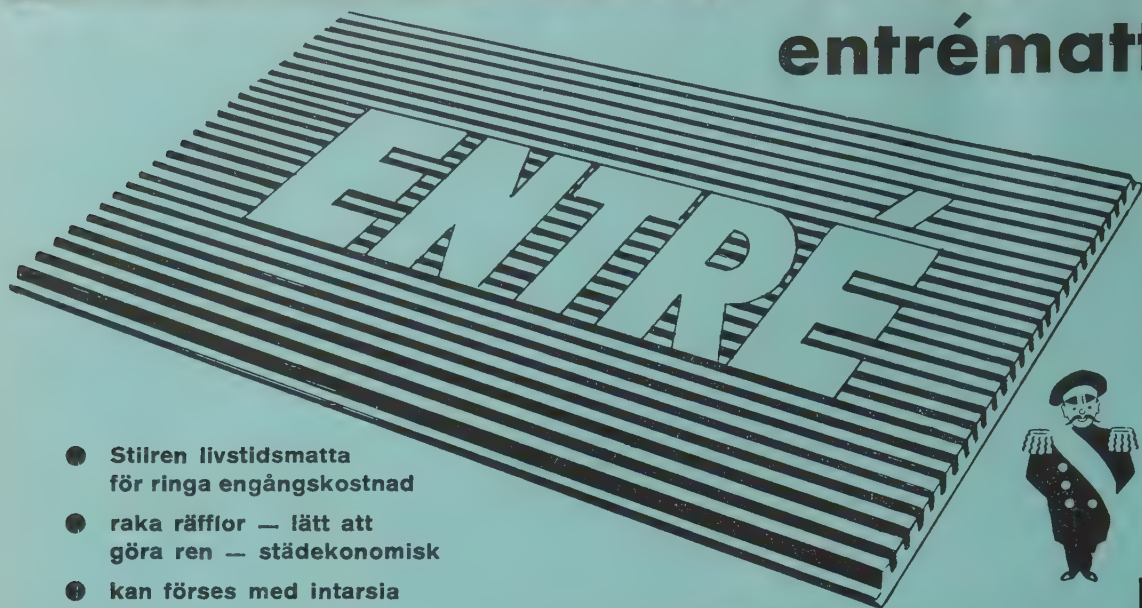

LINNÉGATAN 17 · STOCKHOLM
TELEFON VÄXEL 670060

TRELLEBORG

RIBB

entrématta

- Stilren livstidsmatta för ringa engångskostnad
- raka räfflor — lätt att göra ren — städekonomisk
- kan försees med intarsia
- starkare än granit
- Håll smutsen på mattan!

KVALITET • RESURSER • STÄNDIG UTVECKLING

TRELLEBORGS GUMMIFABRIKS AB, TRELLEBORG

Stockholm • Göteborg • Malmö • Jönköping • Norrköping
Örebro • Karlstad • Falun • Sundsvall

MÅLERIFIRMAN

HJ. LINDROS & SON

Storgatan 6 — VÄRNAMO

Tel. 102 82 - Bost. 113 17

Nybyggnads- och Reparationsarbeten

Fackkunnig personal

Infördras kostnadsförslag

SYDÖSTRA SVERIGES

BYGGNADSGILL

KALMAR • Telefon: 155 50

Utför alla slag av: Byggnadsarbeten

Målningsarbeten

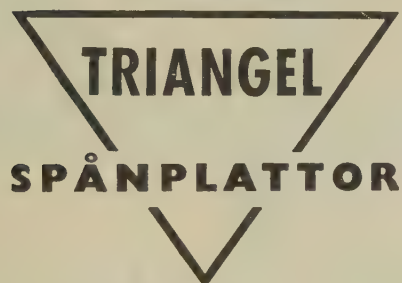
Värme- och

sanitära-

samt el-arbeten

Plåtarbeten

Smidesarbeten

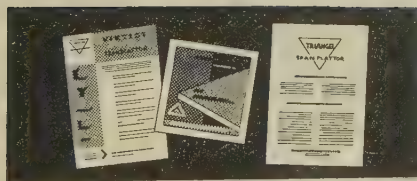
möjligheternas material

är den nya träsaga Triangel-spånplattan med sitt vidsträckt användningsområde inom möbel- och inredningsbranschen. Triangel-spånplattan kan spikas, skruvas och bearbetas som vanligt trä. Den är dessutom hårdigare än organiskt trä.

Triangel-spånplattan tillverkas i storlek 125 x 343 cm och i 10 tjocklekar — 8, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 22, 25 och 30 mm.

Se till att Ni får en original Triangel-spånplatta, försedd med Triangel-märket.

Ta kontakt med oss i dag!

Generalagenter:

NORDLAND IMPORT-EXPORT AB · WALTER JESSEN AB

Örebro - Tel. 11 98 90

Jönköping - Tel. 146 35

Återförsäljning genom ledande firmor inom branschen

BOFORS LYSKUPOLER

lysande lösning på ljusinsläpp

Bofors lyskupoler står i centrum för arkitektintresset. Där man vill nå effektiv, elegant och ekonomiskt ljusinsläpp kommer Bofors lyskupoler alltmer till användning. De kan smidigt anpassas i vitt skilda miljöer.

Till SIF-huset i Stockholm valdes Bofors lyskupoler. En god och samtidigt tilltalande lösning på ljusproblemet

AB BOFOR
BONOPLASTFABRIK

Tel. 13 23 TIDAHOLM
Telex 50 66

Board skall vara *sandfri*

för
verktygens
skull

*sandfria
boarden*

*-vän med
verktygen*

HOLMEN BOARD

32.000 kg

*sand skiljer vi av
årligen vid vår
tillverkning av
Holmen Board*

Sand i board — det innebär ett ökat verktygskonto då verktygen snabbt slits ned och snittytorna försämrar. Sanden sliter inte minst på ekonomin. Försämrad produktion och högre verktygskostnader tar en stor bit av den kaka som heter lönsamhet.

Det är annat med Holmen-Board. Årligen tas hela 32.000 kg sand bort vid tillverkningen. Detta innebär för Er minskade verktygskostnader och ett lättare, snabbare arbete.

Välj därför Holmen-Board, den sandfria boarden. Ni kan inte få en bättre board!

BACKA-HOSJÖ AKTIEBOLAG
SPARREHOLM

Dotterföretag till Holmens Bruks och Fabriks AB

JAL-11

JAL-12

JAL-13

JAL-14

JAL-15

JAL-16

profiler för fasaden

JAL spont
aluminium

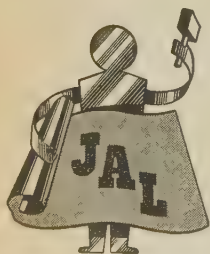
Det nya fasadmaterielet JAL-spont — elegant, korrosionsbeständigt och lättmonterat — finns i sex profiler. Ni ser dem avbildade här ovan.

För raka, svängda och runda ytor är JAL-spont den idealiska fasadbeklädnaden för affärscentra, kontorshus, hissfronter och representativa bostadsfastigheter.

Ni får kvalitet med JAL-spont. Finns som standard eloxiderat i naturfärgen eller i olika nyanser. Begär produktblad på JAL-spont.

J. A. LILJEROTH & SON AB

Kammakaregatan 41, Stockholm.
Tel. 10 52 67, 20 48 05.

C 606

TILL J. A. LILJEROTH & SON AB
Kammakaregatan 41, Stockholm C.

Vi vill veta mer om JAL-spontaluminium och önskar

- ☐ produktblad
☐ profilprover

Namn

Firma

Adress

BM

Plåtslageriarbetena till VALHALLA-BADET Göteborg

har utförts av:

FREDRIKSDALS BLECK- & PLÅTSLAGERI
(Göte Strömblad)

Ebbe Lieberathsgatan 27
Göteborg S. Tel. 16 10 53

SKVS

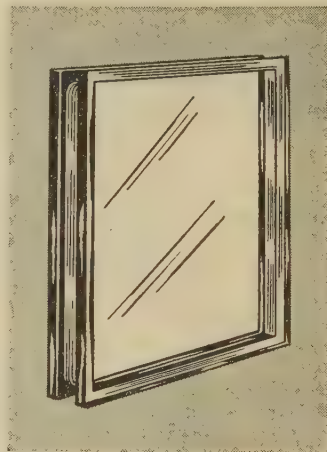
Vid behov av opartisk teknisk rådgivning inom värme-, ventilations- och sanitetsteknik anlitad medlemmar av

Sveriges Konsulerande Värme- Sanitetsingenjörers Förening

Föreningens ändamål är att främja och utveckla de konsulerande ingenjörsverksamheten inom värme-, ventilations- och sanitetstekniken.

Utförlig annons i kommande nummer av denna tidning

Medlemsförteckning kan erhållas av sekreterare Ingenjör Nils Wahlman, Lagerlöfsgatan 8, Stockholm Tel. 52 08 50.

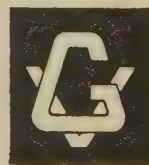

Släpp in
ljuset men
tänk på
k-värdet...
välj Thermopane
ISOLERGLAS

(inregistrerat varumärke)

"Arkitektens historia är verkligen en historia om kampen för mera ljus och mera fönster."

Le Corbusier

Stora glasytor... ja, då tänka på k-värdet. Väljer man Thermopane Isolerglas, så är det en dubbel- och trippelglasvärdet väl tillgodosett — k-värdet 3,03. Därutöver är det konstanta isoleringsegenskaper som gör att Thermopane Isolerglas är hermetiskt slutna mellan rutorna innehåller det betyder också att risken för fuktighet, imma och regn är obefintlig.

Mera ljus och en tidsenlig är dagens krav och hund "THERMOPANE ISOLERGLAS" ter har redan visat rätt väg Europa. Tala redan i dag med handlare om "THERMOPANE ISOLERGLAS" — det moderna en produkt från

GLACES ET VERRE (GLAVER) S.A.
4, Chaussée de Charleroi
Bruxelles

Tillverkare av alla produkter för byggnads

KONSULTERANDE INGENJÖRER

Byggnadsteknik

INGENJÖR ANDERS AMILON KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Storgatan 9, Hälsingborg. Tel. 210 94
Byggnadskonstruktioner — Utredningar
Byggnadskontroll — Grundundersökningar

ANDERSSONS, Linköping

Linkyrkogatan 4. Tel. växel 293 75
Byggnads-, VVS- och El-teknik

STRÖM & GÖTHBERG

Konsulterande ingenjörbyrå
Kungälvspassagen, Göteborg. Tel. 11 81 83, 13 81 93
Hus-, Brobyggnader. Industrianläggningar. Grundunder-
sökningar. Kontrollantskap. Mass- och Kostnadsberäk-
ningar. Värderingar m. m.

BJERKING

Konsulterande Ingenjörbyrå
Nybrogatan 18, Uppsala. Tel. växel 494 80
Hus- och industribyggnader
Konstruktioner, kontrollantskap, utredningar

ERIKS BLOMKVIST

Sturegatan 4, Stockholm. Tel. 61 67 68, 61 67 73
Byggnadskonstruktioner
Utredningar. Kontrollantskap

HUS BYGGNADSBYRÅ, Göteborg

Stenbergsgatan 23. Tel. 21 46 00
Byggnadsingenjör Åke Södergren.
Alla slags ritningar till alla slags byggnader.
Byggnadskonstruktioner. Entreprenadhandlingar.

ÅKE BORINDER, Civilingenjör SVR HUS INGENJÖRSBYRÅ AB

Attugatan 9 A, Stockholm C
Tel. 20 20 23, 10 89 55, 10 89 33
Husbyggnadskonstruktioner

KONSULTER

Stallvägen 21, Johanneshov. Tel. 49 40 92, 86 20 18
Totalt ingenjörsarbete inom
Byggnads-, VVS- och Elteknik.

INGENJÖRSFIRMAN BYGGKONSULT

tekn. lic. Göran Larsson
Svebecksgatan 33, Västerås. Tel. 433 00
Hus- och industribyggnader. Bergum. Broar. Kajer.
Kontroll

BYGGKONSULTER I GÄVLE AB

Karl Hj. Jansson — Anders Losberg
Huvudkontor: S. Stapeltorgsgatan 16 B
Gävle tel. 229 39, 229 40
Avdelningskontor: Vallhallavägen 1, Ludvika, tel. 143 00
Hus-, bro- och industribyggnader, Konstruktioner,
Grundundersökningar, Besiktningar, Kontroll

Ingenjörsfirma BYGGNADSKONSTRUKTIONER AB

Nybrogatan 28, Stockholm
Tel. 67 66 51, 67 66 43, 67 45 51
Massberäkningar — Kontraktsmassor
Byggnadsbeskrivningar — Byggleddare

BYGGNADSTEKNISKA BYRÅN, Jönköping

Civilingenjör SVR Åke Magnusson
Brunnsgatan 17, Jönköping
Tel. Växel 199 60
Byggnadskonstruktioner. Utredningar. Kontrollantskap

BYGGTEKNIK B. Gruvstedt

Konsulterande Ingenjörbyrå
Oxtorgsgatan 10, Söderhamn. Tel. 132 75
Byggnadskonstruktioner. Byggnads- o. Betongkontroll.
Besiktningar. Fastighetsvärdering. Behörighet att utföra
besiktning av byggnadshissar m. m.

Ingenjörsfirman

GANSLANDT & VITTSTRAND, Borås

Civiling. SVR V. Ganslandt. Byggn.-ing. J. Vittstrand
Allégatan 60, Borås. Tel. 204 96, 260 96
Konstruktioner. Grundundersökningar. Kontroll.
Besiktningar

HAGEVIKS INGENJÖRSBYRÅ, Linköping

Ingenjör Gösta Hagevik, Torggatan 6. Tel. 400 25
Byggnadskonstruktioner — Industribyggnader

ALFRED HAGLUND KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Sveavägen 61, 5 tr., Stockholm. Tel. 32 97 03
HUS-, INDUSTRI- OCH BROBYGGNADER
Projektering. Konstruktioner. Utredningar. Entreprenad-
handlingar. Besiktningar. Kontroll.

CIVILINGENJÖR HANS HANSSON BYGGNADSKONSTRUKTIONER

Observatorieg. 12, Stockholm Va. Tel. 31 36 44, 31 37 44
Tunnelbanestationen, Sthlm-Vällingby. Tel. 87 07 22, -23
Bostads-, industri- och kommunalbyggnader
Konstruktioner. Utredn. Kontroll. Kostnadsberäkn.

N. HERMANSSONS INGENJÖRSBYRÅ

Östra Långgatan 11, Mariestad, tel. 1219
Projektering, konstruktioner, kontroll och besiktningar

ERIK HEROLF

Civilingenjör SVR. Konsulterande Ingenjörbyrå AB
Bankgatan 10, Sundsvall. Tel. växel 574 60
Hus-, Industri-, Bro- och Hamnbyggnader.
Grundundersökning — Fullständigt laboratorium.
Bestämning av jordarters skärhållfasthet,
tillåten grundpåkänning och sättningar

KONSULTERANDE INGENJÖRER

HUSBYGGNADSBYRÅN von Rosensteinsvägen 3, Kumla. Tel. 711 85 Byggnadsteknik och allmänna arbeten	NILS LINDSTRÖM Blockgränd 5 Visby, Tel. 134 51, 130 08 Projektering Konstruktioner Kontroll
HKB HUSKONSULTBYRÅN AB Civ.ing. SVR Sven E. Dybeck STOCKHOLM, Riddarhuskajen 1. Telefon växel 010/23 03 60 GÄVLE, S. Kungsgatan 16. Telefon 026/272 20 Industri- och Husbyggnader. Planering. Byggnadskonstruktioner. Utredningar. Kontroll	LOOSTRÖM & GELIN Drottninggatan 11, Stockholm. Tel. 10 37 59, 11 6 Byggnadskonstruktioner — Grundundersökningar — Besiktningar. — Kontrollantskap
DAVID JAWERTH KONSULT. INGENJÖRSBYRÅ AB Huvudkontor: Riksrådsvägen 67, Sthlm-Johanneshov Tel. 59 71 81, 59 63 60 Avd.-kontor: Torögatan 33, Sthlm-Enskede. Tel. 48 01 27 Byggnadskonstruktioner, Byggnadsstatik Konsult för Novabau GMBH, Karlsruhe	B. LUDVIGSON Civilingenjör Storgatan 53, Göteborg C. Tel. växel 17 16 10 Hus-, bro- och industribyggnader. Kajer. Kont. Varvsanläggningar
NILS JOHANSSON, Konsulterande Ingenjörbyrå AB Hantverkshuset, Oskarshamn. Tel. 1329, 2621. Kommunkontoret, Mariannelund. Tel. 489. Projekterar och kontrollerar: bostadshus, industrier, kol- lektiva egnahemsbyggnationer, yttre vatten och avlopp. Utför: konstruktioner, värderingar, skiljemannauppdrag m. m.	SVEN LUNDBERG, Byggnadsingenjör KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ Kontor, Rådhusgatan 1, Sundsvall. Tel. 566 04 Bostad, Trädgårdsgatan 2, Sundsvall. Tel. 566 04 Projekteringar — Värderingar — Kontroll
TEKN. DR. ARNE JOHNSON INGENJÖRSBYRÅ Skebokvarnsvägen 251, Stockholm-Bandhagen Tel. 86 10 26, 47 54 01, 47 54 02 Bostads-, industri- och kommunala byggnader	INGENJÖR ERIK MELIN Valhallavägen 140, Stockholm. Tel. 61 49 06 Konsulterande ing.-byrå för KÖKSANLÄGGNING Specialitet: Centralkök för sjukvårdsanstalter, sk industrier, restauranger m. m.
KADESJÖS INGENJÖRSBYRÅ AB Torggatan 4, Västerås. Tel. 374 15 Utför Byggnadsprojektering. Byggnadskonstruktioner. Grundundersökningar. Värme-, Ventilations- och Sani- tetstekniska program till Industri- och Husbyggnader av alla slag samt Väg- och Broprojektering	CIVILINGENJÖR BERTIL MÜLLER Konsulterande Ingenjörsfirma S. Kungsgat. 14, Gävle. Tel. 112 11 - 113 86 Grundundersökningar - Industriprojektering Byggnadskonstruktioner - Byggnadsledning
KARL G. H. KARLSSONS INGENIÖRSBYRÅ Topeliusvägen 17, Smedslätten BROMMA Tel. Linjev. 26 00 16, 26 00 17, 26 01 02	A.-B. VICTOR MÅNSSON Konsulterande Ingenjörbyrå Amiralsgatan 27, Malmö. Tel. 228 59, 179 11 Fullständiga förslag till alla slag av industribyggn m. m. samt väg-, vatten- och brobyggnader. Konstru- tioner i armerad betong, järn och trä. Grundunders ningar, mätningar och kartarbeten m. m.
TITUS KVIST KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ Södra Vägen 12. Göteborg. Tel. 20 56 94 Industriprojektering Byggnadskonstruktioner. Kontroll Grundundersökningar	INGENIÖRSBYRÅN MÖLLER & OLSON Gulmårastigen 4 E, Västerås. Tel. 392 07 Konstruktioner till hus- och industribyggnader Kontroll
KÖKSPLANERINGEN Ingenjör Sylvia Norlin Rämensvägen 6, Johanneshov Tel. Sthlm 19 30 19 Konsulterande byrå för planering av storkök och privatkök	ORRJE & CO Stockholm. Tel. 51 70 33, 51 70 63. Specialavdelning geotekniska utredningar för byggnadsplanering, hus- byggnader, vägar m. m. Sättningsberäkningar sikt- slamningsanalyser med tjälfarlighetsbestämningar Avd. kontor i Göteborg för geot. utredningar Tel. 14 1
S. G. LEVIN Civiling. svr, Linnégatan 65, Stockholm. Tel. 61 71 21 Konstruktioner och utredningar för hus- och industri- byggnader	SUNE PETERSON Idrottsgatan 5, Tranås. Tel. 122 20 Konsulterande för industri-, bostads- och lantbruksb nader. Byggnadsritningar. Kostnadsförslag. Arbet skrivning. Kontrollantskap. Konstruktioner

KONSULTERANDE INGENJÖRER

Byggnadsteknik

SVENSK GEOTEKNISK UNDERSÖKNING

STOCKHOLM. Grafikv. 30. Telefon 5994 00, 39 14 49, 39 09 49
 KÖPING, Norralundsgatan 50. Telefon 670 35
 Konsulterande Geotekniker och Geologer
 Tekniska undersökningar f. samhällsplaner o. byggnadsverk
 Tek-geologiska utredningar. Geotekniskt laboratorium

SVENSKA KONSULTERANDE BYGGNADSBYRÅ

Ärnäsvägen 18, Borlänge. Tel. 125 47 bost. ankn.
 Utredningar och konstruktioner för hus- och industri-
 byggnader, jordborrning och markundersökningar, utred-
 ningar, kostnadsberäkningar, värderingar och kontroll.

WINBERG & HÖGSTEDT AB

Arkitekt- och Ingenjörbyrå
 Östergatan 26, Malmö. Tel. 705 35 (växel)
 Arkitekt G. Winberg, Arkitekt SAR Civiling. svr S. Hög-
 stedt. Industribyggnader, Bro- och Vattenbyggnader,
 Byggnadskonstruktioner, Grundundersökningar

ZETTERBERG

Civilingenjör svr. Konsulterande Ingenjörbyrå
 Östsläggaregatan 3, Norrköping. Tel. 264 73
 Industri- och Vattenanläggningar av alla slag
 Stadsbyggnader, kajer och broar
 Kontrollantkap, besiktningar

Elektroteknik

INGENJÖR STIG BERGSTRÖM

Tekniska konsulteringsbyrån
 Sölgården, MALMÖ Tel. 237 86, 97 86 13
 Leveransprogram för alla slag av el-installationer
 Utredningar, kontroll och leveransbesiktningar

TEKTRISKA PRÖVNINGSANSTALTEN AB

Östervägen 14, Stockholm. Tel. 67 02 70
 Norrbrunnsgatan 4, Göteborg. Tel. 13 57 30
 Klostergatan 25, Örebro. Tel. 12 46 55
 Belysning, kraft, hissar, signalanläggningar. Elektrisk
 Uppvärmning, elkök, eltvätt
 Annehavare medlemmar i Sv. Kons. Ingenjörers Förening

ELEKTROTEKNISKA BYRÅN

Ingenjör Einar Danielsson
 Kyrkogatan 4, Gävle. Tel. 116 77, bost. 103 02
 Utför Entreprenadhandl. för elektriska anlägg. Kontroll
 och Besiktningar

SVEN G. ENBLOM

Konsulterande Elektroingenjör
 Eskilstuna, Carlavägen 39, Tel. 420 90, 449 45
 Leveransprogram, kontroll, besiktningar för elektr. an-
 läggningar. Utredningar, anbudsgranskning. Leverans-
 kontrakt.

GUSTAV MAGNUSSONS KONSULT. INGENJÖRSBYRÅ AB

Danderydsgatan 9, Stockholm 26. Tel. 23 43 30
 Utredningar, program, kontroll, besiktningar. Kraft-,
 belysnings- och signalanläggningar samt hissanläggningar.
 Ansluten till Svenska Konsult. Ingenjörers Förening

REJLERS INGENJÖRSBYRÅ AB

Växjö	Tel. 124 02, 146 82	PROGRAM KONTROLL BESIKTNINGAR UTREDNINGAR KRAFTFRÅGOR
Norrköping	Tel. 353 00, 353 83	
Göteborg	Tel. 20 49 82	
Jönköping	Tel. 225 50	
Oskarshamn	Tel. 2802	
Värnamo	Tel. 121 35	

G. SJÖLANDERS KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ FÖR ELEKTROTEKNIK

Barnhusgatan 20, 6 tr., Stockholm C. Tel. 24 14 30
 Modern kraft-, belysnings- och svagströmsteknik
 Utredningar och program — Kontroll och besiktningar

T. WIDEBERGS INGENJÖRSFIRMA

Konsulterande elektroingenjör, Klara N. Kyrkogata 31,
 Stockholm. Tel. 21 62 03
 Utför alla slag av projekteringar, utredningar, kontroll
 samt besiktningar och värderingar för elektriska anlägg-
 ningar över hela landet. Kostnadsförslag över arvodet
 lämnas gärna.

Värme-, kyl-, sanitets- och ventilationsteknik

ALLMÄNNA KÖLDBYRÅN SVEN WESTERGREN & CO

Byvägen 34, Spånga. Tel. 36 46 46
 Konsulterande ingenjörsfirma för
 kyl- och frysanläggningar

WILLIAM ANDERSSONS Konstruktionsbyrå

Luntmakargatan 16, Stockholm. Tel. 10 75 93, 21 55 90
 Utför förslag till värme-, ventilations- och sanitära an-
 läggningar
 Utredningar, granskningar och besiktningar

AXLANDER och ROSELL KONSTRUKTIONSBYRÅ AB

Valhallavägen 192, Stockholm. Tel. 63 08 10
 Filialer: Göteborg, tel. 17 35 20. Örebro, tel. 12 20 43

C. G. COLLEEN, CIVILINGENJÖR

Sveavägen 62, Stockholm. Tel. 11 66 24, 11 66 54
 Värme — Ventilation — Sanitet
 Ledamot av:
 Svenska Konsulterande Ingenjörers Förening
 Sveriges Konsulterande Värme- och Sanitetsingenjörers
 Förening

SVEN HAGSTRÖM

Kungsgatan 48, Stockholm. Tel. 21 17 07, 20 33 37
 Konsulterande ingenjör för värme-, ventilations- och
 sanitära anläggningar
 Entreprenadhandl. Utredningar. Besiktningar. Kontroll

K O N S U L T E R A N D E I N G E N J Ö R E R

Värme-, kyl-, sanitets- och ventilationsteknik

JACOB HELLSTRÖM, INGENJÖRSBYRÅ

Stora Nygatan 25, Stockholm. Tel. 21 53 82, 21 53 92
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitära anläggningar
Ansluten till S. K. V. S.

N. JANSONS KONSTRUKTIONSBYRÅ

Strandvägen 5, Västervik. Telefon 136 00
Upprättar förslag för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar.

BÖRJE JOHNSSON

Rödabergsgatan 3, Stockholm. Tel. 34 20 22, 34 20 28
Program, kostnadsberäkningar och kontrollantkap för industri, skolor, bostadshus m. m.

KEDBRANT & WICKBERG INGENJÖRSBYRÅ

Konsulterande ingenjörer
Värme-, ventilations- och sanitetsteknik. Kontrollantkap
S. Kansligatan 11, Gävle. Telefon växel 297 95

KONSTRUKTIONSBYRÅN

Konsult. Ingeniörsfirma D. A. Carlsson
Värme-, Ventilations- och Sanitetsteknik m. m.
Drottninggatan 114, Stockholm. Telefon 31 15 28
Ansluten till S. K. V. S.

KYLTEKNISKA BYRÅN BENGT HOLMER

L. S. T. F.

Konsulterande Ingeniörsbyrå för kyl- och frysanläggningar. Pipersgatan 11, Stockholm. Tel. 52 93 51, 53 00 76
Anläggningsplanering enligt modernaste metoder. Kontroll och besiktningar. Isoleringsbeskrivningar

F. LARSSON

Storgatan 17, Växjö. Tel. 124 44, 165 44
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitära anläggningar m. m.
Utredningar, program. Kontroll och besiktningar
Ansluten till S. K. V. S.

LARSSON & Co, L. B.

L. Larsson o. G. Bjarnesten
Konsulterande Ingenjörbyrå S. K. V. S.
Riddargatan 12
Stockholm Ö. Tel.: 63 09 75 växel.

RAGNAR LARSSON

KONSULTERANDE INGENJÖRSBYRÅ

Birger Jarlsgatan 31, Stockholm. Tel. 20 23 42
Utför förslag till värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar. Kontroll, besiktningar o. utredningar
Ansluten till S. K. V. S.

Värme-, kyl-, sanitets- och ventilationsteknik

GUNNAR NORDENHAMMAR

Kungsgatan 8, Karlstad. Tel. 100 08, 118 00
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar.
Kontroll och besiktningar

MARTIN NYMANS KONSTRUKTIONSBYRÅ

Vidargatan 7, Stockholm. Tel. 30 02 42
Upprättar förslag för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar
Ansluten till S. K. V. S.

THORVALD PALMER

Rademachergatan 16, Eskilstuna. Tel. 405 10, 405 11
Konsulterande ingenjör för värme-, ventilations- sanitetsanläggningar. Programhandlingar, utredningar och kontroll

PRENELLS KONSTRUKTIONSBYRÅ

Ingenjör P. A. Prenell
Ferkensgränd 6II, Stockholm C
Tel. 10 25 34, 10 25 79, 11 83 00
Medlem av S. K. V. S.

KNUT RUDGREN, KONSTRUKTIONSBYRÅ

Birger Jarlsgatan 36, Stockholm. Tel. 11 79 19, 11 08
Konstruktionsbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar
Kontroll, besiktningar och utredningar

INGENJÖRSFIRMAN SUNE RYGÅRD

2:a Långgatan 53. Göteborg
Tel. 24 59 26, 24 69 16, 24 69 17, 24 69 18
S-MAN klimat system.
S-MAN värmeslinga.

RÖRTEKNISKA BYRÅN AB

A. Nyström, V. B:son Roxman, T. Ericson, A. Thingv
Konsulterande ingeniörsfirma för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar. Norr Mälarstrand
Stockholm. Tel. 50 60 12, 52 44 44, 52 44 45

YNGVE STARKS INGENJÖRSBYRÅ

Inneh. Civiling. Yngve Stark
Gunnibogat. 8 — Västerås — Tel. 494 00
Konsult. ingenjörer för Värme, Sanitet. Luftkonditionering
Kyla
Utför Programhandlingar, Tekn.-ekonomiska utredningar, Kontroll

LARS WENNBERG

Konsulterande ingenjörbyrå
V. Torggatan 11, Karlstad. Tel. 105 77, 182 08
Avd.-kontor: Storgatan 37, Arvika. Tel. 2770
Konstruktionsbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar. Kontroll och besiktningar

KONSULTERANDE INGENJÖRER

Värme-, kyl-, sanitets- och ventilationsteknik

VÄRMETEKNISKA PRÖVNINGSANSTALTEN AB

Bjurholmsgatan 1, Sthlm. Tel. Växel 44 96 75.
Konsulterande ingenjörbyrå för värme-, ventilations- och sanitetstekniska anläggningar.

MEKONSULTBYRÅN AB

Ing. Yngve Gustavson, Kungsg. 66, Sthlm. Tel. 11 99 95

Ängsteknik

Värme — Ventilation — Sanitet

ÄNGTEKNISKA BYRÅN

Sven E. Wassberg
Cederbourgsgatan 9, Göteborg S.

Tel. 18 60 20, 18 61 29
Konsulterande ingenjörbyrå för
Äng-, Kraft- och Värmeteknik

ME- & SANITETSTEKNISKA BYRÅN

ingenjör Erik Göransson

Ärskogsgatan 28 B, Gävle. Tel. 279 16, 279 18

Älsterbethsgatan 17, Stockholm. Tel. 50 58 22

Utför entreprenadhandlingar för: Värme-, Äng-, Ven-
tilations- och Sanitetstekniska anläggningar. Vatten-
och avloppsanläggningar. Kontroll och besiktningar

ERIK ÖHRN, Konsulterande ingenjör

Ansgarigatan 8, Stockholm. Tel. 68 90 07

Värme-, ventilations- och sanitetsteknik

Kontroll och besiktningar

BYGGMÄSTARE OCH BYGGNADSFIRMOR

Byggnadsentreprenader och byggnadsarbeten å löpande räkning

EGENUDDS BYGGNADS AB

Ärskogsgatan 13 B. Tel. 122 35
Utför alla slags byggnadsarbeten
Beräkningsberäkningar och utredningar
BODEN

INDUSTRIBYGGARE- AKTIEBOLAGET ALUNA

Högbergsgatan 44
Tel. växel 44 96 55

STOCKHOLM

OLOF af FORSELLES

Byggnadsingenjör
Mäster Samuelsgatan 46
Tel. 11 73 73. Bost. 38 37 10
Nybyggnader, Reparationer, Fastig-
hetsvärderingar

STOCKHOLM

BYGGNADS AB OT KARLSSON

Tel. Växel 131 80
BORLÄNGE
Beräkningskontor: Filipstad. Tel. 1600

ALF CEDERGREN

Byggnadsfirma
Vegagatan 13. Tel. 31 52 04, 31 92 20
STOCKHOLM

BYGGNADSFIRMAN ZETTERBERG AB

Artillerigatan 28
Tel. 62 08 33, 61 04 02, 62 43 30

STOCKHOLM

ADELLS BYGGNADSAKTIEBOLAG

Tel. 119 92
Tel. tel. 111 92
BORLÄNGE

BYGG-OLEBA OLLE ENKVIST AB

Sjöbjörnsvägen 16

STOCKHOLM

ANDERS DIÖS AB

Byggnadsfirma
St. Torget 3
Tel. växel 393 50

UPPSALA

AB INSTALLATÖR

**Värme- och sanitära installationer
industrirörledning**

Sjöbjörnsvägen 5, Stockholm Sv.

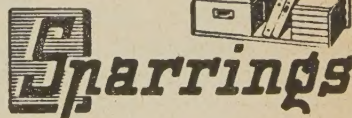
Tel. växel 19 02 50

Filial Gumshornsgatan 7, Stockholm

Tel. 67 12 33, 67 12 34

HYLLOR

praktiska
konstruktioner
för kontor
bibliotek
arkiv
laboratorier
butiker
privatinredningar

Försäljningsavd.
Karlavägen 89 — Stockholm Ö.
Tel. 67 36 50 · 67 76 75 · 67 76 81

INKÖPSREGISTER

Akustikmaterial

STOCKHOLMS REVETERINGSFABRIK Sollentuna
T. 35 25 10 *Akustikplattan Gipsi*

Aluminium och -legeringar

AB SVENSKA ALUMINIUM-KOMPANIET Kungsg 28, Sthlm
Tel. 23 09 20

Asfalt och asfaltarbeten

BYGGNADS-AB SVEN A THUNSTRÖM Stockholm Tel. 11 21 54

Bastuaggregat

AB BAHCO
Fläktverkstäderna, Enköping

Betong och betongvaror

KOMMANDITBOL. BETONG,
SANDER & Co Hednoret
Tel. Boden 650 16, 650 60
Fabriken, Kalix Tel. 300
Fabriken, Bastuträsk Tel. 37

AB BYGG-ZATA Storg 6, Sthlm
Tel. 60 75 35, 60 38 30

Bleck- och plåtslageri

ERNST ENGBERG, PLÅTSLAGERIVERKSTÄDER Hagag. 12,
Sthlm T. Vx 30 90 17, 31 43 65

STIG S PETTERSSON
Plåtslagerikonst. Brunnsg. 5,
Sthlm Tel. 21 70 80

AB J G SCHUBERT & SON
Grev Tureg 29, Sthlm Tel. 62 47 99

Branddörrar

HARRY HOLMDAHL AB
Ystad Tel. 136 75

AB KASSASKAP & BRANDDÖRRAR Ulvsundav 154,
Ulvsunda Tel. 25 89 13, -14

Byggnadsmaskiner

AB SANDBYMASKINER
Södra Sandby Tel. 1 och 3

AB TEBE Lindesberg Tel. 835

TORNBORG & LUNDBERG AB
Sthlm 9 Tel. 45 27 00
Avdelningskontor i
Göteborg Tel. 13 30 72
Malmö » 111 70
Sundsvall » 589 67

Byggnadsmaterial

WAHLIN & CO AB
Vretenborgsv 5, Sthlm 42
Tel. 19 04 55

Byggtorkar

AB BAHCO
Fläktverkstäderna, Enköping

Cement

CEMENTA Sthlm, Malmö, Göteborg
Repräsentörer »Blå-rand-cement« Försälj.-ombud finnes å
alla platser

AB GULLHÖGENS BRUK
Skövde Tel. 106 20
Förs.-kont. i Sthlm Tel. 52 09 05

Cementvarufabriker

KUNGÄLVS CEMENTVARUFABRIK T. Kungälv 100 22, 106 10

Dörrar och portar

BYGGMATERIAL LINDVALL
& Co AB Göteborg T. 19 70 80
Tak- & Vikportar. FÖRS-PORTEN

FINNÉ & CO K/B
Lingbo Tel. 83
Slåta dörrar

AB JÖNKÖPING-VULCAN
Avd. *Star-produkter*
Jönköping
Tel. 196 40

AB ORRESTA SNICKERI-FABRIK Orresta Tel. 0171/431 70
Lamelldörrar och väggar

SUNDQVIST & WINDT, Säve
Tel. Göteborg 65 00 53

Eldningsolja

SVERIGES OLJEKONSUMENTERS RIKSFÖRBUND
Huvudstav 12 Sthlm K T. 52 07 50
Göteborg 19 70 20, Malmö 728 25,
Sundsvall 575 85, Luleå 142 40

Fasadtegel

AB S:T ERIKS FABRIKER
Uppsala Tel. 328 20

Fönster

AB BRÖDERNA LIND
Uppsala Tel. 456 66
Vridfönster

SUNDQVIST & WINDT, Säve
Tel. Göteborg 65 00 53

AB TRETAM Oxelösund T. 30604
»Hermetic-fönstret«

ATVIDABERGS-FÖNSTRET
Ätvidabergs Fönsteravdelning,
Stockholm Tel. 23 75 80

Garage- och industriportar

GÖTEBORGS BYGGNADSVAROR Mölndalsv. 59. 20 04 50 Gbg

Golvbeläggning

AB ALF STIGENS Fabriker
Sandared Tel. Borås 551 70,
Stockholm 63 25 18

Grävmaskiner

BYGGNADS AB C P LIND-BOM & SON S. Kungsg 25, Gävle
Tel. 294 40

Inredningsmaterial

AB MJÖLBY INTARSIA
Mjölby *Ribboard* — Profilerad
panel i ädelträ, *Rollywood* —
Fanérväv f. väggbeklädnad m.m.
Crosswood — Fanérflätningar f.
takbeklädnad o. radiatorskärmar

Järnkonstruktioner och smidesarbeten

AB BRÖDERNA HEDLUND
Hammarbyv 40, Sthlm 20
Tel. 44 08 90 även 40 01 30

KLARA SMIDES- & MEK.
VERKSTAD Klarabergsg 48,
Sthlm Tel. 11 21 83

AB LARSSON & KJELLBERGS
EFTR. (A E Andersson & Co)
Nyköping Tel. 114 17, 108 27

Kalk

KALKBRÄNNERI & KALKSTENS AB Riddarg 9, Sthlm
Tel. 60 06 07

Klädskåp

AB NORDVERK,
Uddevalla. Tel. 141 00

Kylrumsdörrar

HARRY HOLMDAHL AB
Ystad Tel. 136 75

Ledstänger

K E OLSSONS SNICKERI- o.
LEDSTANGSFABRIK Kungstengs 24, Sthlm, Tel. 31 70 41

Ljuskopiering

STOCKHOLMS KOPIERINGS-ANSTALT Sthlm Tel. 10 42 07,
11 42 07, 11 10 92

Lättbetong

AB DALBY SIPOREXFABRIK
Dalby Tel. Lund 504 50

GÖTEBORGS SIPOREXFABRIK
AB Göteborg H Tel. 22 84 00

ISOLERINGS AB LÄTTONG
Huddingevägen 470, Älvsjö
Tel. 47 64 30, 47 53 51

Markiser o. persienner etc.

AB P ERICSSON & CO
Tennisstadion, Sthlm Ö T. 23 32 90
Odinsplatsen 3, Gbg C T. 19 26 55

Masugnsslagg, lättgranulerad

RICHARD NILSSON AB
Becksjudary 35 Nacka
Tel. 16 26 45

Murbruksfabriker

AB KARTA & OAXENS KALKBRUK Sthlm Tel. 22 21 40

NYA MURBRUKSFABRIK I STOCKHOLM AB
Jungfrugatan 8, Stockholm
Tel. 63 09 80

Målaremästare

DAHLBERG & SON Brännkyrkag 112, Sthlm Tel. 69

HOLMQUISTS MALER.
Linköping Tel. 267 50, Sthlm
Tel. 632 59 Entr. för statl.
o. priv. inrätt. i hela lan

Möbler och inredningar

AB SVENSKA MÖBELFABRIKERNAS Bodafors.
Kontor Myntg 5, Sthlm (n
Kanslihuset) T. 20 71 30, 2

Oljeeldningsanläggning

SVENSKA NU-WAY AB
Högbergsgatan 44, Stockholm
Tel. 44 84 05

Plattsättningar

AB BRÖDERNA CEDERLÄG
Gävle Tel. 220 02, 226 02
Försäljn. o. montering av
vägg- o. golvplattor, Kostar
plast- o. linoleumplattor

JOHN ERICSSONS
PLATTSÄTTNING AB
Norr Mälarstrand 74, Sthlm
Tel. 52 02 20
Kostamosaik — Kakelfix

Presenningar

AB PRESENNINGUTHYR
Karlav 9, Sthlm Tel. 11 11
Värmlandsg 1, Gbg T. 14 52
Carlsq 14, Malmö T. 189 29,
Linnég 21, N-köp. T. 21744
Vallg 22, Sundsvall T. 55149

Pålningar

NYA ASFALT AB
Göteborg C. Tel. 17 35 70
Utf. pålningar av alla slag

Reveteringsmattor

STOCKHOLMS REVETERINGSFABRIK Sollentuna Tel. 3
Reveteringsmattan Ideal

Rörentreprenörer

CLAUSENS AKTIEBOLAG
Tunnelgatan 16, Stockholm
Tel. 22 88 20

ELFVINGS RÖR AB
Döbelnsgatan 55, Stockholm
Tel. 23 58 00

AB J A JONSSON
Tussmöteväg 259, Enskede
Tel. 47 54 00, -01, -02

AB P NAUMBURG & CO
Norlandsgatan 24, Stockholm
Tel. 23 00 80

AB P A SJÖGREN
Mäster Samuelsgatan 16, Sthlm
Tel. 22 21 60 Etabl. 1888

ÖPSREGISTER

ör

Y BRUK

383

kan

ONS REDSKAPSFABR.

tel. Jönköping 500 55

0760/313 60

STRIGRAVYR

tel. 36 25 55

gerier och
ssten

STENHUGGERI AB

et T. Örebro 720 01, -02

ENS STENHUGGERI

17, Sthlm Tel. 68 80 80

BORGHAMNS KALK-

ROTT Borghamn

Rölösa 200 15 Kalksten i

ärargrön och röd färg

B. MARMORBROTTS

SNINGSKONTOR

18, Sthlm Tel. 10 86 91

ENADE GRANIT-

RIER Karlshamn

landsg 3, Sthlm

24 80, 20 82 40

**Stenhuggerier och
byggnadssten** (forts.)

INDUSTRI AB ÖLANDSSTEN

Kalmar Tel. 137 85, 105 28

Kalksten, marmor, granit

TORNBY STENHUGGERI AB

Fornåsa T. Motala 700 43, 701 43

Kalksten i grå, ljusgrå och

brun färg

ÖLANDS SANDVIKS

BRUKS AB Persnäs

Tel. 12, 112, 212

Postbox 912, Sthlm 1

Tel. 21 03 53, 21 03 54

Stuckarbeten

FIRMA A CONTE Rådmansg 43,

Sthlm Tel. 33 34 07 *Stuck, konst-*

sten, marmor- o. glasmosaik, al-

fresco samt gipsarbeten. Försäljare

av Kosta glasmosaik

Takpapp

KLÖSTERS FABRIKERS K/B

Jönköping Tel. Växel 725 20

AB MATAKI

Malmö Tel. 730 00

Utför även större taktäckningar

Tapeter

HANDELSBOL. HJERNE & SON

Hornsg 188, Sthlm Tel. 68 11 00

Tapeter (forts.)

C A KÄBERGS TAPET-

AFFÄR, J V MODIN AB

Regeringsg 5, Sthlm

Tel. 11 15 37, -38, -50

WINGQVISTS TAPETER

G:la Brog 19, Sthlm Tel. 23 30 50

Tegel

TEGELBRUKENS FÖRSÄLJ-

NINGSAKTIEBOLAG

Norrlandsg 11, Sthlm Tel. 23 31 15

Trappor

AB ERNST HELLSTEDT & CO

Eskilstuna T. 371 00 *Uhlen-trappor*

Träkonserveringsmedel

CERES

Malmö Tel. 222 47

Coppersat

Trävaror

C J WALLS SÄGERI & TRÄ-

VARU AB Dannemorag 20, Sthlm

Tel. 34 99 90

Tvättmaskiner

BERGBOLAGEN AB

Lindesberg Tel. Namnanrop

Tvättaggregat och maskiner

Tvättmaskiner (forts.)

VERKSTADSAKTIEBOLAGET

CALOR

Stockholm Pa Ulvsunda 1

Tel. 28 25 10

Tvättmaskiner, centrifuger, tork-

tumlare, manglar, pressar

Tätningsslistor

AB SEVERIN DAHLBERG

Sthlm K Tel. 50 22 89

Sevalonlisten av skumplast

Väggbeklädnad

AB ALF STIGENS FABRIKER

Sandared Tel. Borås 551 70,

Sthlm Tel. 63 25 18

STOCKHOLMS REVETERINGS-

FABRIK Sollentuna Tel. 35 25 10

Byggnadsplattan Gipsi

Värmeledningspannor

STOREBRO BRUKS AB

Storebro Tel. 8

»Storebro»-pannan

AB PUMPINDUSTRI

Göteborg Tel. 20 00 20

Stockholm Tel. 20 20 64

Värmeledningspumpar

AB PUMPINDUSTRI

Göteborg Tel. 20 00 20

Stockholm Tel. 20 20 64

Ny grundförstärkningsmetod

SYSTEM SPANJOLETTE

Patentskydd Nr 589-53

Under de 5 år System Spanjolette varit i bruk
vi bevisligen nedbringat kostnaderna vid
sänkbrunnarbeten till hälften, i vissa fall ¼ av
kostnaderna, där cementringar och spånt an-
vänds. Dessutom utföres arbetet med 100 % sä-
kerhet mot ras och s.k. kalvning, vilka ofta
rekommer vid sänkbrunnarbeten med cement-
ringar och spånt.

Enna metod är godkänd av

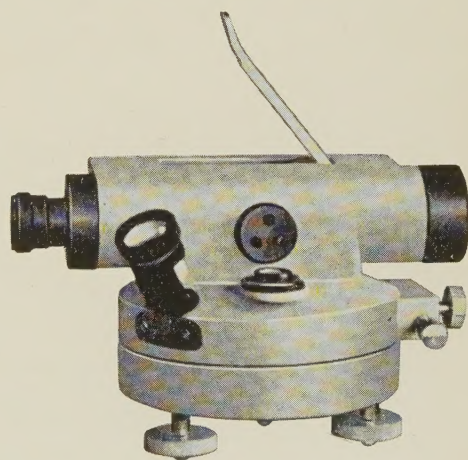
{ BYGGNADSNÄMNDER
YRKESINSPEKTÖRER
SKYDDSOMBUDEN
inom byggnadsbranschen

Arbeten utförda på Albygårdsområdet i Solna för:
Byggnads AB Ivar Siösteen, Byggmästare Johan
Eriksson, Byggnadsingenjör Åke G. N. Blom och
Byggnadsfirman Carl A. Lilliesköld

TÅL- & BETONGBRUNNAR AB

HÖGSBO GÅRD, GÖTEBORG C

Tel. Göteborg 45 34 72, 45 10 36

Geodetiska Instrument

från fabriken:

Georg Butenschön, Hamburg-Bahrenfeld
Bahrenfelder Kirchenweg 29, Tyskland

Representant:

O. Lundbergs Eftr. inh. Harald Biel
Brännkyrkagatan 138 B, Stockholm 9
Postbox: 9073 Tel. 68 50 63.

Prover finns på lager

Offert sändes på begäran

SVENSKA RIKSBYGGEN

ARKITEKTKONTOR · FASTIGHETSFÖRVALTNING · AVDELNINGAR FÖR EKONOMI OCH ORGANISATION